

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 121

เรื่อง “ผลการพัฒนามารดาด้านจิตลักษณะและทักษะที่มีต่อ
พฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียนรู้
ของบุตรวัยรุ่นตอนต้น : การศึกษาขั้นต้น”

*“The effectiveness of psychological and child – rearing skill training
on mothers’ supervision and adolescents’ academic responsibility :
The preliminary study”*

รองศาสตราจารย์งามตา วณิชานนท์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “ผลการพัฒนามารดาด้านจิตลักษณะและทักษะที่มีต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น : การศึกษาขั้นต้น” เป็นงานวิจัยที่ได้ดำเนินการเสร็จลุล่วงเป็นโครงการแรก จากโครงการย่อยจำนวน 8 โครงการในชุดโครงการวิจัยเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการ ปัจจัยเชิงสาเหตุ คุณภาพชีวิตครอบครัวและการทำงานของผู้ใหญ่เพื่อประสิทธิผลในการพัฒนาเยาวชนไทย” ซึ่งได้รับทุนวิจัยประเภทงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2549 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลงานวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่สังคม โดยได้นวัตกรรมชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของมารดาในการเสริมสร้างพฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนแก่บุตรที่มีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้พัฒนามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจิตลักษณะของผู้ปกครองในเชิงบูรณาการ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์จึงขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยเชิงบูรณาการทางพฤติกรรมศาสตร์ชุดนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์งามตา วนินทานนท์ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการวิจัยนี้และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณค่าแก่สังคม

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชุชม)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัย เรื่อง “ผลการพัฒนามารดาด้านจิตลักษณะและทักษะที่มีต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น : การศึกษาขั้นต้น” เป็นผลงานของโครงการย่อยที่ 8 ในชุดโครงการวิจัย เรื่อง “การวิจัยและพัฒนาเชิงบูรณาการ ปัจจัยเชิงสาเหตุ คุณภาพชีวิตครอบครัวและการทำงานของผู้ใหญ่ เพื่อประสิทธิผลในการพัฒนาเยาวชนไทย” ซึ่งได้รับทุนวิจัยประเภทงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2549 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลงานนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากการอนุเคราะห์ของหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนงานวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์นี้ ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่สนับสนุนการทำงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาศลักษณ์ ชวัลลภี หัวหน้าชุดโครงการวิจัยที่ช่วยบริหารจัดการชุดโครงการวิจัยนี้ด้วยความเอาใจใส่และเสียสละขอขอบคุณผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิราม คณะครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายที่กรุณาให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองและนักเรียนของโรงเรียน และที่สำคัญ ขอขอบคุณผู้ปกครองนักเรียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเรื่อง “เด็กจะดี เก่งและมีความสุข ได้ด้วยฝีมือผู้ปกครอง” และสละเวลาตอบแบบประเมินผลทุกฉบับท้ายที่สุด ขอขอบคุณอาจารย์ทัศนาทองภักดี และอาจารย์อุษา ศรีจินดารัตน์ นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ที่ได้สละเวลาช่วยเหลือด้านประสานงาน โครงการและงานเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักเลขานุการสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนการทำงานตลอดโครงการ

งามตา วนิันทานนท์

เมษายน 2552

บทคัดย่อ

รายงานการวิจัย เรื่อง

“ผลการพัฒนามารคาค่านิยมจิตลักษณะและทักษะที่มีต่อ
พฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียน
ของบุตรวัยรุ่นตอนต้น : การศึกษาขั้นต้น”

โดย

รองศาสตราจารย์งามตา วนินทานนท์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2552

มีหลักฐานจำนวนมากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยืนยันว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดามีอิทธิพลต่อการปลูกฝังลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของบุตรอย่างยิ่ง ดังนั้นบิดามารดาควรตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความเชื่อมั่นว่า บุตรจะเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขได้ด้วยฝีมือของบิดามารดาเอง การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายในการทำการวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมมารดา โดยในขั้นต้นนี้ได้ทำการ 1) สร้างต้นแบบชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะแก่มารดา (ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น) และชุดพัฒนาทักษะ (วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนแก่บุตร) 2) สร้างแบบวัดจิตลักษณะและพฤติกรรมของมารดาและของบุตร เพื่อประเมินผลของกิจกรรมฝึกอบรม และ 3) ทดลองใช้ชุดฝึกอบรมและแบบวัดที่สร้างเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลเบื้องต้น ผลที่ได้ คือ 1) ชุดกิจกรรมพัฒนาจิตลักษณะ 2 ชุด คือ ชุดพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และชุดพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น 2) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนแก่บุตร และ 3) แบบวัดจิตลักษณะและทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ใช้ได้ดีกับผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 9 ฉบับ แบบวัดเหล่านี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .58 ถึง .88 และได้แบบวัดการรับรู้ของบุตรเกี่ยวกับการปฏิบัติของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมด้านการเรียน 2 ฉบับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .66 ถึง .79 เมื่อนำชุดฝึกอบรม 3 ชุดดังกล่าวไปทดลองใช้ฝึกอบรมผู้ปกครองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (กลุ่มทดลอง) จำนวน 22 คน เปรียบเทียบกับผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมดังกล่าว แต่ทำกิจกรรมอื่น (กลุ่มควบคุม) จำนวน 16 คน พบผลที่สำคัญดังนี้

1) ในการวัดระยะแรก (ทันทีหลังฝึกอบรม) พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มที่เข้ารับการอบรม (กลุ่มทดลอง) มีความรู้เรื่องพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น และความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม ในปริมาณมากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการอบรม (กลุ่มควบคุม) อย่างชัดเจน แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างชัดเจนในด้านพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กระหว่างกลุ่มผู้ปกครองที่ได้รับกับที่ไม่ได้รับการอบรม ในการวัดระยะที่สอง (หลังฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน) 2) พบว่า ถ้าผู้ปกครองได้รับการพัฒนาจิตใจ 3 ด้าน (โดยเฉพาะความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม) จากการฝึกอบรมครั้งนี้ มากเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และให้การสนับสนุนเด็กด้านการเรียนมากเท่านั้น กล่าวได้ว่า ชุดฝึกอบรมพัฒนาความรู้เรื่องพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น และชุดพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม มีประสิทธิผลอย่างชัดเจนในการวัดระยะแรก (วัดทันทีหลังฝึกอบรม) อย่างไรก็ตาม การเพิ่มจำนวนกิจกรรมในการพัฒนา และจำนวนเวลาที่ใช้ในการพัฒนาเป็นเรื่องที่ควรได้รับการพิจารณาในการนำชุดฝึกอบรมเหล่านี้ไปใช้ในครั้งต่อไป เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาให้ชัดเจนและยั่งยืนถึงระดับที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

ABSTRACT

The effectiveness of psychological and child – rearing skill training
on mother' supervision and adolescents' academic responsibility :
The preliminary study

Associate Professor Ngamta Vanindananda

Behavioural Science Research Institute,
Srinakharinwirot University,
Bangkok, Thailand.

2009

Numeral family research findings revealed that children's psychological and behavioral characteristics were significantly influenced by their parental patterns of child – rearing. Therefore, parents should be enhanced to improve their appropriate child rearing and to be confident that they would raised decent and smart children on their own. This experimental study aimed at investigating the effectiveness of integrated training modules for parents namely, psychological enhancement (Internal locus of control and basic understanding of child psychological development) and the appropriate child – rearing skills (love and reasoning orientation approaches) on the parents' improvement of child – rearing practices and the children's perception of academic support from parents. The sample consisted of 38 participants (24 mothers), the parents of the fourth and fifth – grade students in at - risk families (stressful – intact – family situation) in Bangkok. The mean age was 38.6 years. The results indicated that both the basic understanding of child psychological development and the intention of appropriate child – rearing practices in the experimental group were

significantly higher than in the control group, these parents having more focus on love and reasoning-based rearing practices toward their children than parents who did not practise the programme conducted in this experiment. And children could also perceive the academic support from parents, according to their reporting of whether parent – child relationship behaviour changed over the one month after parental training programme. The findings provide tentative support for the conclusion that the internal locus of control alone could not explain such behavioural change. The implications of the programme are that positive change in parental behavior may be achieved by increasing provision for more intensive training to develop parental psychological characteristics and child – rearing skills.

สารบัญ

คำนำ	I
ประกาศคุณูปการ	II
บทคัดย่อ	III
Abstract	V
สารบัญ	VII
สารบัญตาราง	XII
สารบัญภาพ	XIII
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
2 การประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับการพัฒนาบุคคล	6
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	7
การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	8
แนวทางในการเสริมสร้างทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรัก สนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์แก่ผู้ปกครอง	12
การปลูกฝังอบรมบุตรให้รับผิดชอบต่อหน้าที่	13
ความสำคัญของลักษณะความเชื่ออำนาจในตนต่อการพัฒนาบุคคล	17
จุดกำเนิดของความเชื่ออำนาจในตน	18
แนวทางการแก้ปัญหาความเร้นแค้นทางสังคมและจิตใจ	20

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ผลงานวิจัยความเกี่ยวข้องระหว่างความเชื่ออำนาจในตนกับ พฤติกรรมของมารดาและประสิทธิผลของการฝึกอบรมความเชื่อ อำนาจในตนกับผู้ใหญ่	21
กิจกรรมการฝึกความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	24
ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น กับพฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูเด็ก	25
แนวทางในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นแก่ มารดา	28
สรุปแนวทางการฝึกจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่มีต่อจิตลักษณะและ พฤติกรรมการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่บุตร	28
สาเหตุสมทบด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา	29
สุขภาพจิตกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม	29
เจตคติต่อเด็กกับพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม	32
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูเด็ก อย่างเหมาะสม	33
ตัวแปรและนิยามปฏิบัติการ	36
กลุ่มตัวแปรอิสระจัดกระทำ	36
กลุ่มตัวแปรอิสระสมทบ	37
กลุ่มตัวแปรตาม	38
3 วิธีการวิจัย	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
ที่มาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
ชุดฝึกอบรม	41
เครื่องมือวัดตัวแปร	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การเก็บรวบรวมข้อมูล	50
การจัดกิจกรรมฝึกอบรม	53
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	59
4	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการพัฒนา	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ผลการใช้เครื่องมือวัดตัวแปรและคุณภาพของเครื่องมือวัด	61
ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะและความพร้อมกระทำของผู้ปกครอง	
3 ด้าน ระหว่างกลุ่มที่เข้ารับการอบรมพัฒนา (กลุ่มทดลอง)	
กับกลุ่มที่ไม่ได้รับ (กลุ่มควบคุม) วัดทันทีหลังอบรม	61
ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กสองแบบและ	
พฤติกรรมส่งเสริมเด็กด้านการเรียน รวม 3 ด้าน ระหว่างผู้ปกครอง	
กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ติดตามผลหลังการอบรมแล้ว 1 เดือน	66
ผลการวิเคราะห์ปริมาณการทำนายตัวแปรการรับรู้ของเด็ก 2 ด้าน	
ด้วยตัวแปรทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร	67
5	70
สรุป และอภิปรายผล	70
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	71
ข้อจำกัดของการวิจัย	75
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป	75
ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา	76
บรรณานุกรม	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ก : คู่มือฝึกอบรมมารดา	
ชุดการสร้างความมั่นใจในตนเอง	83
ชุดส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น	95
ชุดพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้	108
ภาคผนวก ข : เครื่องมือวัดตัวแปรที่ศึกษา	
แบบวัดสำหรับมารดา	137
แบบวัดสำหรับบุตร	155
ภาคผนวก ค : ตัวอย่างชุดฝึกอบรมผู้ปกครองที่นำไปทดลองใช้	
การสร้างความมั่นใจในตนเอง (ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก)	164
การพัฒนาความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม	172
ภาคผนวก ง : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียด	179

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
1	สาเหตุและผลในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสภาพเร่ร่อน	19
2	รายละเอียดการฝึกอบรมมารดาเพื่อพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	43
3	รายละเอียดขั้นตอนการฝึกอบรมมารดาเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของบุตรวัยรุ่น	44
4	รายละเอียดขั้นตอนการฝึกอบรมมารดาเพื่อพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน	45
5	จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนนการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา สูง กลาง และต่ำ และมาตรการที่ควรดำเนินการ	51
6	แบบแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะและทักษะแก่ผู้ปกครอง	52
7	วัตถุประสงค์ หัวข้อกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสำหรับผู้ปกครองกลุ่มทดลอง (กลุ่ม ก.)	53
8	วัตถุประสงค์ หัวข้อกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมผู้ปกครองเพื่อพัฒนาความรู้ด้านพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นและทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นที่เหมาะสม สำหรับผู้ปกครองกลุ่มทดลอง (กลุ่ม ก.)	56
9	กิจกรรมสำหรับผู้ปกครองกลุ่มควบคุม (กลุ่ม ข.)	58
10	การหาคุณภาพเครื่องมือวัดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองและบุตร 38 คู่	62
11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นของผู้ปกครองพิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้าอบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตมีค่าคงที่	63
12	การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้าอบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่ได้เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรมีค่าคงที่	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดู เด็กอย่างเหมาะสมของผู้ปกครอง พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้า อบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตมีค่าคงที่	65
14 ปริมาณการทำนายการรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครองใน การปฏิบัติต่อเด็ก ด้วยตัวทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร ในกลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียน รวม 32 คู่	67
15 ปริมาณการทำนายการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง ด้วยตัว ทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร ในกลุ่ม ผู้ปกครองและเด็กนักเรียน รวม 32 คู่	68

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	ขั้นตอนการพัฒนาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัย

ครอบครัวจัดเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยแรกในชีวิตของบุคคลและทรงอิทธิพลในการปลูกฝังถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมแก่บุคคลที่ถือกำเนิดในครอบครัวนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาคุณภาพของประชากรให้แก่ประเทศชาติ นักจิตวิทยาอาวโส (Triandis & Triandis, 1968 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ. 2528 และดวงเดือน พันธุนาวิน. 2546) ต่างเห็นพ้องกันว่า การพัฒนาคุณภาพของประชาชนเพื่อพัฒนาประเทศชาติให้เจริญอย่างยั่งยืนต้องพัฒนาบุคลิกภาพ (ทั้งจิตใจภายในและพฤติกรรมที่แสดงออกมามีภายนอก) เป็นสำคัญ และจะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องเริ่มต้นที่การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว ดังนั้นการพัฒนาบิดามารดาให้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็ก จึงเป็นเรื่องจำเป็น จัดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่ต้องดำเนินการควบคู่กับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่นๆ ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพคนถูกระบุให้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการเสริมสร้างฐานรากทางสังคมให้เข้มแข็งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8, 9 และ 10 (พ.ศ. 2540-2554) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544)

เมื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของบิดามารดาไทยในการปลูกฝังอบรมบุตรวัยรุ่นทั้งชายและหญิงมักพบโดยทั่วไปว่า ผู้เป็นมารดาคือผู้ที่ทำหน้าที่ด้านนี้อย่างเด่นชัดกว่าผู้เป็นบิดา ตัวอย่างเช่น พบในงานวิจัยของ งามตา วนิทานนท์ (2536) ว่า เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธศาสนาของผู้ใหญ่ 545 คน พิจารณาตามสถานภาพการเป็นบิดามารดาพบว่า ผู้เป็นมารดามีปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธศาสนามากกว่าผู้เป็นบิดาอย่างเชื่อมั่นได้ทางสถิติ และจากการวิจัยครอบครัวไทยในระยะต่อมา งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) ก็พบผลอีกว่า มารดากับบุตรวัยรุ่นทั้งสองเพศ รายงานเกี่ยวกับคุณภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวได้สอดคล้องกันมากกว่าบิดากับบุตรวัยรุ่น จากหลักฐานดังกล่าวแสดงว่ามารดามีบทบาทมากกว่าบิดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรและมารดาน่าจะสื่อสารกับบุตรชายหญิงได้ดีกว่าบิดาด้วย ดังนั้นการฝึกอบรมมารดาเพื่อพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างเสริมลักษณะจิตใจและพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่บุตรที่มีอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่นจึงนับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

ทำไมมารดาไทยจำนวนหนึ่งจึงให้การปลูกฝังอบรมบุตรไม่เหมาะสม มีหลักฐานการวิจัยกับมารดาไทยอย่างน้อย 3 เรื่อง (ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ. 2528 ; งามตา วนิทานนท์. 2536 ; งามตา วนิทานนท์

และคณะ. 2545) รวมจำนวนมารดาที่ถูกศึกษาประมาณ 2,000 คน พบผลชัดเจนว่า มารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่เหมาะสม คือ มารดาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ 1) มารดาที่ขาดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและวัยรุ่นที่ต้องการ 2) มารดาที่มีความเชื่อถือว่าตนสามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและเก่งได้ด้วยฝีมือตนเอง 3) มารดาที่มีสุขภาพจิตไม่ดี มีความวิตกกังวลสูงหรือต่ำ ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ รวมทั้งมีความรู้สึกไม่เป็นส่วนตัวในบ้านมาก 4) มารดาที่มีความสัมพันธ์กับสามีไม่ราบรื่นเท่าที่ควร 5) มารดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตรน้อย และ 6) มารดาที่ให้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับบุตรน้อย ดังนั้นในการฝึกอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสมแก่มารดา จำเป็นต้องมีการพัฒนาปัจจัยด้านจิตใจและพฤติกรรมของมารดาบางด้านควบคู่ไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการอบรมเลี้ยงดูบุตร เช่น ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุตร และเชื่อว่าตนสามารถเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและเก่งได้ด้วยตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรศึกษาปัจจัยจิตลักษณะของมารดาและสถานการณ์ปัจจุบันในครอบครัวด้านอื่น ที่คาดว่าจะส่งอิทธิพลร่วมกับปริมาณและคุณภาพในการฝึกอบรม ต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของบุตร ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายในการประเมินผลการฝึกอบรมมารดา ปัจจัยด้านจิตลักษณะของมารดา (เช่น สุขภาพจิตเจตคติต่อบุตร) และสถานการณ์ในครอบครัวบางด้าน (เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบิดา ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรแต่เดิม) จัดเป็นปัจจัยที่คาดว่าจะอาจร่วมกับการฝึกอบรมทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมแก่มารดา ส่งผลต่อลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของมารดาได้

ในเยาวชนไทย มักพบว่าเริ่มมีปัญหาด้านจิตใจและพฤติกรรมชัดเจนในช่วงวัยรุ่น ปัญหาวัยรุ่นมีจิตใจและพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปทุกวันนี้ ถูกระบุว่ามีความสำคัญมาจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่บิดามารดามีคุณภาพชีวิตสมรสไม่ราบรื่น ในการวิจัยลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวและแนวทางป้องกัน ดวงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ (2536) ศึกษาวัยรุ่นที่กำลังเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4,590 คน พบว่า นักเรียนจากครอบครัวที่มีสถานะตึงเครียดเนื่องจากบิดากับมารดามีความสัมพันธ์ไม่ดีต่อกัน มักรับรู้ว่าคุณได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อยและการรับรู้ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะจิตใจของนักเรียน ทำให้มีสุขภาพจิตไม่ดี มีความวิตกกังวลไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ เชื่ออำนาจในตนต่ำ ส่วนด้านพฤติกรรมก็พบว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อยจากบิดามารดา มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวและคบเพื่อนไม่เหมาะสม ในระยะต่อมา งามตา วณิชานนท์ และคณะ (2545) ทำการศึกษาบิดาหรือมารดาและบุตรวัยรุ่น ที่มีลักษณะภูมิหลังทางครอบครัวใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิ และคณะ (2536) พบว่า วัยรุ่นที่รับรู้ว่ามีบิดามารดาไม่สามัคคีปรองดองกันและวัยรุ่นเองก็มีความสัมพันธ์ไม่ดีกับบิดามารดา ปัจจัย 2 ด้านนี้ ส่งผลให้วัยรุ่นรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลน้อย ซึ่งการรับรู้เช่นนี้มีผลกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์สังคม (ตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน) มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ เป็นผู้ที่เชื่อเรื่องโชคเคราะห์ความบังเอิญมากกว่าเชื่อว่า ผลดีผลเสียที่เกิดกับตนเป็นเพราะการกระทำของตนเอง

ยิ่งกว่านั้นยังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวมากและการคบเพื่อนอย่างไม่เหมาะสมด้วย อาจกล่าวได้ว่าการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นของบิดากับมารดา ส่งผลกระทบต่อลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียนผ่านการรับรู้ว่ามีบิดามารดาให้การอบรมเลี้ยงดูตนไม่เหมาะสม ได้แก่ การให้ความสนับสนุนน้อยและใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลนั่นเอง สำหรับพฤติกรรมที่น่าปรารถนาต่างๆ เช่น พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่และพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านไทย ก็พบเช่นกันว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและใช้เหตุผลจากบิดามารดา การได้รับการสนับสนุนให้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมและการเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดาเกี่ยวข้องกับอย่างเด่นชัดกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ของครอบครัวและของสังคมแวดล้อม (อาทิ เพื่อน โรงเรียน) (สุภาสลิณี นุ่มเนียม. 2546) และพฤติกรรมลดปริมาณขยะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ลินดา สุวรรณดี. 2544) เป็นต้น

อนึ่ง จากการประมวลผลการศึกษาประสิทธิผลของโครงการพัฒนาครอบครัวเพื่อป้องกันวัยรุ่นจากพฤติกรรมมีปัญหานักจิตวิทยาคนหนึ่ง (Kumpfer & Alvarado, 2003) ยืนยันว่า มีหลักฐานจากโครงการพัฒนาระดับชาติในสหรัฐอเมริกาว่าแนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวด้วยการฝึกอบรมบิดามารดาให้มีความรู้ความเข้าใจบุตรและมีทักษะในการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม เป็นแนวทางที่ทรงพลังมากที่สุดในการลดปัญหาด้านพฤติกรรมของวัยรุ่น อย่างไรก็ตาม พบด้วยว่าการใช้วิธีฝึกอบรมบิดามารดาให้มีทักษะเชิงพฤติกรรมในการอบรมบุตรต้องใช้เวลาในการฝึกอบรมยาวนานอย่างน้อย 45 ชั่วโมง และวิธีนี้มักใช้ได้ดีกับเด็กโตที่มีอายุระหว่าง 3-10 ปี ลักษณะโปรแกรมที่เน้นการพัฒนาครอบครัวที่ได้รับความนิยม (ประเมินจากงานกว่า 10,000 ชิ้น) คือ โปรแกรมที่สะดวกและง่ายต่อการใช้ มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับผู้รู้เพื่อขอคำแนะนำในการตัดสินใจต่างๆ และมีหลักฐานการประเมินผลความสะดวกในการใช้โปรแกรมเปรียบเทียบกับโปรแกรมทางเลือกอื่นๆ ด้วย เป็นต้น

จากหลักฐานดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลการพัฒนาจิตลักษณะแบบบูรณาการและทักษะการปลูกฝังพฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนของบุตร ที่มีต่อพฤติกรรม การอบรมบุตรและความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น (นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย) เพื่อให้มารดามีศักยภาพในการสร้างเสริมพฤติกรรมที่น่าปรารถนาให้แก่บุตรตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น อันเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่นในช่วงเวลาต่อมาได้ทางหนึ่ง และแสวงหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพให้แก่มารดาในการสร้างเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนแก่วัยรุ่นตั้งแต่ต้น โดยในการดำเนินงานระยะแรกนี้ ผู้วิจัยทำการสร้างชุดฝึกอบรมสำหรับมารดา เพื่อพัฒนาจิตลักษณะและทักษะที่จำเป็นในการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นตอนต้น ตลอดจนพัฒนาแบบวัดที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม นำชุดฝึกอบรมและแบบวัดไปทดลองใช้ ส่วนการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาเต็มรูปจะดำเนินการใน โครงการวิจัยระยะต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อสร้างต้นแบบชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของมารดาในการสร้างเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนแก่บุตร
2. เพื่อสร้างแบบวัดจิตลักษณะและพฤติกรรมเป้าหมายสำหรับการประเมินประสิทธิผลของชุดฝึกอบรมในขอบเขตการวิจัยนี้
3. เพื่อทดลองใช้ชุดฝึกอบรมและแบบวัดตามวัตถุประสงค์ในข้อ 1 และข้อ 2

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะและพฤติกรรมซึ่งเป็นต้นแบบที่มีการทดลองใช้ในขั้นต้นแล้ว สามารถนำไปใช้พัฒนามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมต่อไป
2. ได้ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาจิตลักษณะและพฤติกรรมของมารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียน
3. เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยเชิงทดลองต่อไป
4. หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อวางแผนนโยบาย เช่น กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว กองส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก สตรีและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และเพื่อการปฏิบัติหรือพัฒนา เช่น หน่วยงานระดับ โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมและแบบวัดที่สร้างขึ้น คือ ผู้ปกครองของนักเรียนและตัวนักเรียนเองผู้ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพฯ 1 แห่ง รวมผู้ปกครองและนักเรียนที่ศึกษา 30 คู่
2. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตามหลายกลุ่มดังนี้

ตัวแปรอิสระ มี 2 กลุ่ม คือ 1) ตัวแปรอิสระจัดกระทำ มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ชุดการสร้างความมั่นใจในตนเอง ชุดส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น ชุดพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน

2) ตัวแปรอิสระสมทบ (ลักษณะตามธรรมชาติภายในและ/หรือภายนอกตัวมารดา ที่คาดว่าจะเข้าร่วมกับลักษณะที่เกิดจากการฝึกอบรม ส่งผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของมารดาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว) มี 3 ตัวแปร ได้แก่ สุขภาพจิต เจตคติต่อบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

ตัวแปรตาม มี 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะของผู้ปกครอง 2) กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร และ 3) กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะของนักเรียน 2 ตัวแปร

บทที่ 2

การประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับการพัฒนาบุคคล

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินลงทุนและทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรผู้ที่จะจัดการกับเงินทุนและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นหลัก ลักษณะที่สำคัญของประชาชนคือ บุคลิกภาพและเจตคติ มีงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาหลายเรื่องพบว่า บุคลิกภาพบางประการของประชาชนอาจขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพคนเพื่อพัฒนาประเทศ จึงควรมุ่งที่การพัฒนาบุคลิกภาพและเจตคติเป็นสำคัญ นักจิตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์อาวูโส (Triandis & Triandis, 1968 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2546) ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า **วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก** เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบใดที่จะให้ผลในทางเสริมสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่น่าปรารถนา คงไม่ใช่เพียงการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันกับเด็ก เช่น สอนแปรงฟัน อาบน้ำ จัดหาอาหาร สอนการบ้านหรือพาเด็กไปโรงเรียน แต่ต้องเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งถ้าบิดามารดาสามารถปฏิบัติต่อเด็กได้มากทั้งปริมาณและคุณภาพ ก็ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของเด็กอย่างมาก

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ผู้ใกล้ชิดติดต่อดูแลความหมายกับเด็กด้วยการให้รางวัลลงโทษ หรือควบคุมเด็กทางวาจา เช่น พูดชมเชย ตักเตือน หรือติเตียน ทางการกระทำ เช่น ให้รางวัลเป็นวัตถุสิ่งของ การสัมผัสอย่างอ่อนโยนหรือการเขี่ยขี้ตูด และการติดต่อสัมพันธ์กับเด็กอย่างใกล้ชิด ซึ่งเด็กจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ใหญ่โดยตรง ตลอดจนได้รับแบบอย่างจากการสังเกตการกระทำของผู้ใหญ่ด้วย (ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ, 2528)

ในทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสัน (Erikson, 1968 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ, 2528) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ถ้าเด็กทารกได้รับความสุข ความพอใจจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของบิดามารดา เมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจนี้ไปยังผู้อื่น และสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในเวลาต่อมา ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของนักจิตวิทยาพัฒนาการคนสำคัญกลุ่มหนึ่ง (Sears, Maccoby & Levin, 1957 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ, 2528) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากเป็นการให้ในสิ่งที่บุตรต้องการทั้งสิ้น ฉะนั้น บิดามารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยวิธีนี้จึงเป็นผู้ที่บุตรรักและบุตรเห็นความสำคัญของบิดามารดา ซึ่งจะทำให้บุตรยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ ของบิดามารดาได้โดยง่าย และยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว ส่วน

การที่บิดามารดาใช้เหตุผลกับบุตรนั้นเกี่ยวข้องกับ การที่บุตรจะสามารถต้านทานสิ่งยั่วยุใจ และเมื่อทำผิดแล้วบุตรจะรู้สึกละอายและยอมรับผิด (Hoffman, 1963 ; Becker, 1964 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2528)

จากการประมวลและสังเคราะห์ผลวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ข้อสรุปว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สร้างเสริมให้เด็กและเยาวชนไทย มีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา คือ การได้รับการอบรมเลี้ยงดู 2 รูปแบบ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่อง การเลี้ยงดูและอบรม. 2526 ; สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 2533) นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาโดยให้ความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ ให้การสนับสนุน มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก มีความเสมอต้นเสมอปลาย และมีความชัดเจนต่อการให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่ต้องการส่งเสริมและการลงโทษต่อพฤติกรรมที่ต้องการระงับ เป็นวิธีการสำคัญที่ส่งผลทางบวกต่อการสร้างเสริมลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมอันดีงามให้แก่เด็กและเยาวชนไทย (คุษฎี โยเหลา. 2535)

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงหลักการและวิธีปฏิบัติของบิดามารดา ในการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ รวมทั้งวิธีการประเมินผลการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบนี้ด้วย

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ประกอบด้วยหลักการและวิธีปฏิบัติ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) แสดงให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่รักและหวังดีต่อเด็ก (แสดงให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่ตั้งใจที่จะอบรมเด็กให้เป็นคนดีเพื่อตัวของตัวเอง ไม่ใช่เพื่อผู้ใหญ่หรือครอบครัว)
- 2) ทำตัวใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก (ใช้เวลาอยู่与孩子 เช่น ชมรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ด้วยกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน)
- 3) ให้การเอาใจใส่เด็ก เข้าใจจิตใจเด็ก (เช่น สอบถามทุกข์สุข ถามถึงเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดกับเด็ก รู้เกี่ยวกับเพื่อนของเด็ก กิจกรรมของเด็ก) และ
- 4) เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเด็ก ไม่เผด็จการ (เช่น ให้คำแนะนำปรึกษา ปลอดภัย ให้กำลังใจเวลาเด็กมีปัญหา มีทุกข์ร้อน เปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล ไม่บังคับฝืนใจ) ผู้ใหญ่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการดังกล่าวได้มากเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตดีและมีความเป็นประชาธิปไตยสูง

ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้แก่เด็ก สามารถประเมินได้ด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scales) จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูง แสดงว่า บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมาก ด้านคุณภาพของแบบวัดนี้พบว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนกสูงทุกข้อ (ค่าสูงสุดคือ 9.73 ต่ำสุดคือ 3.53) แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทางสถิติ เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มบิดามารดาในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (โดยใช้คำตอบของผู้ปกครองจำนวน 120 คน) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .70 (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2528) ระยะเวลา

ได้นำไปใช้กับบิดามารดาในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลอีก 545 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .69 (งามตา วณิชทานนท์. 2536) แบบวัดนี้ ได้มีการนำไปใช้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงและเพิ่มข้อคำถามเพื่อเพิ่มคุณภาพในการวัดให้สูงขึ้น

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ประกอบด้วยหลักการและวิธีปฏิบัติ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) ใช้พระคุณมากกว่าใช้พระเดชกับเด็ก (เน้นการให้รางวัล สนับสนุน แสดงความพอใจ เมื่อเด็กทำความดี (เจตนาดี) มากกว่าการลงโทษเมื่อเด็กทำผิด โดยลงโทษเท่าที่จำเป็นและทำให้น้อย) 2) ให้รางวัลอย่างเหมาะสม (เมื่อเด็กทำดี มีเจตนาดี ก็ให้รางวัล ชมเชยอย่างเหมาะสมกับปริมาณความดี เหมาะสมกับเวลา และเป็นรางวัลที่ตรงกับระดับพัฒนาการของเด็ก) 3) ไม่ลงโทษเด็กตามอารมณ์ (ปรับอารมณ์ให้สงบและปกติเมื่อเข้าใจเด็ก ไม่ใช่เด็กเป็นที่รองรับอารมณ์เสียของตน) และ 4) ปฏิบัติ เช่นนี้อย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ (ยึดการกระทำและเจตนาของเด็กเป็นหลักในการให้รางวัล (หรือลงโทษ) เมื่อให้รางวัลก็บอกเด็กด้วยว่าให้เพราะเด็กได้ทำดี (เจตนาดี) ในเรื่องใดมาก่อน) จุดสำคัญของวิธีการนี้ คือ การให้รางวัลหรือการลงโทษเด็กต้องกระทำอย่างมีระบบ คงเส้นคงวา สอดคล้องกับการกระทำและเจตนาของเด็ก ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้แก่เด็ก สามารถประเมินได้ด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูง แสดงว่า บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมาก ด้านคุณภาพของแบบวัดนี้พบว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าอำนาจจำแนกสูงทุกข้อ (ค่าสูงสุดคือ 7.41 ต่ำสุดคือ 4.86) แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ทางสถิติ เมื่อนำไปใช้กับกลุ่มบิดามารดาในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (โดยใช้คำตอบของผู้ปกครองจำนวน 120 คน) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .63 (ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ. 2528) แบบวัดนี้ ยังคงใช้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงข้อคำถามและเพิ่มจำนวนข้อคำถามให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพในการวัด

พบหลักฐานจากงานวิจัยในประเทศไทยจำนวนมากว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มีความสำคัญในการเสริมสร้างลักษณะจิตใจและพฤติกรรมที่ดีงามหลายด้านในเด็กและเยาวชน รวมทั้งลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ครอบครัวและสังคมส่วนรวม ลินดา สุวรรณดี (2544) ศึกษาปัจจัยด้านลักษณะครอบครัว ลักษณะโรงเรียน และลักษณะจิตใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมลดปริมาณขยะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 480 คน พฤติกรรมการลดปริมาณขยะ แบ่งศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ พฤติกรรมการใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า (การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งของอย่างประหยัดและคุ้มค่า) และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ (การใช้สิ่งอื่นทดแทน การปฏิเสธการใช้

อย่างฟูมเฟ้อ หรือใช้สิ่งที่เป็นมลพิษต่อสภาพแวดล้อม) พบว่า เฉพาะกลุ่มตัวแปรเชิงเหตุด้านครอบครัวเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งได้แก่ การรับรู้ปทัสถานทางสังคม (ความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับความเห็นของบุคคลใกล้ชิดว่า นักเรียนควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมลดปริมาณขยะ) และการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลร่วมกัน มีบทบาทสำคัญในการทำนายความพร้อมที่จะลดปริมาณขยะได้ 31.6% ในกลุ่มนักเรียนโดยรวม และทำนายได้สูงสุด 43.8% ในกลุ่มนักเรียนจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ปัจจัยทางครอบครัว 2 ด้านดังกล่าว สามารถทำนายพฤติกรรมการใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าในกลุ่มนักเรียนโดยรวมได้ 22.7% และทำนายได้สูงสุด 26.8% ในกลุ่มนักเรียนหญิง ยิ่งกว่านั้นปัจจัยทางครอบครัว 2 ด้านนี้ก็ทำนายพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสร้างขยะในกลุ่มนักเรียนโดยรวมได้ 27.2% และทำนายได้สูงสุด 29.6% ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมในโครงการรุ่งอรุณ (ซึ่งเป็นโครงการให้ความรู้และการฝึกอบรมเยาวชนด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม)

ต่อมา กุหลาบ ไทรโพธิ์ภู (2546) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุด้านครอบครัว โรงเรียนและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยทำการศึกษาพฤติกรรมรักษาความสะอาดตามหลักสุขบัญญัติ 10 ประการ โดยแบ่งออกเป็นพฤติกรรมรักษาความสะอาด 2 ด้าน คือ พฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนตัวและส่วนรวม พบผลว่า ตัวแปรจิตลักษณะด้านครอบครัวและโรงเรียนร่วมกัน สามารถทำนายพฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนตัว (การรักษาความสะอาดอวัยวะต่างๆ โดยเฉพาะผิวหนัง ฟัน มือ เท้า เป็นต้น) ของนักเรียนในกลุ่มรวมได้ 24.3% ตัวทำนายสำคัญ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน การเห็นแบบอย่างการรักษาความสะอาดจากครอบครัว การรับรู้ข่าวสาร การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการรับรู้ปทัสถานทางสังคม ตามลำดับ และสามารถทำนายพฤติกรรมเดียวกันนี้ได้สูงสุด 28.5% ในกลุ่มที่บิดามีการศึกษาน้อย ตัวทำนายสำคัญ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล และการรับรู้ปทัสถานทางสังคม ตามลำดับ สำหรับพฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนรวม (การดูแลบริเวณต่างๆ ทั้งในบ้านและในโรงเรียนหรือที่สาธารณะให้สะอาด ปราศจากขยะมูลฝอย เป็นต้น) พบว่า ตัวแปรเชิงเหตุ 8 ตัวแปร (จิตลักษณะ ลักษณะสถานการณ์ในครอบครัว และโรงเรียน) ร่วมกันสามารถทำนายพฤติกรรมรักษาความสะอาดส่วนรวมได้ 35.1% ในกลุ่มนักเรียนโดยรวม โดยมีตัวแปรทางด้านครอบครัว คือ การเห็นแบบอย่างการรักษาความสะอาดในครอบครัว เข้าทำนายเป็นลำดับที่ 2 และการรับรู้ปทัสถานทางสังคม เข้าทำนายเป็นลำดับที่ 4 จากตัวทำนายสำคัญทั้งหมด 5 ตัวแปร ยิ่งกว่านั้น ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ ก็มีการศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย สุภาสิณี นุ่มเนียม (2546) ศึกษาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียน 2 ด้าน คือ การรับผิดชอบด้านครอบครัว (เช่น ภารกิจส่วนตัวของนักเรียนเอง การให้ความช่วยเหลือครอบครัวในฐานะสมาชิกที่ดี และการปฏิบัติตามข้อตกลง กฎกติกาต่างๆ หรือคำสั่งของผู้ปกครอง เป็นต้น) และการรับผิดชอบต่อ

โรงเรียน (ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนในการทำหน้าที่ในโรงเรียนด้านต่างๆ เช่น ด้านที่เกี่ยวกับตนเอง ครูกับนักเรียน และหน้าที่เกี่ยวกับโรงเรียน) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนของรัฐในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด จำนวนนักเรียนที่ศึกษา 576 คน พบผลว่า เมื่อใช้ตัวแปรกลุ่มสภาพแวดล้อมของนักเรียน (ในครอบครัวและโรงเรียน) รวม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การมีแบบอย่างที่เหมาะสม การได้รับการฝึกฝนในหน้าที่ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย) ร่วมกันเพื่อทำนายความตั้งใจในการทำหน้าที่ของนักเรียนโดยรวม ปรากฏว่า ทำนายได้ 48% ในกลุ่มรวม ตัวทำนายสำคัญคือ การได้รับการฝึกฝนในหน้าที่ การมีแบบอย่างที่เหมาะสม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย ตามลำดับ และพบว่า ตัวแปรทั้ง 4 ตัว ทำนายได้สูงสุด 61.4% ในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีการศึกษาน้อย โดยมีตัวแปรการมีแบบอย่างที่เหมาะสมเข้าทำนายเป็นลำดับแรก และยังพบด้วยว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 3 และ 4 ในกลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนที่เป็นบุตรคนแรก นักเรียนผลการเรียนดีและนักเรียนที่มารดามีการศึกษามาก สำหรับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัว พบผลว่า ตัวแปรกลุ่มสภาพแวดล้อมในครอบครัวและโรงเรียนรวม 4 ตัวแปร ทำนายพฤติกรรมได้ 27.6% ในกลุ่มรวม ตัวทำนายสำคัญ คือ การมีแบบอย่างที่เหมาะสม การได้รับการฝึกฝนในหน้าที่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนแบบประชาธิปไตย และการรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล ตามลำดับ ตัวแปรทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายพฤติกรรมเดียวกันนี้ได้สูงสุด 40.1% ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่บุตรคนแรก ตัวทำนายสำคัญลำดับแรก คือ การมีแบบอย่างที่เหมาะสม พบด้วยว่า การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 2 และ 3 ในกลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนต่างจังหวัด นักเรียนที่ครอบครัวมีสมาชิกมาก นักเรียนที่บิดาและมารดามีการศึกษามาก และมีฐานะดี ส่วนพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในโรงเรียน พบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันทำนายได้ 38.4% ในกลุ่มรวม และทำนายได้สูงสุด 52.3% ในกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่บุตรคนแรก และยังพบว่า การมีแบบอย่างที่เหมาะสมเป็นตัวทำนายลำดับแรกในนักเรียนทุกประเภท และการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เป็นตัวทำนายสำคัญเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีการศึกษามาก

ระยะต่อมา ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2550) ทำการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 739 คน พบว่า ปัจจัยทางสถานการณ์ 2 ด้าน คือ การรับรู้การสนับสนุนจากครูมาก และการรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่า อารมณ์ เป็นตัวทำนายสำคัญ เมื่อร่วมกับปัจจัยทางจิตลักษณะเดิมและจิตลักษณะตามสถานการณ์อีก 7 ด้าน รวมเป็น 9 ด้าน สามารถทำนายพฤติกรรมใฝ่รู้ในการเรียนมากได้ 55.6% ในกลุ่มนักเรียนโดยรวม และทำนายได้ 68% ในกลุ่มนักเรียนที่มารดาอาชีพรับจ้าง ยิ่งกว่านั้น ยังพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมใฝ่รู้ในการเรียนมาก เป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมใฝ่รู้ในการเรียนน้อย พบชัดเจนในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนสูง และกลุ่มนักเรียนที่ครูมีการพัฒนานักเรียนมาก

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับงานวิจัยที่กล่าวข้างต้น ทิพย์ฉมพร เกษโกมล และคณะ (2551) ได้ทำการวิจัยปัจจัยเชิงเหตุและเชิงผลของพฤติกรรมตำรวจในการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ กลุ่มตำรวจที่ศึกษา เป็นตำรวจทั้งชั้นประทวนและสัญญาบัตร ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด จำนวน 752 คน พร้อมบุตรชายของตำรวจเหล่านี้ 1 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเชิงเหตุของการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ ด้วยวิธีวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) พบผลว่า ในกลุ่มบิดาที่บุตรชายเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ที่บิดาเป็นผู้รายงาน ส่งผลให้บิดามีการสนใจ เอาใจใส่ ปรับพฤติกรรมของบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบมาก ได้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ .29 และ .13 ตามลำดับ สำหรับในกลุ่มบิดาที่บุตรชายเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็พบว่า ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ส่งผลให้บิดามีการปรับพฤติกรรมของบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบมาก ได้ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ .37 และ .19 ตามลำดับ แสดงว่า ถ้าบิดาให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรชายแบบรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ก็จะทำให้การเอาใจใส่ปรับปรุงพฤติกรรมเคารพกฎระเบียบของบุตรมากด้วย และในการศึกษาปัจจัยเชิงผลของพฤติกรรมปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสหสัมพันธ์แบบแคนอนิกัล พบผลว่า พฤติกรรมปลูกฝังอบรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบ 5 ด้าน (การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมาก การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพต่อกฎระเบียบ การปรับพฤติกรรมบุตรให้เคารพกฎระเบียบและการส่งเสริม สนับสนุนให้คนรอบข้างเคารพกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุตรชาย 5 ด้าน (เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเคารพกฎระเบียบ พฤติกรรมเคารพกฎระเบียบ พฤติกรรมทำตนให้เป็นที่น่าคบหา พฤติกรรมเสริมสร้างเพื่อน และพฤติกรรมป้องกันเพื่อนจากสิ่งไม่ดี) โดยพฤติกรรมของบิดาในการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ สามารถทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุตรได้ 25.9% และ 24.4% ในกลุ่มตำรวจชั้นประทวนและในกลุ่มที่บิดามีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์เชิงโครงสร้างของกลุ่มตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร พบว่า ในกลุ่มบิดาที่เป็นตำรวจชั้นประทวนนั้น พฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าสหสัมพันธ์แบบแคนอนิกัลในกลุ่มตัวแปรอิสระได้ 65.1% ส่วนในกลุ่มตำรวจที่มีการศึกษาค้นสูงกว่าปริญญาตรีนั้น พฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากสามารถอธิบายได้ 64.5% โดยพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากมีปริมาณการทำนายได้มากเป็น ลำดับที่สอง ยิ่งกว่านั้น ยังพบว่า พฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ สามารถอธิบายความแปรปรวนของค่าสหสัมพันธ์แคนอนิกัลในกลุ่มตัวแปรอิสระได้ระหว่าง 32.0 ถึง 77.4 ในกลุ่มบิดาที่เป็นตำรวจ 6 จาก 14 ประเภท โดยมีปริมาณการทำนายได้มากเป็นลำดับแรก แสดงว่าพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรชายแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ของบิดาที่เป็นตำรวจ

มีความเกี่ยวข้องกับการที่บุตรมีจิตลักษณะและพฤติกรรมเคารพกฎระเบียบโดยส่วนตัวและยังช่วยส่งเสริมสนับสนุนเพื่อนของตนให้เคารพกฎระเบียบด้วย

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน คือ การที่บิดามารดาแสดงให้เห็นความรักและปรารถนาดีต่อเด็กอย่างแท้จริง ทำตัวใกล้ชิด เอาใจใส่ทุกข์สุขของเด็กและเป็นที่ปรึกษาที่ดีมากกว่าการใช้วิธีบีบบังคับเด็ก ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้น จุดสำคัญของวิธีการนี้คือการให้รางวัลหรือการลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม ตามปริมาณการทำความดีหรือความรับผิดชอบของเด็ก เจตนาของเด็ก การลงโทษหรือให้รางวัลต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ คงเส้นคงวา ไม่เป็นไปตามอารมณ์ของบิดามารดา มีงานวิจัยที่เป็นปัจจุบันซึ่งศึกษากับนักเรียนวัยรุ่นหลายเรื่องพบผลสอดคล้องกันว่า นักเรียนที่รู้ว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เป็นนักเรียนที่มีความพร้อมหรือความตั้งใจ ตลอดจนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหลายด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเอง (เช่น การดูแลรักษาความสะอาดส่วนตัวและการรับผิดชอบต่อหน้าที่ในภารกิจส่วนตัว รวมทั้งการใฝ่รู้ในการเรียนด้วย) 2) พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัว (เช่น การช่วยเหลืองานของครอบครัว การปฏิบัติตามกฎกติกาของครอบครัว) 3) พฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม (เช่น การใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ พฤติกรรมรักษาความสะอาดสถานที่ที่เป็นส่วนรวม เช่น โรงเรียน เป็นต้น) ซึ่งระยะต่อมาก็มีผลวิจัยสนับสนุนด้วยว่า พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ของบิดา ส่งผลให้บิดามีการปรับพฤติกรรมของบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบอย่างเหมาะสม และการกระทำพฤติกรรมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนกับพฤติกรรมเคารพกฎระเบียบจากการรายงานตนเองของบุตรชาย ทำให้คาดได้ว่า ถ้าบิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรด้วยการให้ความรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมาก จะทำให้บุตรมีความพร้อมที่จะรับผิดชอบและมีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนมากด้วย สำหรับวิธีการวัดปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ใช้แบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่าสองแบบวัด แต่ละแบบวัดมีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ โดยมีการปรับปรุงและสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดด้วย

แนวทางในการเสริมสร้างทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์แก่ผู้ปกครอง

มีหลักฐานจากผลงานวิจัยกับวัยรุ่นไทยจำนวนมากดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้อารมณ์มากกว่าใช้เหตุผลในการอบรมสั่งสอน มักจะเป็นเด็กที่มีจิตใจและพฤติกรรมไม่เหมาะสมหลายด้าน เช่น สุขภาพจิตไม่ดี มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมน้อย ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้ปกครอง และควรเป็นผู้ปกครองของเด็กในวัยต้นก่อน

วัยรุ่น เช่น วิทยาลัยศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้ปกครองจะสามารถให้การอบรมดูแลบุตรได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นในช่วงที่บุตรกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีการปรับเปลี่ยนจิตใจและพฤติกรรมหลายด้านอย่างมาก เรียกได้ว่าเป็น “วัยหัวเลี้ยวหัวต่อ” ของชีวิต สำหรับแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมแก่ผู้ปกครองอาจจะประกอบด้วยหัวข้อกิจกรรมหลัก ดังนี้ 1) สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย จิตใจและพฤติกรรมของบุตรเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น 2) เสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุขได้แก่ วิธีอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2 แบบนี้ เป็นวิธีการที่มีหลักฐานงานวิจัยจำนวนมากในประเทศไทยยืนยันว่า เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สามารถสร้างความรักและความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองกับเด็กได้มาก หลักการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลที่สำคัญ คือ วิธีการให้รางวัลและลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม ก็มีส่วนอย่างมากในการเสริมสร้างให้เด็กมีวินัยในตนเอง ใฝ่ดีและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ 3) การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองถึงความสำคัญของการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร และ 4) การเสนอวิธีการปรับปรุงพฤติกรรมของบุตร โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบในการเรียน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมฝึกทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมแก่ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาดังกล่าวข้างต้น คาดว่าจะใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมประมาณ 4 – 6 ชั่วโมง

การปลูกฝังอบรมบุตรให้รับผิดชอบต่อหน้าที่

จริยธรรม หมายถึง การกระทำในสิ่งที่สังคมยึดถือเป็นสิ่งที่ดีงาม และละเว้นการกระทำในสิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งซึ่งชั่วหรือเลวร้าย ค่านิยมเชิงจริยธรรมจึงหมายถึง การให้ความสำคัญกับการกระทำในสิ่งที่สังคมเห็นชอบว่าดีงาม ค่านิยมเชิงจริยธรรมประการหนึ่งที่ ลิกโคনা (สวัสดี ประทุมราช, 2545) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาคนสำคัญ ระบุว่า เป็นหัวใจของศีลธรรมของประชาชนที่เป็นสากลคือ *ความรับผิดชอบต่อ* หมายถึง ความสามารถในการตอบสนอง ซึ่งหมายความว่า บุคคลจะหันหน้าไปสู่คนอื่น เอาใจใส่เขา ตอบสนองต่อความต้องการของเขาอย่างจริงจัง ความรับผิดชอบต่อเน้นภาระหน้าที่ของบุคคลทางบวกในการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เสียสละช่วยเหลือผู้ที่ต้องการที่จำเป็น ช่วยบรรเทาความทุกข์เดือดร้อนของผู้อื่น ทำให้โลกเป็นสถานที่ที่น่าอยู่สำหรับทุกคน นอกจากนี้ ความรับผิดชอบต่อยังหมายถึง การเป็นที่พึ่งพิงได้ ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเขาโดยนำตัวเราเข้าไปผูกพัน ซึ่งหากเราไม่ช่วยเขา เขาก็จะมีปัญหา ยิ่งกว่านั้น การแสดงความรับผิดชอบต่อบุคคล ยังรวมถึงการดำเนินงานตามหน้าที่ในครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน โดยทำอย่างเต็มความสามารถ

พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบุคคลแต่ละคน มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นลักษณะของพลเมืองดีที่สามารถพัฒนาปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การเป็นผู้ที่มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน ด้วยความมานะพยายามในทางที่ถูกต้อง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520) และเนื่องจากบุคคลมีความแตกต่างกัน ไปตามระดับความรู้ความสามารถ ตามสติปัญญา ความถนัด ตามวัย และตามสถานะของตน เพราะทุกคนย่อมมีสถานะต่าง ๆ ในสังคม เช่น เป็นบิดามารดา เป็นบุตรธิดา เป็นครูอาจารย์ หรือเป็นศิษย์ เป็นราษฎรของประเทศ หรือเป็นผู้บริหารประเทศ อย่างไม่อย่างหนึ่ง หรือหลาย ๆ อย่าง ในบุคคลเดียวกัน จึงควรปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนให้สมบูรณ์ พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ จึงเป็นพฤติกรรมที่ควรส่งเสริมให้บังเกิดขึ้นในบุคคลตั้งแต่วัยเด็ก เช่นเดียวกับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาอื่น ๆ เพื่อเป็นรากฐานในการส่งเสริมการพัฒนาตน ครอบครัว ชุมชน และประเทศโดยรวมต่อไป

การปลูกฝังอบรมบุตรให้รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นพฤติกรรมที่บิดามารดาจะต้องกระทำ ต่อเนื่องกับการปฏิบัติต่อบุตรแบบรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมาก ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติต่อบุตรด้วยการให้ความรักสนับสนุนเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่บิดามารดาจะให้การปลูกฝังถ่ายทอดลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ สู่บุตรได้โดยง่าย เพราะบุตรจะรักและศรัทธาในตัวบิดามารดาและยอมรับการอบรมสั่งสอน และแบบอย่างจากบิดามารดาได้มาก ส่วนการอบรมแบบใช้เหตุผลเป็นการเสริมสร้างให้เด็กมีความสามารถในการต้านทานสิ่งชั่วร้าย รู้สึกละอายใจเมื่อทำผิดและยอมรับผิด แม้กระนั้นก็ยังอาจไม่เพียงพอที่จะเสริมสร้างการมีวินัยต่าง ๆ แก่บุตรได้โดยง่าย ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเด็กเรียนรู้จากหลายแหล่ง ไม่เพียงแต่ในครอบครัวและโรงเรียนเท่านั้น โอกาสที่จะเกิดความเห็นขัดแย้งไม่ลงรอยกับสิ่งที่บิดามารดาอบรมสั่งสอนก็มีมาก ประกอบกับสภาพช่วยวัยในสังคมปัจจุบันนั้นมีมาก ขณะที่บิดามารดามีเวลาในการให้ความเอาใจใส่ใกล้ชิดได้น้อยลง การปลูกฝังถ่ายทอดวินัยต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จึงต้องจัดกระทำอย่างเข้มข้น ทั้งทางด้านเนื้อหา และวิธีการ เช่น วิธีการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ วิธีป้องกันปัญหา และแก้ไขกรณีกระทำผิดพลาด รวมเรียกว่า “พฤติกรรมการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อหน้าที่แก่บุตร” สำหรับเนื้อหาสาระในการปลูกฝัง เริ่มตั้งแต่การรับผิดชอบตนเอง ต่อครอบครัว ต่อโรงเรียน และสุดท้ายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของเด็ก

เนื่องจากพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังในเด็กและเยาวชนเป็นลำดับต้น ๆ จึงได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนักเรียนไว้มากมาย และได้ระบุพฤติกรรมรับผิดชอบออกเป็นด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ด้านกว้าง ๆ จนถึงเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดลงไป เช่น อรรถวรวรรณ นิยะโต (2539) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยระบุความรับผิดชอบออกเป็นด้านกว้าง ๆ 2 ด้าน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง และ 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อน ครอบครัว ชุมชน

และสังคม ทำนองเดียวกับ วิมารศรี จันทรชลอ (2534) ศึกษาเกี่ยวกับความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียน ได้แบ่งความรับผิดชอบของนักเรียนออกเป็น 2 ด้าน เช่นเดียวกัน คือ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง และ 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อครอบครัว ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน และประเทศชาติ

บิดามารดาจะฝึกบุตรให้รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้อย่างไร บิดามารดาทุกคนต้องการให้บุตรของตนเติบโตเป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูง ลิกโคน่า (Lickona, 1994) เสนอว่า บิดามารดาผู้ที่จะพัฒนาความรับผิดชอบต่อบุตรได้ ต้องจัดการให้บุตรเริ่มรู้จักรับผิดชอบตั้งแต่ยังเล็ก เช่น รับผิดชอบกิจวัตรประจำวันของตนเอง สิ่งของเครื่องใช้ของตน รับผิดชอบการบ้านและสิ่งที่เป็นภาระผูกพัน รู้จักหารายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวในช่วงหยุดภาคเรียน เมื่อโตพอที่จะทำได้ และที่สำคัญยิ่งกว่านี้ คือ การพัฒนาความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้วยการหาโอกาสให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณกุศล บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ตามโอกาสอันควร

มีเรื่องราวปรากฏในประวัติศาสตร์ เมื่อครอบครัวจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด สมาชิกทุกคนแม้แต่นุตรคนเล็ก ก็ยังต้องเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือครอบครัว เหตุการณ์เช่นนี้ดูเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากความเป็นจริงในปัจจุบัน บิดามารดาสมัยใหม่จำกัดความรับผิดชอบต่อบุตรไว้เพียงการทำกรบ้านและดูแลห้องส่วนตัวของตน ความรับผิดชอบต่อเพื่อนนี้ไม่เพียงพอ เพราะเป็นการฝึกรับผิดชอบเฉพาะตนมากกว่า การฝึกรับผิดชอบต่อผู้อื่นด้วย บิดามารดามักไม่ได้ฝึกบุตรให้เป็นผู้ที่รู้จักให้ความช่วยเหลือสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว เด็ก ๆ ควรได้รับการฝึกให้รับผิดชอบต่อผู้อื่น เริ่มกับสมาชิกในครอบครัว เช่น อ่านหนังสือให้น้องเล็ก ๆ ฟัง ร่วมกับสมาชิกในบ้านทำความสะอาดบ้าน ช่วยตัดหญ้า ทำสวน มีส่วนช่วยซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ เด็กยังควรเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย ซึ่งเมื่อเติบโตเป็นวัยรุ่น จะทำให้เกิดความรู้สึกที่จะให้ความร่วมมือกับชุมชนที่อยู่อาศัย

การฝึกเด็กให้รู้จักรับผิดชอบสามารถเริ่มได้ตั้งแต่เด็กอายุ 2 ขวบ ภายในบ้าน เช่น สอนให้เด็กจัดโต๊ะอาหาร วางจาน วางช้อนส้อมอย่างถูกต้องที่ยังฝึกให้ทำพฤติกรรมรับผิดชอบมากเท่าใด เด็กก็จะยิ่งคุ้นเคยกับการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเมื่อเด็กมีพัฒนาการด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นถึงขั้นที่ 3 (เห็นความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือคนใกล้ชิดและพวกพ้อง) เด็กก็จะเข้าใจได้ว่า ทำไมเขาจึงควรให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และเมื่อถึงช่วงนี้ เขาก็ได้รับการฝึกช่วยเหลือคนอื่นจนเกิดเป็นนิสัยที่ดีแล้ว บิดามารดาต้องเข้าใจว่า การที่เด็กช่วยเหลือดูแลคนอื่นจากการ ได้มีโอกาสลงมือทำด้วยตนเอง เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักในช่วงเวลาที่เร่ร่อนและมีภาระมาก การที่เปิดโอกาสให้บุตรเข้ามาช่วยทำงานแทน บางครั้งไม่ได้ผลอย่างที่เรทำเอง อย่างไรก็ตาม บิดามารดาต้องตระหนักให้มากกว่า การช่วยเหลือบริการคนอื่นเป็นเรื่องจำเป็นต่อการพัฒนาจริยธรรมของเด็ก เมื่อเด็กเรียนรู้แต่เยาว์วัย ว่าเขามีความรับผิดชอบต่อพร้อม ๆ กับมีสิทธิ สังคมเราก็จะมีวัยรุ่นและผู้ใหญ่อจำนวนมากที่มุ่งแต่เรียกร้องสิทธิ โดยไม่มีความรู้สึกว่าตนเองก็ต้องมีหน้าที่ด้วย

ความรับผิดชอบต่อตนเองจัดเป็นเรื่องสำคัญลำดับแรกของผู้ใหญ่ควรฝึกให้แกเด็กตั้งแต่ยังเล็ก มีงานวิจัยทางจิตวิทยาพฤติกรรมศาสตร์ ยืนยันว่า การฝึกเด็กเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น การดูแลรักษาสุขภาพฟันของตน จำเป็นต้องสร้างความพร้อมทางจิตใจ ควบคู่ไปกับการให้ทักษะ การแปรงฟันอย่างถูกวิธี (ตัวอย่างเช่น สุขสมร ประพัฒน์ทอง 2521, 2526) ในงานวิจัยของ เมธินี คุปพิทยานันท์ (2546) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองฝึกพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และลักษณะมุ่งอนาคตแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 410 คน ในส่วนของการฝึกพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต – การควบคุมตน ผู้วิจัยได้สร้างชุดฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – การควบคุมตนขึ้นใช้ โดยใช้เวลาในการฝึกนักเรียน รวม 10 คาบเรียน มีลำดับขั้นการฝึก คือ 1) ฝึกให้เข้าใจวิธีคิดของผู้มีลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนสูง และเปรียบเทียบผลดีของการมุ่งอนาคต กับผลเสียของการมุ่งเพียงความสุขเฉพาะหน้า (โดยเรียนรู้จากตัวแบบในนิทาน) 2) ฝึกให้มีวิธีคิด และมีลักษณะของผู้มุ่งอนาคต (โดยวิเคราะห์ผลดีผลเสียของการกระทำพฤติกรรมฯ ทั้งผลเฉพาะหน้า และผลระยะยาว) 3) ฝึกการควบคุมตน โดยฝึกการอดใจรอได้ และ 4) พัฒนาพฤติกรรมหันตสุขภาพ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการมุ่งอนาคต กับการมีสุขภาพที่ดี และให้ทำสัญญากับตนเอง โดยกำหนดเป้าหมายพฤติกรรมที่จะพัฒนา สังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเอง และฝึกวิเคราะห์ปัญหา เพื่อการจัดสภาพแวดล้อมกระตุ้นพฤติกรรมที่ต้องการ รวมถึงการให้รางวัลแก่ตนเองเมื่อปฏิบัติได้ตามเป้าหมายย่อยแต่ละครั้ง พบผลวิจัยว่า การฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนให้ผลดีต่อจิตลักษณะ 3 ด้านในนักเรียนบางประเภท คือ 1) พบผลดีของการฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนต่อจิตลักษณะด้านมุ่งอนาคต – ควบคุมตน โดยเฉพาะในนักเรียนหญิง (วัดทันทีหลังการฝึก) ส่วนผลในระยะยาว (วัดหลังการฝึก 1 ปี) พบในนักเรียนที่ฉลาดน้อย 2) พบผลดีของการฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนต่อจิตลักษณะด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการวัดทันทีหลังฝึก เฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่เรียนดีแต่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย ส่วนผลระยะยาวของการฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตน ต่อจิตลักษณะด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบผลเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มารดามีการศึกษามากเท่านั้น และ 3) พบผลดีของการฝึกลักษณะมุ่งอนาคต – ควบคุมตนต่อเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมหันตสุขภาพ ในนักเรียนกลุ่มฉลาดน้อย ในการวัดผล 1 ปี หลังการฝึกอบรม อาจกล่าวได้ว่า การฝึกจิตลักษณะด้านหนึ่ง เช่น ลักษณะมุ่งอนาคต – การควบคุมตน สามารถส่งผลดีต่อจิตลักษณะด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกันได้ด้วย โดยเฉพาะสามารถสร้างเสริมให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่น่าปรารถนาในระยะยาว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำกิจกรรมการฝึกควบคุมตนในประเด็นการฝึกอดใจ รอได้ของ เมธินี คุปพิทยานันท์ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการให้ทักษะแก่มารดาเพื่อนำไปใช้ในการฝึกบุตรของตนให้รู้จักอดใจรอได้ เช่น ทำการบ้านให้เสร็จก่อนแล้วจึงดูโทรทัศน์ เป็นต้น

มีหลักฐานจากงานวิจัยเชิงทดลองพัฒนาครูอีกหนึ่ง แสง ทวีคุณ และคณะ (2546) ทำการวิจัยเชิงทดลองพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของครูที่ส่งผลต่อการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจากโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 429 คน คณะผู้วิจัยได้ทำการฝึกจิตลักษณะแบบบูรณาการ 2 ด้านแก่ครู คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและความเชื่ออำนาจในตน และทำการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน สำหรับชุดฝึกอบรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนของครูนั้น เกี่ยวข้องกับหลักและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมด้านวินัยแก่นักเรียน ประกอบด้วยประเด็นในการฝึก 8 ประเด็นดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน 3) การฝึกให้นักเรียนยอมรับกฎระเบียบ 4) การฝึกการมุ่งอนาคตและควบคุมตน 5) การฝึกให้นักเรียนแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยวิธีสันติ 6) เทคนิคการควบคุมชั้นเรียน 7) การฝึกนักเรียนให้รู้จักการเลือกคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และ 8) การแสวงหาความร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยทำการฝึกกิจกรรมละ 1 ประเด็น กิจกรรมสุดท้ายเป็นการสรุปเนื้อหาสาระของกิจกรรมการฝึกทั้ง 8 กิจกรรม เมื่อเปรียบเทียบผลในส่วนของทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนระหว่างครูที่ได้รับการฝึกกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก (ประเมินผลหลังการฝึกอบรมทันที) พบว่า ครูที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน และพร้อมที่จะปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน และเมื่อวัดจิตลักษณะและพฤติกรรมหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่า เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรม ความเชื่อในการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน พฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน และการปฏิบัติต่อนักเรียนแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน

จากหลักฐานงานวิจัยดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า การฝึกเพื่อพัฒนาเด็กให้มีวินัย รู้จักรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ในลำดับแรก คือ การรับผิดชอบต่อตนเองนั้น สามารถพัฒนาได้ตามหลักวิชาการทางจิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งจะทำการฝึกกับเด็กโดยตรง หรือทำการฝึกทักษะแก่ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดเด็ก (เช่น ครู บิดามารดา) ให้นำไปฝึกเด็กในความรับผิดชอบอีกทอดหนึ่งก็ได้

การวิจัยครั้งนี้มุ่งสร้างชุดฝึกอบรมมารดาให้มีทักษะในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อการเรียน ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงจะมีการสร้างกิจกรรมต้นแบบ และสร้างแบบประเมินพฤติกรรม รับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนเป็นหลัก

ความสำคัญของลักษณะความเชื่ออำนาจในตนต่อการพัฒนาบุคคล

ความเชื่ออำนาจในตน – นอกตน มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่ง Stickland (1977 อ้างอิงใน ดวงเดือน แซ่ตั้ง, 2532) ได้รวบรวมพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความเชื่ออำนาจในตน ทำให้ได้ข้อสรุปว่า คนที่เชื่ออำนาจในตนสูงเป็นผู้ชอบแสวงหาความรู้ มีความเชื่อว่าการทำงานขึ้นอยู่กับความสามารถของตนมากกว่าอิทธิพลของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ทำงานหนักไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้อง

การเรียนหรืองานด้านอื่น และเป็นผู้ที่ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ ถ้าพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมอนามัยตั้งแต่การป้องกันโรคจนกระทั่งการดูแลตัวเองหลังการเจ็บป่วย ผู้ที่เชื่ออำนาจในตนเองสูง จะรู้จักป้องกันและระมัดระวังไม่ให้เกิดอุบัติเหตุหรือการติดโรคได้ ตลอดจนการปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์ในกรณีที่เกิดเจ็บป่วย ส่วนผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตนจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ในทางตรงกันข้าม

จุดกำเนิดของความเชื่ออำนาจในตน

การที่บุคคลต่าง ๆ จะเป็นคนที่มีความเชื่ออำนาจในตนหรือนอกตนนั้น เกิดจากการที่บุคคล 2 ประเภทนี้ ได้รับรางวัลและถูกลงโทษแตกต่างกัน กล่าวคือ การที่บุคคลเชื่ออำนาจในตนน้อยนั้นเกิดจากการได้รับรางวัลและถูกลงโทษจากคนอื่น จากสังคม และจากธรรมชาติอย่างไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมของเขา กล่าวคือ ไม่เหมาะสมตามเวลา ปริมาณ และคุณภาพของการกระทำของเขา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) จะเห็นว่าบ้านและโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่เป็นจุดกำเนิดของความเชื่ออำนาจในตน – นอกตน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ความเร้นแค้นกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความเร้นแค้นในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้บุคคลไม่สามารถทำนาย และควบคุมผลที่เกิดกับตนได้ เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้อาจมีปฏิกริยาไปได้ 2 ประการ ตามทฤษฎีของ Seligman (1967 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) และทฤษฎีของ Brehm (1966 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) ซึ่งได้มีผู้เสนอรวมเข้าเป็นทฤษฎีเดียว (Wrotman & Brehm, 1975 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) กล่าวคือจะเกิดปฏิกริยา 2 ชนิด แล้วแต่บุคคล ถ้าบุคคลคาดว่าจะสามารถควบคุมผลได้ และผลนั้นมีความสำคัญต่อบุคคลมาก บุคคลก็จะพยายามทำนาย และควบคุม ถ้าไม่เกิดผลก็จะมีสุขภาพจิตเสื่อม เกิดความวิตกกังวล คับข้องใจ และก้าวร้าว แต่ถ้าบุคคลเคยชินกับสภาพความไม่สอดคล้องระหว่างความพยายามกับผล และปรับตัวได้ก็จะกลายเป็นคนเฉื่อยชา (passive) เกิดค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ แรงจูงใจ และบุคลิกภาพที่เป็นการปรับตัวเข้ากับสภาพเร้นแค้นนี้ ความคิดนี้ ในทางจิตวิทยาได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่ศึกษาวัฒนธรรมของคนนิโกรยากจน (Parker & Kleiner, 1970 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเจตคติและค่านิยมทางด้านความประสงค์และความหวังในการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ของคน 3 กลุ่มคือ นิโกรยากจนปกติ นิโกรยากจนที่เข้ารับการบำบัดสุขภาพจิต และนิโกรร่ำรวย ผลปรากฏสนับสนุนสมมติฐานว่า นิโกรยากจนปกติสามารถปรับตัวได้ มีค่านิยมเหมาะกับสภาพ คือ หמדหวัง เฉื่อยชา แต่นิโกรยากจนที่เป็นโรคจิตนั้น ไม่ยอมรับสภาวะทางจิตเช่นเดียวกับนิโกรยากจนปกติ มีความอยาก ความต้องการ ค่านิยม และเจตคติแตกต่างจากกลุ่มปกติ แต่กลับไปคล้ายคลึงกับกลุ่มนิโกรร่ำรวยซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมาก ฉะนั้นวัฒนธรรมของคนจนจึงเกิดจากค่านิยมและเจตคติที่จ้านต่อสภาพเร้นแค้น ซึ่งจะกลายมาเป็นจิตลักษณะและพฤติกรรมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไปในทำนองไม่รู้จักรที่จะให้รางวัลและลงโทษเด็กอย่างเหมาะสม บ้างก็ก้าวร้าวต่อเด็ก บ้างก็ปล่อยปละละเลย ไม่รักษาสัญญาที่ให้ไว้กับ

เด็ก ขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก ก่อให้เกิดสภาพเร้นแค้นแก่เด็กของตน เด็กจึงไม่สามารถ ทำนายและควบคุมผลอันจะเกิดกับตนได้ ทำให้เด็กมีสภาพทางจิตและพฤติกรรมเหมือนผู้ใหญ่ (ดูตาราง 1)

Williams (1973 อ้างอิงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2527) ได้ให้ตัวอย่าง สังคมชาวไร่ที่ยากจนใน เปรู ซึ่งเราพอเข้าใจว่าสภาพเร้นแค้นเป็นอย่างไรและทำให้เกิดการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่เหมาะสมได้ อย่างไรก็ตามบ้าง แต่ในกลุ่มบุคคลที่ร่ำรวย สภาพเร้นแค้นอาจสังเกตได้ยาก Williams ได้ยกตัวอย่างสังคม ชาวอิตาเลียนที่ร่ำรวยและสังคมเปรูที่ร่ำรวย แต่ก็ยังมีสภาพเร้นแค้นทางด้านอื่น ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดสภาพ จิตใจและพฤติกรรมเช่นเดียวกับสังคมยากจน ในสังคมร่ำรวยเหล่านี้เหมือนครอบครัวมีอันจะกินชาวไทย คือมีความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องใกล้ชิด มีคนใช้เลี้ยงเด็ก แต่เด็กมีปัญหาทางการเรียนรู้เกี่ยวกับสาเหตุ และผลเช่นกัน เพราะเด็กจะได้รับของดีต่าง ๆ โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับความพยายามทำดีของเด็ก คนใช้ก็ เป็นที่พึ่งของเด็กมาก เอาใจเด็ก ทำให้เด็กขาดความพยายามที่จะทำงานต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ ขาดสมาธิที่คงทน นอกจากนี้ในครอบครัวเจ้าศเจ้าอย่างอาจมีการลงโทษเด็กแบบจู้จิม โดยเด็กไม่รู้ตัว ว่าได้ทำอะไรผิดพลาดไป จัดสภาพแวดล้อมซึ่งไม่เร้นแค้นให้เกิดความเร้นแค้นขึ้น เพื่อประโยชน์ของ ผู้มีอำนาจในครอบครัว เช่น เกิดความไม่เสมอภาคในการติดต่อพูดจากันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เด็ก โดนลงโทษเพราะความคับข้องใจและความกังวลทางด้านอื่นของผู้ใหญ่ สังคมเร้นแค้นจะสังเกตได้จาก การออกรางวัลชิงโชค ลอตเตอรี่ มากมาย นอกนั้นยังสังเกตได้จากการใช้อายุ และคุณสมบัติตัวอื่น ๆ (Ascribed Status) เช่น ชาติกำเนิด เพศ เส้นสายพวกพ้อง ในการแจกรางวัล หรือประโยชน์แก่บุคคล

ตาราง 1 สาเหตุและผลในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในสภาพเร้นแค้น

สภาพแวดล้อม	จิตลักษณะและพฤติกรรม ของบิดามารดา	การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	จิตลักษณะของเด็ก
ขาดแคลนเงินและ ทรัพยากรธรรมชาติ ความรัก การแนะนำ ข้อมูลย้อนกลับ การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล	อดไม่ได้รอไม่ได้ ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เชื่อในความเหลื่อมล้ำค่าสูง โครงสร้างอีโก้อ่อน ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มุ่งปัจจุบัน เชื่อโชคเคราะห์ชะตากรรม รู้สึกขาดคนช่วยเหลือ เกลียดกลัวคนแปลกหน้า	ลงโทษทางกายรุนแรง ให้รางวัลและลงโทษ ไม่เหมาะสมกับพฤติกรรม ของเด็ก ไม่รักษาสัญญาที่ให้ไว้ กับเด็ก ถ่ายทอดค่านิยมเป็นตัวแทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เชื่อการควบคุมภายนอก มุ่งปัจจุบัน เชื่อโชคชะตาโรตี

แหล่งที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527)

มากกว่าที่จะให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำที่เฉพาะเจาะจงของบุคคล ส่วนข้อมูลย้อนกลับโดยตรงนั้นขาดแคลน มีแต่การชบชิบนินทาถัน และการสร้างข่าวลือ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่บิดเบือน ซักซ้าไม่ทันการณ์ และไม่ตรงกับพฤติกรรมที่ต้องการจะให้รางวัลหรือลงโทษเลย มีการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากัน แต่กลับไปใช้วิธีการที่เป็นทางการมากโดยไม่จำเป็น

การรับรู้สภาพแวดล้อมไปในทำนองต่าง ๆ จนเกิดแนวทางการรับรู้เกี่ยวกับความเร้นแค้นของสภาพแวดล้อมว่ามีมากเท่าใดนั้น อาจวัดได้จากการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างความพยายาม และผลได้ของบุคคล ทำให้เกิดการรับรู้สภาพเร้นแค้นมากน้อยต่าง ๆ กันได้ 3 แบบคือ

1.	$E \longrightarrow R$	ขึ้นต่อกัน และสมดุล
	$e \longrightarrow r$	
2.	$E \longrightarrow r$	ขึ้นต่อกัน แต่ไม่สมดุล
	$e \longrightarrow R$	
3.	$E \longrightarrow ?$	ไม่ขึ้นต่อกัน และไม่สมดุล
	$e \longrightarrow ?$	

$E - e =$ ความพยายามมาก-น้อย, $R - r =$ ผลตอบแทนมาก-น้อย

ความเร้นแค้นทางสังคมและจิตใจเกิดจากการรับรู้สภาพแวดล้อมของบุคคลไปในทำนองที่กล่าวข้างต้นนี้ คือการรับรู้ว่าการลงทุนลงแรงของตนนั้นจะได้รับผลตามต้องการหรือไม่ ผลนั้นจะมีเป็นปริมาณที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมเพียงใด สภาพเร้นแค้นทางจิตจะมีปริมาณมากที่สุดถ้าบุคคลตกอยู่ในสภาวะที่ 3 และจะมีความเร้นแค้นน้อยลงเมื่อการรับรู้ของบุคคลเปลี่ยนมาอยู่ในสภาวะที่ 2 และ 1 ตามลำดับ สภาพเร้นแค้นทางจิตนี้จะเกิดในผู้ใหญ่ก่อน และอาจถ่ายทอดไปยังเด็กได้ด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ก่อให้เกิดสภาพเร้นแค้นทางสังคมและจิตใจแก่เด็ก

แนวทางการแก้ปัญหาความเร้นแค้นทางสังคมและจิตใจ

วิธีการแก้ปัญหาความเร้นแค้นทางสังคมและจิตใจ ทางพฤติกรรมศาสตร์ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527) ได้ชี้ช่องทางไว้หลายประการด้วยกันในการที่จะปรับปรุงบุคคลและสังคม ตัวอย่างเช่น

การแก้ไขที่จิตลักษณะของบุคคล คือการปรับปรุงการรับรู้ การตีความหมาย และการเข้าใจลักษณะของสภาพแวดล้อมของบุคคลว่าอยู่ในสภาพที่เร้นแค้นน้อยลงกว่าเดิม โดยเฉพาะการฝึกการรับรู้ความสามารถของบุคคลแต่ละคนในการควบคุมผลได้ที่จะเกิดกับตน ได้มีการฝึกจิตของนักเรียนและครูในสภาพการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มความเชื่ออำนาจในตน ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มพฤติกรรมที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังมีการฝึกจิตของอาชญากรวัยรุ่นให้ลดการแข็งขันต่อต้านลง ด้วยการฝึกการรับรู้สาเหตุที่เกิดจากตน

การแก้ไขที่การอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา การสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการที่เด็กจะมีพัฒนาการทางจิตใจไปในแนวทางที่น่าปรารถนานั้น อาจเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ แก้ไขในขณะที่เป็นไม้อ่อนคุดง่าย อาจใช้การลงทุนที่น้อยกว่าวิธีแรก และได้ผลคงทนคุ้มค่ากว่า วิธีการนี้คือการให้การอบรมฝึกฝนบิดามารดา และผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับเด็กให้รู้จักปฏิบัติต่อเด็กในรูปแบบที่จะสร้างให้เกิดสภาพเร้าเร้าทางสังคมและจิตใจแก่เด็กให้น้อยที่สุด จุดสำคัญอยู่ที่บิดามารดาจะให้รางวัลและลงโทษเด็กอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก ในเวลาและปริมาณที่ทางพฤติกรรมศาสตร์วิจัยพบว่าเหมาะสมกับเด็กแต่ละประเภท นอกจากนี้ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กยังจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก เพื่อป้องกันการถ่ายทอดค่านิยมที่ไม่เหมาะสมไปสู่เด็กด้วย

ผลงานวิจัยความเกี่ยวข้องระหว่างความเชื่ออำนาจในตนกับพฤติกรรมของมารดาและประสิทธิผลของการฝึกอบรมความเชื่ออำนาจในตนกับผู้ใหญ่

สำหรับงานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสำคัญของความเชื่ออำนาจในตนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล โดยเฉพาะผู้เป็นมารดา มีอยู่จำนวนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2528) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย โดยการสัมภาษณ์จากผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 662 คน พบว่า ความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นตัวแปรที่เข้าร่วมในการทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลของมารดาได้เกือบทุกกลุ่ม โดยเป็นตัวแปรแรกที่เข้าร่วมทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลได้ 42% ในกลุ่มมารดาทำงาน โดยร่วมกับตัวแปรทางจิตและสถานการณ์อีก 3 ตัว นอกจากนี้ ยังพบผลที่ชัดเจนว่า ทั้งมารดาเด็กประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ถ้าเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูบุตรว่าตนสามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรเติบโตเป็นคนดีและคนเก่งได้ตามที่ปรารถนามาก มารดาก็ผลักราะในการเลี้ยงดูบุตรให้แก่โรงเรียนน้อย

ต่อมา งามตา วนิทานนท์ (2536) ได้ทำการศึกษาว่าบิดามารดาไทยลักษณะใดบ้างที่สามารถให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธศาสนาได้มาก โดยทำการศึกษากับบิดาหรือมารดาที่มีบุตรอายุระหว่าง 8-15 ปี จำนวนบิดามารดาที่ศึกษา 545 คน มีอายุโดยเฉลี่ย 41.22 ปี เป็นบิดามารดาที่มีการศึกษาโดยเฉลี่ย 14 ปี ปัจจัยเชิงเหตุที่ทำให้การศึกษามีหลายด้าน คือ ด้านสถานการณ์ในครอบครัว ด้านจิตลักษณะทั่วไปของบิดามารดา และด้านลักษณะการนับถือศาสนาของบิดามารดา พบผลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบิดามารดาว่า บิดามารดาที่มีสุขภาพจิตดีมีเจตคติที่ดีต่อบุตรมากและมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีคนเก่งมากเท่าใด ก็มีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธมากเท่านั้น ตัวแปรทางจิตใจ 3 ตัวแปรดังกล่าวร่วมกันทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธได้สูงสุด 11% ในกลุ่มบิดามารดาจากครอบครัวแตกแยก

วรวรรณ อิศวกุล (2546) ทำการศึกษาปัจจัยทางด้านจิตใจและสภาพแวดล้อมในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรวัยก่อนเข้าเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาที่มีบุตรอายุ 5 ปี จำนวน 843 คน อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า มีปัจจัยเชิงเหตุทั้งทางด้านจิตใจของมารดาและสถานการณ์ในครอบครัวหลายด้านที่ส่งผลให้มารดามีพฤติกรรมดูแลทันตสุขภาพของบุตรได้น้อย ทั้งด้านการดูแลรักษาความสะอาดในช่องปากของบุตรและด้านการดูแลการบริโภคอาหาร สำหรับปัจจัยด้านจิตใจนั้นพบเด่นชัดว่า มารดาที่มีสุขภาพจิตดีน้อยและมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพดีน้อย เป็นมารดาที่มีพฤติกรรมดูแลทันตสุขภาพของบุตร 2 ด้านดังกล่าวได้น้อย ยิ่งกว่านั้น ยังพบว่าเมื่อนำตัวแปรลักษณะจิตใจและสถานการณ์ในครอบครัวรวม 7 ตัวแปรร่วมกันทำนายพฤติกรรมรักษาความสะอาดในช่องปากของบุตร สามารถทำนายได้ 21% ในกลุ่มมารดาโดยรวม และทำนายในกลุ่มมารดาที่มีบุตรฟันไม่ดีได้สูงถึง 47% โดยมีความเชื่ออำนาจในตนของมารดาในการดูแลสุขภาพบุตรเป็นตัวทำนายที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรก ในระยะต่อมา สุราสีณี ทองลิ้ม (2548) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบการเรียนของบุตรชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 360 คน พบว่า เมื่อนำตัวแปรความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรร่วมกับตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ อีก 2 ด้าน สามารถทำนายพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนแก่บุตรของมารดาในกลุ่มตัวอย่างนี้ได้ระหว่าง 19% ถึง 25.8% โดยมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 2 และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ทั้ง 3 ด้าน เหล่านี้ ยังสามารถทำนายพฤติกรรมผลักภาระการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียนน้อย ได้ระหว่าง 19.2% ถึง 43% โดยความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีบทบาทเป็นตัวทำนายสำคัญลำดับที่ 1 และ 2 ในมารดาหลายประเภท นอกจากนี้ ในงานวิจัยของพรทิพย์ จัปจิตต์ (2551) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสอนบุตรวัยรุ่นหญิงเรื่องเพศศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาจำนวน 286 คน พบผลว่า ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดา ร่วมกับตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์อีก 2 ด้าน สามารถทำนายพฤติกรรมสอนบุตรหญิงเรื่องเพศศึกษา (ด้านสร้างความสนใจรับทราบ ด้านสร้างความเข้าใจ และด้านสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลง) ได้ 53% ในกลุ่มมารดาการศึกษาต่ำ โดยความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 3

เป็นที่ชัดเจนจากหลักฐานการวิจัย 5 เรื่องดังกล่าวข้างต้น มารดาไทยที่มีความเชื่ออำนาจในตนน้อยในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมักจะดูแลบุตรให้เป็นคนดี มีสุขภาพแข็งแรงได้น้อย เป็นมารดาที่มีพฤติกรรมอบรมทางด้านศาสนาน้อย มีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนแก่บุตรน้อย ผลักภาระการดูแลบุตรให้ทางโรงเรียนมาก ให้การอบรมสั่งสอนเรื่องเพศศึกษาแก่บุตรวัยรุ่นน้อย เป็นต้น พบผลดังกล่าว โดยเฉพาะในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัวค่อนข้างด้อย

อ้อมเดือน สดมณี (2536) ทำการวิจัยเชิงทดลองฝึกความเชื่ออำนาจในตน (พฤติกรรมศาสตร์) กับฝึกอบรมทางพุทธศาสนาเพื่อศึกษาประสิทธิผลของครู การฝึกความเชื่ออำนาจในตนในงานวิจัยนี้มี 4 ขั้นตอน คือ **ขั้นที่ 1** ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้ว่าการกระทำอย่างมีเป้าหมายจะนำไปสู่ผลที่ต้องการได้ด้วยการจัดกิจกรรมวิเคราะห์ห้บทความ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมอ่านเรื่องราวของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งเกิดจากการกระทำของตนเอง และเกิดความเชื่ออำนาจในตนโดยผ่านการอ่าน อภิปราย และการสรุปผล **ขั้นที่ 2** ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ศึกษาตัวอย่างกิจกรรมของบุคคลต่างๆ จากรูปภาพเพื่อทำนายผลที่จะเกิดตามมาว่า เมื่อกระทำอะไรแล้วมักจะได้อะไร ด้วยการเสนอภาพที่เป็นชีวิตจริงของบุคคลต่างๆ ซึ่งได้กระทำในอดีตให้ผู้เข้ารับการอบรมทำนายผลในปัจจุบัน และเฉลย อภิปรายสรุปผลโดยวิทยากร **ขั้นที่ 3** ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกพัฒนาความเชื่ออำนาจในตน โดยการให้รางวัลตนเอง เมื่อกระทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สำเร็จ กิจกรรมการฝึกด้วยตนเอง คือให้อ่านบทความ 2 เรื่อง เมื่ออ่านจบจะให้มีการตัดสินใจเลือกพฤติกรรมบางประการ และมีเหตุผลในการเลือก ในตอนเฉลยจะให้เลือกจนได้ข้อที่เห็นว่าให้ผลดีแก่ตนเอง เมื่อทำตามเป้าหมายได้ **ขั้นที่ 4** ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้ว่า ผลดี-ผลเสีย ที่เกิดขึ้นกับตนเป็นผลมาจากการกระทำของตนเอง ไม่เชื่อถือเรื่อง โชคชะตาหรือเคราะห์กรรม ลดระบบอภิสิทธิ์ลงในสังคมไทย ลดความเชื่อว่าผลดีผลเสียเกิดกับบุคคลโดยบังเอิญ ด้วยการอ่านเรื่องสั้น ๆ 5 เรื่อง ตอบคำถาม อภิปรายและสรุป ผลของการทำงานของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

จากการประมวลเอกสาร แสง ทวีคุณ และคณะ (2546) ได้กำหนดวิธีการฝึกหลายวิธีที่สามารถพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนได้ดี ดังนั้น ในงานวิจัยจึงนำเอาหลักการและตัวอย่างกิจกรรมต่าง ๆ มาสร้างเป็นกิจกรรมเพื่อฝึกพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนให้แก่ครู โดยมีขอบเขตเนื้อหาและวิธีฝึกพอสังเขป ดังนี้

ทำการวิจัยเชิงทดลองพัฒนาจิตลักษณะ (ความเชื่ออำนาจในตนและเหตุผลเชิงจริยธรรม) และทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน (ได้แก่ การปฏิบัติต่อนักเรียนแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก การเป็นแบบอย่างที่ดีในการมีวินัย การฝึกให้นักเรียนร่วมตั้งกฎกติกา การฝึกให้นักเรียนมุ่งอนาคต) และแก้ปัญหาด้วยวิธีสันติ พบผลที่สำคัญของการฝึกจิตลักษณะ และการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนในกลุ่มครูโดยรวม กลุ่มครูเพศชาย และกลุ่มครูที่มีอายุราชการน้อย (น้อยกว่า 17 ปี) คือ 1) ครูที่ได้รับการฝึกจิตลักษณะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง และความพร้อมที่จะปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนซึ่งวัดทันทีหลังการฝึกอบรม และเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติต่อนักเรียนแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมาก และมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรมที่วัดหลังฝึกอบรม 1 เดือนมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกจิตลักษณะ 2) ครูที่ได้รับการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน เมื่อวัดจิตลักษณะทันทีหลังการฝึกอบรม พบว่าเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง ความเชื่ออำนาจในตนสูง และพร้อมที่จะปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนมาก และเมื่อวัดจิตลักษณะและพฤติกรรมหลังการฝึกอบรม 1 เดือน พบว่า เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมจริยธรรม ความเชื่อในการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน พฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน และการปฏิบัติต่อ

นักเรียนแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าครูที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน และ 3) ครูที่ได้รับการฝึกทั้งจิตลักษณะและฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน เป็นผู้ที่มีความเชื่อในการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนมากกว่าครูกลุ่มควบคุม ซึ่งผลนี้พบในกลุ่มครูเพศชาย และกลุ่มครูที่มีอายุราชการน้อย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะและการประยุกต์ใช้ คือ 1) การฝึกทั้งจิตลักษณะและการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน หากจะให้ได้ผลดีควรใช้อย่างกว้างขวางกับครูประถมศึกษา และโดยเฉพาะกลุ่มครูเพศชาย และครูที่มีอายุราชการน้อย (น้อยกว่า 17 ปี) และ 2) การฝึกอบรม หากต้องการผลของการฝึกอบรมต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตลักษณะทันที ควรเลือกทำการฝึกจิตลักษณะหรือการฝึกทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หากต้องการผลระยะยาวควรฝึกพัฒนาทักษะการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน

จากผลงานวิจัยของแสวง ทวีคุณ และคณะ (2546) ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมความเชื่ออำนาจในตนที่ใช้กับครูประถมศึกษาก่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาความเชื่ออำนาจภายในตนของครูตามความคาดหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ จึงนำชุดฝึกอบรมความเชื่ออำนาจในตนของแสวง ทวีคุณ และคณะ มาปรับใช้ในการพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนของมารดา ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการฝึก มีดังนี้

กิจกรรมการฝึกความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

กิจกรรมการฝึกความเชื่ออำนาจในตน {ประมวลและคัดเลือกจากกิจกรรมการอบรม ในงานวิจัยของ ดวงเดือน แซ่ตั้ง (2532) อ้อมเดือน สดมณี (2536) แสวง ทวีคุณ และคณะ (2546) และ วรวรรณ อัสวกุล (2551)} มี 4 กิจกรรม ใช้เวลาอบรมประมาณ 6 ชั่วโมง คือ *กิจกรรมที่ 1* ผลย่อมมีสาเหตุ มุ่งเสริมสร้างความสามารถในการทำนาย โดยฝึกการรับรู้ว่ามีผลต่าง ๆ ย่อมมีสาเหตุ และมีหลายสาเหตุในแต่ละผล เช่น การวิเคราะห์สาเหตุของผลไม้หล่นจากต้น การคิดแบบระบบ และสาเหตุของการประสบความสำเร็จของ ภราดร ศรีชาพันธุ์ *กิจกรรมที่ 2* การควบคุมสาเหตุของผล มุ่งพัฒนาความสามารถในการควบคุมสาเหตุต่าง ๆ ของผล โดยการรับรู้เกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมสาเหตุของผลโดยทั่วไป 2 ลักษณะ คือ 1) สามารถควบคุมได้ เช่น การขับรถอย่างระมัดระวัง เพื่อลดอุบัติเหตุ การออกกำลังกายดูแลสุขภาพ เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ เป็นต้น 2) ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ภัยธรรมชาติ แต่มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงหรือบรรเทาผลต่าง ๆ ได้ *กิจกรรมที่ 3* การรับรู้ผลของการกระทำ กิจกรรมนี้มุ่งเสริมสร้างความสำเร็จว่าทำได้มาก ทำน้อยได้น้อย จากการเล่นเกม แล้วได้รางวัลตอบแทนตามปริมาณความสำเร็จ *กิจกรรมที่ 4* การพัฒนาให้นักเรียนเก่ง ดี มีสุข กิจกรรมนี้มุ่งเสริมสร้างความสำเร็จ ให้อำนาจใจครูว่าจะเป็นผู้ที่สามารถช่วยให้นักเรียนเป็นคนเก่ง ดี มีสุขได้มาก โดยวิเคราะห์สาเหตุทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียน และอภิปรายแนวทางในการพัฒนาวินัยแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในงานพัฒนานี้ทำการฝึกพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนให้แก่มารดา โดยจะนำแนวการจัดกิจกรรมดังกล่าวมาปรับให้เหมาะสมกับประเภทบุคคล สถานการณ์และเป้าหมายในการฝึกอบรมโดยใช้เวลาใน

การอบรมประมาณ 6 ชั่วโมง ผู้วิจัยคาดว่าความเชื่ออำนาจในตอนนี้จะส่งผลดีต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมของมารดา

สรุปว่าในการดำเนินการพัฒนามารดา มีการฝึก 3 ด้าน คือ 1) ฝึกจิตลักษณะ (ได้แก่ การฝึกความเชื่ออำนาจในตนของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนดีและเก่ง) 2) ให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น และ 3) ฝึกทักษะ (ได้แก่ การฝึกวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และทักษะการปลูกฝังความรับผิดชอบการเรียนแก่เด็ก) โดยใช้คู่มือฉบับนี้เป็นเอกสารประกอบหลัก

ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น กับพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

บิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีพื้นฐานความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กอย่างถูกต้องจะทราบว่าเด็กอายุเท่าใดควรมีพัฒนาการทางกายและจิตใจอย่างไร ตัวอย่างเช่น เด็กอายุข้าน้อยควรควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ให้อาหารวัยเมื่อทำดี และลงโทษแต่น้อย เมื่อเด็กเติบโตเป็นวัยรุ่นควรฝึกให้ดูแลรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เมื่อเด็กดูแลตนเองได้ก็ชมเชยสนับสนุน ถ้าเด็กทำผิดพลาดไปก็ไม่ซ้ำเติมแต่ให้กำลังใจ บอกวิธีที่ถูกต้องและให้ลองพยายามดูแลตนเองใหม่ ไม่ติดตามบุคคลวัยรุ่นมากเกินไป คุยอยู่ห่างๆ อย่างสนใจ ยกเว้นในกรณีที่มีปัญหาควรเข้าไปช่วยแก้ไข เป็นต้น (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉิ่ง. 2541)

ในการสอนหรืออบรมเด็ก บิดามารดาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามปกติของเด็กในแต่ละวัย หรือที่เรียกว่าธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของเด็กกว่าวัยไหนสามารถทำอะไรได้บ้าง จะได้ไม่คาดหวังในตัวเด็กมากเกินไป เกิดความมั่นใจในการเลี้ยงดู ไม่ตื่นตระหนกตกใจเมื่อเห็นสิ่งผิดปกติหรือสิ่งเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก รู้จักจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อพัฒนาการของเด็ก และสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม (พิริยา ธาราธิพิสุทธิกุล. 2533) การที่บิดามารดาจะเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าบิดามารดามีความรู้เกี่ยวกับวิธีปฏิบัติต่อเด็ก และพัฒนาการของเด็กมากน้อยเพียงใด ซึ่งความรู้ดังกล่าวบิดามารดาจะได้มาจากการอ่านหนังสือ คู่มือการโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุที่มีรายการที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และจากประสบการณ์ในสังคม (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉิ่ง. 2541) หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมสัมมนาที่มีการจัดขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้ปกครองของนักเรียนทั่วไป

มีผลงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องใด ก็มักจะมีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้นั้นๆ ตัวอย่างเช่น พรรณราย พิทักษ์เจริญ (2543) ได้ศึกษาผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการในต่างจังหวัด จำนวน 303 คน พบว่า ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 จากการ

ใช้ตัวทำนายร่วมกันทั้งหมด 4 ตัว ในการทำนายพฤติกรรมการปรับตัวด้านการกิน โดยสามารถทำนายได้สูงถึง 52.4 % ในกลุ่มรวม และในปีต่อมา ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มกล้า (2544) ได้ศึกษาญาติผู้ซึ่งดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์จำนวน 415 คน พบว่าในกลุ่มผู้ดูแลที่มีระดับการศึกษาประถม 4 หรือต่ำกว่า และในกลุ่มผู้ดูแลที่มีระยะเวลาดูแล 19-118 เดือน ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนด้านการดูแลสุขภาพน้อย แต่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์มาก มีพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ในภาวะวิกฤตด้านวัตถุประสงค์ของ เงิน แรงงาน อย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์น้อย นอกจากนี้ในหมู่ผู้ดูแลหญิง และผู้ดูแลที่เป็นบุคคลใกล้ชิดปานกลาง ผู้ที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์มาก และมีความเชื่ออำนาจในตนด้านการดูแลสุขภาพมาก พร้อมกัน 2 ด้าน มีพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ในภาวะวิกฤตด้านรวมอย่างเหมาะสมมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบทุกกลุ่ม และในการทำนายพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ในภาวะวิกฤตด้านรวม พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ และสถานการณ์ทางสังคม 2 ตัวแปร ร่วมกันทำนายพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์ในภาวะวิกฤตด้านรวมได้ 41% ในกลุ่มรวม โดยตัวทำนายที่สำคัญคือ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์

ในงานวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2546) พบผลที่สอดคล้องกัน โดยในการศึกษามารดาที่มีบุตรอายุ 5 ปี เลี้ยงบุตรด้วยตนเอง และอยู่กับคู่สมรส จำนวน 843 คน พบว่า มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพบุตรมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพความสะอาดช่องปากบุตรมาก และยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรมากกว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพบุตรน้อย นอกจากนี้ยังพบด้วยว่า มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพของบุตรมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพการบริโภคของบุตรเพื่อทันตสุขภาพมากกว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพน้อย ซึ่งพบในกลุ่มอายุมาก กลุ่มฐานะเศรษฐกิจดี และกลุ่มมีบุตรฟันไม่ดี ส่วนในการทำนายพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรนั้น พบว่า ความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพของบุตรเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 โดยสามารถทำนายได้ 7% ในกลุ่มมีบุตรฟันไม่ดี และทำนายได้ 14% ในกลุ่มครอบครัวขยาย โดยเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 ร่วมกับตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมของสามี และในการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพความสะอาดในช่องปากบุตร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพบุตร สามารถทำนายได้ 47% ในกลุ่มมีบุตรฟันไม่ดี โดยเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 3 ร่วมกับตัวทำนายอีก 3 ตัว

ส่วนงานวิจัยของ นันทา แทนธานี (2534) ได้ศึกษานักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และผู้ปกครองของนักเรียนดังกล่าว จำนวน 266 คู่ เกี่ยวกับตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กทั้งในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการใน

ด้านดังกล่าวของเด็ก กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กมาก มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใส่ใจส่งเสริมความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของเด็ก เช่น การดูแลทำความสะอาดร่างกาย แปรงฟัน ล้างมือ ล้างเท้า เลือกรอาหารที่มีประโยชน์ให้เด็ก นำเด็กไปตรวจร่างกาย รวมทั้งส่งเสริมให้เด็กมีความฉลาด ดูรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ จัดหาสื่ออุปกรณ์ที่ช่วยให้เด็กมีความคิดริเริ่ม อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีการปลูกฝังให้เด็กมีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ รู้จักเคารพผู้ใหญ่ เชื้อพียงผู้ใหญ่ มากกว่าผู้ปกครองที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็กน้อย และยังพบอีกว่าความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็ก สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการได้ 13.76% โดยมีตัวแปรความรู้ความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการของเด็ก เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528) ได้ศึกษาผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมต้นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 662 คน พบผลที่สอดคล้องกันคือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมของมารดาได้มากที่สุด โดยทำนายได้ 10% ในกลุ่มรวม และทำนายได้สูงสุด 32% ในกลุ่มมารดาการศึกษาสูง โดยเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 ในส่วนบิดานั้น ปริมาณความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบลงโทษทางกายได้เป็นลำดับต้นๆ นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ยังเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 รองจากสุขภาพจิต ในการทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกลงโทษให้เด็กฟังตนเองได้ ผลการวิจัยนี้ยังพบอีกว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมาก เป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลกับเด็กมาก ควบคุมเด็กน้อย และฝึกลงโทษให้เด็กฟังตนเองเร็ว และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากเท่าใด เป็นผู้ที่ผลัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ทางโรงเรียนน้อยลงเท่านั้น ต่อมา สุชาตินิทองลิ้ม (2548) ทำการศึกษาปัจจัยด้านจิตและสถานการณ์ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบด้านส่งเสริมการเรียน บุตรของมารดากลุ่มนี้เป็นนักเรียนในชั้นประถมศึกษาในต่างจังหวัด พบว่าความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กวัยเด็กโต เป็นตัวแปร 1 ใน 4 ตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะเดิม เมื่อนำมาทำนายพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนของบุตร พบว่า สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมนี้ได้ ระหว่าง 14.2% ถึง 28.7% โดยตัวแปรความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กวัยเด็กโต เป็นตัวทำนายลำดับที่ 2 ในกลุ่มผู้ปกครองหญิง กลุ่มที่มีบุตรหญิงและกลุ่มที่มีบุตรคนแรก แสดงว่า ความรู้ด้านพัฒนาการเด็กวัยเด็กโต เป็นจิตลักษณะสำคัญด้านหนึ่งในมารดาที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนแก่บุตร

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ มีความสัมพันธ์กับการกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของบุคคล บิดามารดา หรือผู้ปกครองที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กมาก จึงเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการดูแลเด็กที่เหมาะสม เช่น พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ พฤติกรรม การดูแลทันตสุขภาพแก่บุตร พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมมากและพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนของบุตร เป็นต้น ดังนั้นจึงคาดได้ว่า มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุนมาก

เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมมากกว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นน้อย

แนวทางในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นแก่มารดา

จากหลักฐานการวิจัยที่พบชัดเจนว่า ถ้ามารดามีความรู้ในเรื่องพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ มาก ก็จะสามารถให้การปลูกฝังอบรมเด็กของตนได้อย่างเหมาะสมกว่ามารดาที่มีความรู้เรื่องนี้น้อย การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นเรื่องจำเป็น และควรให้การอบรมแก่มารดาควบคู่ไปกับการแนะนำวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่มารดาจะเข้าใจ เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัยที่เติบโตขึ้น

มารดาในกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาครั้งนี้ มีบุตรอยู่ในวัยรุ่นตอนต้น เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งร่างกายและจิตใจ และเป็นช่วงวัยที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างมาก การจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นครั้งนี้ ประกอบด้วยการบรรยายของวิทยากรผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูง การให้ตัวอย่างกรณีศึกษาต่างๆ และการตอบคำถามของมารดา กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

สรุปแนวทางการฝึกจิตลักษณะและทักษะแก่มารดาที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่บุตร

บิดามารดาที่มีพฤติกรรมการปลูกฝังความรับผิดชอบแก่บุตรมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสาเหตุที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) สาเหตุทางด้านสถานการณ์ โดยพฤติกรรมจะเกิดได้มาก ถ้าสถานการณ์มีลักษณะที่เอื้ออำนวยแก่พฤติกรรมนั้นมาก และมีลักษณะที่ขัดขวางพฤติกรรมนั้นน้อย 2) สาเหตุทางด้านจิตลักษณะของบุคคล ถึงแม้ว่าสถานการณ์จะเหมาะสมมาก แต่บุคคลบางประเภทก็ยังมีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาลดลง ดังนั้นพฤติกรรมดังกล่าวจึงขึ้นอยู่กับจิตลักษณะภายในของบุคคลอีก โสัดหนึ่งด้วย จิตลักษณะของมนุษย์มีหลายด้านมากมาย การกำหนดว่าจิตลักษณะใดบ้างที่สำคัญต่อพฤติกรรมเป้าหมายต้องอาศัยผลการวิจัยที่มีมาก่อน ซึ่งอาจมีการประมวลและสรุปรวมไว้กลายเป็นทฤษฎีสาเหตุทางจิตของพฤติกรรม ในประเทศไทย มีทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะสำหรับคนไทยเป็นทฤษฎีหลักที่สำคัญในการกำหนดจิตลักษณะต่าง ๆ เพื่ออธิบายทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมต่าง ๆ 3) สาเหตุจากการเสริมสร้างพัฒนาทักษะเฉพาะของแต่ละพฤติกรรม เพราะแม้ว่าบุคคลจะมีจิตลักษณะที่เหมาะสมอยู่บ้าง แต่ยังไม่ทราบวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมและขาดการฝึกฝนที่พฤติกรรมโดยตรง เมื่อถึงโอกาสที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก็อาจจะกระทำไม่ได้ไม่สะดวก ไม่คล่องตัว ไม่ทราบ

ว่าเมื่อไรควรทำอะไร อย่างไร กับใคร จึงจะเกิดผลตามต้องการ ดังนั้นจึงควรมีการฝึกจิตลักษณะ และทักษะแก่บุคคลไปพร้อม ๆ กัน เพื่อประกันความสำเร็จในการพัฒนา

ในการวิจัยครั้งนี้จะมีการสร้างชุดฝึกอบรมจิตลักษณะ 2 ด้าน (ได้แก่ ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น) และชุดฝึกอบรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน โดยแนวคิดและวิธีการฝึกตั้งรายละเอียดในบทที่ 3 และภาคผนวก ก.

สาเหตุสมทบด้านจิตลักษณะและสถานการณ์ในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา

สาเหตุสมทบ หมายถึง ตัวแปรอิสระที่เป็นลักษณะตามธรรมชาติของผู้ถูกศึกษา อาจเป็นลักษณะภายในของบุคคล เช่น จิตลักษณะและพฤติกรรม หรือลักษณะภายนอก เช่น ลักษณะสถานการณ์ทางสังคมแวดล้อม และภูมิหลังบางประการของผู้ถูกศึกษาที่ติดตัวผู้ถูกศึกษามาก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ในงานพัฒนานี้ ได้ทำการวัดสาเหตุสมทบ 3 ด้านของมารดา ได้แก่ สุขภาพจิต เจตคติที่ดีต่อเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส รายละเอียดเกี่ยวกับความหมายและหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

สุขภาพจิตกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม

สุขภาพจิตดี หมายถึง การไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกกังวลจนเกินเหตุ ไม่โกรธง่าย ไม่ตื่นเต็นง่าย มีสมาธิ และมีความกล้าในสิ่งที่สมควร (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2536) และบิดามารดาที่มีสุขภาพจิตดีคือ บิดามารดาที่รายงานว่าตนมีลักษณะดังต่อไปนี้ในปริมาณน้อย คือ รู้สึกวิตกกังวลโดยไม่ทราบสาเหตุ มีอารมณ์รุนแรง ขาดความอดทน ตื่นเต็นง่าย นอนไม่หลับ เป็นต้น (งามตา วานิชทานนท์. 2536)

ผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตดี ย่อมนำครอบครัวให้เป็นสุข และปฏิบัติหน้าที่การงานทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ธรรุทท์ บุตรแสนคม. 2535) นอกจากนี้ ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี เป็นผู้ที่เต็มใจที่จะทำงาน และรับผิดชอบอย่างเหมาะสมกับบทบาท หรือตำแหน่งในชีวิตของเขา (วิระ ไชยศรีสุข. 2533) เป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่า ปัญหาทางจิตใจเป็นต้นเหตุของปัญหาทางพฤติกรรมของบุคคล การที่บิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่เหมาะสม กล่าวคือ รักสนับสนุนน้อย ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ลงโทษทางกายมาก และมีการควบคุมเด็กมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ตลอดจนขาดความอดทนในการฝึกเด็กให้พึ่งตนเอง ปัญหาทางพฤติกรรมของผู้ที่เป็นบิดามารดานี้ อาจเนื่องจากสาเหตุหลายประการ แต่ที่สำคัญคือสุขภาพจิตของบิดาหรือมารดานั่นเอง (ดวงเดือน

พันธุมนาวิน และคณะ. 2528) การที่บิดามารดาจะเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้น ปัจจัยประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องคือ สุขภาพจิตของบิดามารดา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ บิดามารดาที่มีความวิตกกังวล มีอาการทางกายและมีอารมณ์ก่ดกั้มมาก จะไม่แสดงความรักบุตร ทำตัวห่างเหิน ลงโทษบุตรมาก และแสดงอาการขัดเคืองใจที่ต้องเลี้ยงบุตร (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉิ่ง. 2541)

การวัด ในงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ให้ความหมายของสุขภาพจิตไว้ว่า อาการทางกายและอารมณ์บางประการที่ผู้ตอบรายงานว่าตนมีอาการอยู่บ้างในปริมาณน้อยหรือไม่มีเลย ได้แก่ ความวิตกกังวลโดยไม่มีสาเหตุ การมีอารมณ์รุนแรง ขาดความอดทน ขาดความกล้า นอนไม่หลับ เป็นต้น วัดโดยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า ซึ่งประกอบด้วยประโยคคำถาม 15 ข้อ มีมาตรวัด 6 หน่วย ประกอบด้วย “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีน้อยกว่าผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .94 จากการทดลองใช้แบบวัดกับผู้ปกครองนักเรียน 51 คน ต่อมางามตา วนินทานนท์ (2536) และ วรวรรณ อัสวกุล (2546) ได้นำแบบวัดสุขภาพจิตดังกล่าวมาวัดในมารดาเช่นกัน พบว่า แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา กับ .87 และ .94 ตามลำดับ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบวัดสุขภาพจิตของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) จำนวน 15 ข้อ ในการวัดสุขภาพจิตของมารดาในกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษางานวิจัยซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยผู้ใหญ่ ทิพย์สุดา จันทรแจ่มหล้า (2544) ได้ศึกษาญาติผู้ซึ่งดูแลผู้ติดเชื่อเอดส์ จำนวน 415 คน พบว่า ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก จะมีพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื่อเอดส์ในภาวะวิกฤตได้ดีกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า สุขภาพจิตเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 3 ร่วมกับตัวแปรอีก 2 ตัว คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื่อเอดส์ และวิถีชีวิตแบบพุทธ ในการทำนายพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื่อเอดส์ในภาวะวิกฤตด้านข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถทำนายได้ 46 % ในกลุ่มเพศชาย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกหลายเรื่อง ที่แสดงให้เห็นว่า การที่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง มีสุขภาพจิตที่ดีนั้น ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของตนด้วย อาทิ ในงานวิจัยของ งามตา วนินทานนท์ (2536) ซึ่งได้ศึกษาบิดาหรือมารดาของเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 8-15 ปี จำนวน 545 คน พบว่า บิดามารดาที่มีสุขภาพจิตที่ดีในปริมาณสูง เป็นผู้ที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสร้างความเข้าใจเนื้อความ ด้านสร้างความสนใจรับทราบ และด้านสร้างการยอมรับและเปลี่ยนตาม มากกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในปริมาณต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า ในกลุ่มบิดามารดาบางประเภทที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตรและความเชื่ออำนาจในตนต่ำทั้งสองด้าน หรือมีเจตคติที่ดีต่อบุตรต่ำแต่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง ถ้ายังมีสุขภาพจิตที่ดีในปริมาณสูงอยู่ ก็สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธด้านสร้างความสนใจรับทราบได้มากกว่าบิดามารดาที่มีสุขภาพจิตดีในปริมาณต่ำ ส่วน วรวรรณ อัสวกุล (2546) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรก่อนวัยเรียน

โดยพบว่า มารดาที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก เป็นผู้ที่มีการพฤติกรรมการดูแลการบริโภค พฤติกรรมรักษาความสะอาดช่องปากบุตร และพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรดีกว่ามารดาที่มีสุขภาพจิตที่ด้อย นอกจากนี้ สุขภาพจิตยังเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 3 ร่วมกับตัวทำนายอีก 3 ตัว ทำนายพฤติกรรมการรักษาความสะอาดช่องปากบุตรได้ 21% และทำนายพฤติกรรมการดูแลการบริโภคเพื่อทันตสุขภาพของบุตรได้ 11% ในกลุ่มรวม โดยเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 ร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะของมารดาอีก 2 ตัว และยังทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรได้ 10% ในกลุ่มมีบุตรหญิง โดยเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 3 ร่วมกับตัวแปรความเชื่ออำนาจในตนในการเลี้ยงดูบุตร และตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากสามี

ผลการวิจัยที่สอดคล้องไปในทำนองเดียวกันนี้ ยังพบในงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ และคณะ (2528) ซึ่งได้ศึกษาผู้ปกครองของนักเรียนประถมต้นและมัธยมต้น ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 662 คน พบว่าการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล แบบรักสนับสนุน แบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง และแบบควบคุมเด็ก แปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก เป็นผู้ฝึกเด็กให้พึ่งตนเองเร็ว มีการควบคุมเด็กน้อย และใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทั้งยังเป็นผู้ที่รักและสนับสนุนเด็กมากกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ด้อย และพบว่า ปริมาณการผลการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ทางโรงเรียน แปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก เป็นผู้ที่ผลการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่โรงเรียนน้อยกว่าผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตที่ด้อย นอกจากนี้ยังพบว่า สุขภาพจิตเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 ในการทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผล โดยสามารถทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลได้ 40% ในกลุ่มรวม และสามารถทำนายได้สูงสุด 45% ในกลุ่มมารดาไม่ทำงาน สุชาสนี ทองลัม (2548) ศึกษาจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรในวัยเรียนของผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือ ผู้ปกครองของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 360 คน มีอายุเฉลี่ย 36 ปี พบว่า สุขภาพจิตของผู้ปกครองร่วมกับจิตลักษณะอื่นและสถานการณ์ต่างๆ อีก 7 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มผู้ปกครองเพศชายได้ 37.7% โดยสุขภาพจิตเข้าทำนายได้เป็นลำดับที่ 2 (ค่าเบต้าเท่ากับ .24) ยิ่งกว่านั้น สุขภาพจิตของผู้ปกครองร่วมกับจิตลักษณะอื่นอีก 10 ด้าน สามารถทำนายพฤติกรรมดังกล่าวของกลุ่มผู้ปกครองเพศชายได้ 40.3 % โดยสุขภาพจิตเข้าทำนายได้เป็นลำดับที่ 3 (ค่าเบต้าเท่ากับ .24)

สรุปได้ว่า การเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตดีนั้น เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เหมาะสมหลายอย่าง เช่น พฤติกรรมการดูแลผู้ป่วย พฤติกรรมการดูแลการบริโภคของบุตร พฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตร พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม พฤติกรรมส่งเสริมบุตรด้านการเรียน เป็นต้น ดังนั้น จึงคาดได้ว่า มารดาที่มีสุขภาพจิตดีมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมและสนับสนุนบุตรด้านการเรียนมากกว่ามารดาที่มีสุขภาพจิตที่ด้อย

เจตคติต่อเด็กกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม

เจตคติ เป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล เกิดจากการรู้คิดเชิงประมาณค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทำนองประ โยชน์หรือโทษ ทำให้มีความรู้สึกโน้มเอียงไปทางชอบ พอใจมากขึ้นต่อสิ่งนั้นๆ ตลอดจนมีความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่าง อาจกล่าวได้ว่า เจตคติ เป็นความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เจตคติดีมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ องค์ประกอบทางการรู้คิดเชิงประเมินค่า ความรู้สึก และความพร้อมกระทำ (งามตา วนิทานนท์, 2537) ในงานวิจัยปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ให้ความหมายของเจตคติต่อบุตรไว้ว่า เป็นปริมาณความรู้สึกใคร่พอใจในตัวบุตร ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นว่าบุตรมีลักษณะที่ดี นำความสุขสบายใจมาสู่ตนและครอบครัว และยังหมายรวมถึงความพร้อมในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนบุตรด้วย ซึ่งต่อมา งามตา วนิทานนท์ (2536) และ วรวรรณ อัสวกุล (2546) ก็ศึกษาตัวแปรนี้เช่นกัน และได้ให้ความหมายในทำนองเดียวกัน ในที่นี้ จึงสรุปว่า เจตคติที่ดีต่อเด็ก หมายถึง ปริมาณความรู้สึกใคร่พอใจในตัวเด็ก ซึ่งอาจเกิดจากการมองเห็นว่าเด็กมีลักษณะที่ดีมีคุณค่า นำความสุขสบายใจมาสู่ตนและครอบครัว และยังหมายรวมถึงความพร้อมในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนเด็กด้วย

การวัด ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้วัดเจตคติต่อบุตรด้วยวิธีมาตราประเมินรวมค่าแบบวัดประกอบด้วยประโยคคำถาม 10 ข้อ มีมาตราวัด 6 หน่วย ประกอบ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตรมาก แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .67 จากการทดลองใช้แบบวัดกับผู้ปกครองนักเรียน 51 คน ต่อมา งามตา วนิทานนท์ (2536) และ วรวรรณ อัสวกุล (2546) ได้นำแบบวัดเดียวกันนี้ มาใช้ในการศึกษามารดาที่อบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธและมารดาที่ดูแลทันตสุขภาพของบุตรก่อนวัยเรียน พบว่า แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .82 และ .67 ตามลำดับ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบวัดเจตคติต่อบุตรของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) จำนวน 10 ข้อ ในการวัดเจตคติต่อบุตรของมารดาในกลุ่มตัวอย่างนี้

จากการวิจัยของ แสวง ทวีคุณ และคณะ (2546) ได้ศึกษาตัวแปรกลุ่มจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย ครูโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 429 คน พบว่า จิตลักษณะด้านเจตคติที่ดีต่อนักเรียน เมื่อร่วมกับตัวทำนายชุดจิตลักษณะอื่นๆอีก 7 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนได้ 30.3% ในครูกลุ่มรวม โดยเจตคติที่ดีต่อนักเรียนเป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 3 (ค่าเบต้าเท่ากับ .16) ยิ่งกว่านั้น เจตคติที่ดีต่อนักเรียนยังร่วมกับจิตลักษณะอื่นๆ อีก 7 ตัวแปรทำนายการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนของครูได้ 35.3% ในกลุ่มครูที่มีอายุราชการมาก โดยเจตคติที่ดีต่อนักเรียนเข้าทำนายเป็นลำดับที่ 2 (ค่าเบต้าเท่ากับ .21) ในอดีต งามตา วนิทานนท์ (2536) ศึกษาจิตลักษณะของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ตามแนวพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างคือ บิดาหรือมารดาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในแต่ละครอบครัว ซึ่งมีบุตรอายุระหว่าง 8 ปี ถึง 15 ปี อย่างน้อยหนึ่งคนในครอบครัวนั้น เป็นครอบครัวที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 545 คน พบว่า เจตคติต่อบุตรร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะอีก 2 ตัวแปรสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านสร้างความสนใจรับทราบและด้านสร้างความเข้าใจเนื้อความได้ 9% และ 8% ตามลำดับ ในบิดามารดากรุ่มรวม โดยมีเจตคติต่อบุตรเป็นตัวทำนายลำดับที่ 2 (ค่าอาร์เท่ากับ .19 และ .19 ตามลำดับ) และสามารถทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูด้านสร้างการยอมรับและเปลี่ยนแปลงตามในบิดามารดากรุ่มรวมได้ 6% โดยมีเจตคติต่อบุตรเป็นตัวทำนายลำดับที่ 3 (ค่าอาร์เท่ากับ .14) ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528) ศึกษาจิตลักษณะของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรพบว่า จิตลักษณะด้านเจตคติต่อบุตรร่วมกับจิตลักษณะอื่นอีก 5 ด้าน สามารถทำนายวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของมารดาในกรุ่มรวมได้ 17% โดยเจตคติต่อบุตรเป็นตัวทำนายลำดับแรก (ค่าอาร์เท่ากับ .35) ยิ่งกว่านั้น เจตคติต่อบุตรของมารดาพร้อมกับจิตลักษณะอื่นๆ อีก 5 ด้าน ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของมารดาได้สูงสุด 29% ในกรุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนายได้เป็นลำดับแรก ต่อมา สุชาสินี ทองลิ้ม (2548) ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการรับผิชอบบุตรในวัยเรียนของผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 พบว่า เจตคติต่อบุตรร่วมกับจิตลักษณะอื่นอีก 2 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองในกรุ่มรวมได้ 20.1% โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนายได้เป็นลำดับแรก (ค่าเบต้าเท่ากับ .25) ยิ่งกว่านั้น เจตคติต่อบุตรร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะและสถานการณ์อื่นรวม 10 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมดังกล่าวของผู้ปกครองกรุ่มที่มีการศึกษาสูงได้ 33.7% โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนายได้เป็นลำดับแรก (ค่าเบต้าเท่ากับ .27)

จากผลงานวิจัยข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ปกครองของนักเรียน โดยเฉพาะมารดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตร อีกทั้งครูที่มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนมากเท่าใด ก็ยังมีพฤติกรรมเหมาะสมในการปลูกฝังอบรมบุตรหรือนักเรียนด้านต่างๆ (ได้แก่ ปลูกฝังวินัยแก่นักเรียน อบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลปลูกฝังอบรมบุตรตามแนวพุทธศาสนา และส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตร) มากเท่านั้น จึงคาดได้ว่า มารดาที่มีเจตคติที่ดีต่อเด็กมากเท่าใด ก็จะมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม และให้การสนับสนุนเด็กด้านการเรียนมากเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม

จากการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์สังคมในสาขาวิชาครอบครัวศึกษา พิจารณาความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิตแต่งงานใน 2 แนวทาง แนวทางแรก เน้นความมั่นคงในชีวิตสมรส (Marital Stability) ตามแนวทางนี้ ชีวิตแต่งงานที่มั่นคงถูกกำหนดให้สิ้นสุดลงด้วยการตายจากกันตามธรรมชาติ

สำหรับชีวิตแต่งงานที่ไม่มั่นคงสิ้นสุดกับด้วยการหย่าร้าง แยกกันอยู่ ทอดทิ้ง หรือโดยคำสั่งของศาล และแนวทางที่สอง มุ่งเน้นที่คุณภาพความสัมพันธ์ในชีวิตสมรส (Quality of Marital Relationship) (Lewis & Spanier, 1976 อ้างอิงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ. 2545) งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) ทำการวิเคราะห์หัตถ์เชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตสมรสว่า เป็นลักษณะทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณของปฏิสัมพันธ์ และการทำหน้าที่ของกลุ่มสมรสหลายด้าน ได้แก่ การปรับตัวเข้าหากันได้ดี มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างเพียงพอ มีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตสมรสมาก เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนั้น ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในความหมาย 1) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ซึ่งหมายถึง ปริมาณการรายงานความสัมพันธ์ของผู้เป็นสามีหรือภรรยา ทั้งทางด้านดีและไม่ดี เกี่ยวกับคู่สมรสของตน เช่น ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน หรือปริมาณการขัดแย้ง ห่างเหิน ไม่เข้าใจกัน กำหนดความหมายและวิธีวัดโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) และ 2) การปรับตัวระหว่างคู่สมรส หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสามีกับภรรยาในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมา ใน 4 ด้าน คือ 2.1) ด้านความสอดคล้องกลมกลืนกัน 2.2) ด้านความพึงพอใจต่อกัน 2.3) ด้านการยึดเหนี่ยว / ผูกพันต่อกัน และ 2.4) ด้านการแสดงความรักใคร่ผูกพันต่อกัน กำหนดความหมายและวิธีวัดโดย Spanier (1976 อ้างอิงใน งามตา วนิทานนท์ และคณะ. 2545) ก่อนหน้านี้ ญัฐสุดา สุจินันท์กุล (2541) ได้ใช้ความหมายที่สองของคุณภาพชีวิตสมรสในการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างปริมาณการปรับตัวในชีวิตคู่ของพยาบาลด้วยแบบวัดการปรับตัวระหว่างคู่สมรส ที่เกี่ยวข้องกัน เจตคติต่อการทำงานพยาบาลและพฤติกรรมการทำงานพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพกว่า 200 คน ในกรุงเทพมหานคร วรพรรณ อัสวกุล (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ในความหมายเดียวกันนี้ จากรายงานของมารดาที่ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพในช่องปากของบุตรก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และอภิชาติ วังตระกูล (2550) ศึกษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ซึ่งเป็นการรายงานของมารดา ที่มีบุตรเป็นโรคออทิสติก โดยใช้ความหมายแรกดังกล่าวข้างต้น

การวัด ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) ได้ใช้คะแนนแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาเป็นเกณฑ์หนึ่งในสามเกณฑ์ (รวมถึงแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับพี่น้อง) ในการประเมินสภาวะเครียดในครอบครัวปกติ โดยให้เยาวชนเป็นฝ่ายตอบคำถามในแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา ในข้อคำถาม 10 ประโยค ซึ่งแต่ละประโยคมีมาตร 6 หน่วย พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นได้อยู่ในระดับสูง ค่าแอลฟาเท่ากับ .85 คะแนนเฉลี่ย 44.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.63 ต่อมา งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) ในการศึกษาการวิเคราะห์หัตถ์เชิงสาเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรส ได้ดัดแปลงแบบวัดดังกล่าว เพื่อนำมาใช้วัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และแต่งงานกันมานานไม่น้อยกว่า 2 ปี แบบวัด

ดังกล่าวได้นำไปทดลองใช้กับสามีหรือภรรยาที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน ซึ่งได้เพิ่มข้อคำถามจากเดิมอีก 5 ประโยค รวม 15 ประโยค พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเท่ากับ .31 ถึง .81 และมีค่าความเชื่อมั่นได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .92 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสของ งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) โดยเลือกใช้จำนวน 10 ข้อ

ในงานพัฒนาครั้งนี้ ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในครอบครัวของผู้ปกครองนักเรียนเป็นตัวแปรภูมิหลังทางครอบครัว โดยศึกษาในความหมายแรก ซึ่งกำหนดความหมายและวิธีวัดโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส หมายถึง ปริมาณการรายงานการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เป็นสามีหรือภรรยา ทั้งทางด้านดีและไม่ดี เกี่ยวกับคู่สมรสของตน เช่น ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน หรือปริมาณการขัดแย้ง ห่างเหิน ไม่เข้าใจกัน

สำหรับหลักฐานความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้น มีนักวิจัยหลายคนพบผลที่สอดคล้องกัน อาทิเช่น ในงานวิจัยของ Tenbrunsel et al. (1996 อ้างอิงใน ฌัฐสุดา สุจินันท์กุล. 2541) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับการทำงานในคู่สามี - ภรรยา ที่ทำงานทั้งคู่ จำนวน 281 คน พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจภายในของบุคคลที่เกิดจากการทำงาน (ค่าอาร์เท่ากับ .27) ขณะที่ความพึงพอใจภายในบุคคลที่เกิดจากการทำงานสัมพันธ์กับความผูกพันในงาน (ค่าอาร์เท่ากับ .52) จึงอาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีส่วนส่งเสริมความพึงพอใจในงานที่บุคคลทำ ฌัฐสุดา สุจินันท์กุล (2541) ศึกษาปัจจัยด้านครอบครัว การทำงานและลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 299 คน พบว่า ตัวแปรการปรับตัวระหว่างคู่สมรสร่วมกับตัวแปรด้านครอบครัวอีก 3 ตัวแปรสามารถทำนายพฤติกรรมการพยาบาลได้ 13% ในกลุ่มพยาบาลอายุมาก โดยตัวแปรการปรับตัวของคู่สมรส มีบทบาทสำคัญเด่นชัดเพียงตัวแปรเดียว (ค่าอาร์เท่ากับ .34) งามตา วนิทานนท์ (2536) ศึกษาลักษณะของบิดาหรือมารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธศาสนา พบว่า บิดาหรือมารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมากจะมีความใกล้ชิดบุตรสูงด้วยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ในงานวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2546) ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรวัยก่อนเรียน จำนวน 843 คน พบว่า ตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่สมรสร่วมกับตัวแปรในครอบครัวอีก 2 ด้าน สามารถทำนายพฤติกรรมของมารดาในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากบุตรได้ 10% ในกลุ่มมารดา รวม โดยตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสเข้าทำนายเป็นลำดับที่ 1 (ค่าเบต้าเท่ากับ .21) และยังพบอีกว่าตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสสามารถเข้าร่วมทำนายพฤติกรรมการดูแลรักษาความสะอาดในช่องปากบุตร ได้เป็นลำดับแรกในกลุ่มมารดาประเภทอายุน้อย การศึกษาต่ำ ฐานะเศรษฐกิจต่ำ และครอบครัวขยายด้วย

จากการประมวลเอกสาร สรุปได้ว่า มารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสมมาก ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ จึงคาดว่า มารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก จะมีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมมากกว่ามารดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสน้อย

ตัวแปรและนิยามปฏิบัติการ

ตัวแปรที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยเรื่อง “ผลการพัฒนามาราด้านจิตลักษณะและทักษะที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมบุตรของมารดา และความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น : การศึกษาขั้นต้น” ประกอบด้วย ตัวแปร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวแปรอิสระจัดกระทำ กลุ่มตัวแปรอิสระสมทบและกลุ่มตัวแปรตาม

กลุ่มตัวแปรอิสระจัดกระทำ

ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาหรือชุดฝึกอบรมสำหรับมารดา 3 ชุด ได้แก่ 1) ชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองแก่มารดา 2) ชุดฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น และ 3) ชุดฝึกอบรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชุดฝึกอบรมเพื่อสร้างความมั่นใจในตนเองแก่มารดา มีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนเองของมารดา ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่จะดำเนินการพัฒนา 4 ประเด็น คือ 1) เข้าใจหลัก “มีผลย่อมมีสาเหตุ” 2) การทำนายได้และควบคุมได้ 3) รับรู้ที่ “ทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย” และ 4) ให้ตัวอย่างและเน้นย้ำลักษณะความเชื่ออำนาจในตนจากภาพยนตร์ รวมใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้นประมาณ 4 ชั่วโมง (ดูรายละเอียดชุดฝึกอบรมนี้ในภาคผนวก ก.)

2. ชุดฝึกอบรมส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น มีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่นแก่มารดา เพื่อให้เข้าใจและสามารถปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) รู้จักวัยรุ่น ตอน 1 และ 2) รู้จักวัยรุ่น ตอน 2 ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 2 ชั่วโมง 40 นาที (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

3. ชุดฝึกอบรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้และทักษะที่ถูกต้องเหมาะสมในการปลูกฝังอบรมบุตรให้รับผิดชอบการเรียน ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) เข้าใจถึงผลดีของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และผลเสียหากใช้วิธี

อบรมเลี้ยงดูดังกล่าวน้อย พร้อมให้ตัวอย่างจากภาพยนตร์ 2) กิจกรรม “บ้านแสนสุข” พัฒนาทักษะการปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่น ด้วยการให้เวลากับบุตร และชวนทำกิจกรรมในบ้านร่วมกัน เพื่อสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตร และเป็นโอกาสในการปลูกฝังถ่ายทอดเรื่องที่มีมารดาต้องการจะปลูกฝังให้แก่บุตร พร้อมทั้งวางตนเป็นที่ปรึกษาที่ดีและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร 3) ฝึกทักษะการให้รางวัลและลงโทษบุตรวัยรุ่นอย่างเหมาะสมตามการกระทำและเจตนาของบุตร 4) ฝึกการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน เช่น เมื่อมารดาทำผิดพลาดกับบุตร ก็สามารถขอโทษบุตรได้ และ 5) ฝึกทักษะการปรับพฤติกรรมบุตรด้านรับผิดชอบการเรียน ใช้เวลาในการทำกิจกรรมส่วนนี้ 4 ชั่วโมง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.)

รวมใช้เวลา 10 ชั่วโมง 40 นาที ในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ความรู้ด้านพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น และทักษะการปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่นด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียน

กลุ่มตัวแปรอิสระสมทบ

ตัวแปรอิสระสมทบ หมายถึง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นลักษณะตามธรรมชาติภายในตัวบุคคล เช่น จิตลักษณะ หรือปัจจัยเชิงสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ซึ่งคาดได้ว่า ปัจจัยเหล่านี้อาจจะส่งผลร่วมกับลักษณะของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการได้รับการฝึกอบรม ทำให้มีผลต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้รับการอบรมได้ ตัวแปรอิสระสมทบที่กำหนดไว้เพื่อจะใช้ทำการวิจัยกับมารดามี 3 ตัวแปร คือ 1) สุขภาพจิต 2) เจตคติที่ดีต่อบุตร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **สุขภาพจิต** มารดาที่มีสุขภาพจิตดี หมายถึง มารดาที่ไม่มีความรู้สึกรวิตกกังวลจนเกินเหตุ ไม่โกรธง่าย ไม่ตื่นตื้นง่าย มีสมาธิและมีความกล้าในสิ่งที่สมควร วัดได้โดยแบบวัดสุขภาพจิต ที่สร้างโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ซึ่งประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ 15 ประโยค มีมาตร 6 หน่วย ประกอบทุกประโยคจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีสุขภาพจิตดีมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

2. **เจตคติที่ดีต่อบุตร** หมายถึง ปริมาณการรายงานของมารดาเกี่ยวกับการเห็นประโยชน์หรือคุณค่าในตัวบุตร มากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้สึกรักใคร่ พอใจ และความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนบุตร (ผู้ที่มีมารดาผู้ตอบเลือกที่จะระลึกถึง ตลอดการตอบแบบสอบถามนี้) คนนี้มากน้อยเพียงใด วัดโดยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่าที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) สร้างขึ้นไว้ ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า 10 ประโยค มีมาตร 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ประกอบแต่ละประโยค พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน มารดาที่ได้คะแนนมากกว่าเป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อบุตรสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า

3. **ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส** หมายถึง การรายงานของฝ่ายสามีหรือภรรยาเกี่ยวกับ ปริมาณความสัมพันธ์ทางด้านดีหรือด้านไม่ดีระหว่างกัน ได้แก่ การเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือ การ สนับสนุนกันทางด้านอารมณ์และด้านวัตถุสิ่งของ และการขัดแย้งกัน ความห่างเหิน ตลอดจนความไม่ เข้าใจกันระหว่างสามีกับภรรยา วัดด้วยแบบวัด “ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา” ซึ่งให้นักเรียน วัยรุ่นเป็นผู้รายงาน จัดสร้างขึ้นโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) เดิมมีข้อคำถาม 10 ข้อ เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า มีมาตร 6 หน่วย ในแต่ละข้อคำถาม จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริง เลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่า มีความสัมพันธ์ ที่ดีกับคู่ สมรสในปริมาณมากกว่า

กลุ่มตัวแปรตาม

ตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** เป็นตัวแปรตามด้านจิตลักษณะของมารดา ที่วัดทันทีภายหลังการฝึกอบรมมารดาเสร็จสิ้นลง ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น 2) ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร 3) ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม **กลุ่มที่สอง** เป็นตัวแปรตามด้านพฤติกรรมที่วัดมารดา ภายหลังการฝึกอบรมผ่านไปเป็นเวลา 1 เดือน ได้แก่ 4) พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุน 5) พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบ ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และ 6) พฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร **กลุ่มที่สาม** เป็นตัวแปร ตามที่วัดผู้เป็นบุตร มี 2 ตัวแปร โดยจะทำการวัดพร้อม ๆ กับการวัดตัวแปรพฤติกรรมของมารดา ได้แก่ 1) การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อบุตร และ 2) การรับรู้การส่งเสริมด้านการ เรียนจากมารดา โดยมีนิยามปฏิบัติการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น** หมายถึง ปริมาณความรู้ตามหลักวิชาการเกี่ยวกับ สิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่น วัด โดยให้มารดาตอบว่าข้อความใดถูกต้องและข้อความ ใดผิด และผู้ตอบมีความมั่นใจในคำตอบนั้น ๆ เพียงใด ข้อความมีทั้งสิ้น 15 ประโยค พิสัยของคะแนนคือ 0 ถึง 30 คะแนน คะแนนรวมสูง แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้ที่ถูกต้องและมีความมั่นใจในการตอบที่ให้ เกี่ยวกับหลักการเลี้ยงดูบุตรมาก ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็นผู้มีความรู้มากและน้อย ใช้คะแนน เฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเกณฑ์แบ่ง

2. **ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร** หมายถึง ปริมาณความเชื่อของมารดาว่า ตนสามารถที่จะเลี้ยงดูบุตรเพื่อให้บุตรเติบโตเป็นคนดีและคนเก่งได้ตามที่ตนปรารถนา คนที่เชื่อเช่นนี้ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง ส่วนผู้ที่เชื่อว่าโชคชะตาราศี บุญกรรม และความบังเอิญเป็น ตัวกำหนดแนวทางและความสำเร็จในชีวิตบุตรของตน บุคคลประเภทนี้เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจ นอกตนสูง วัด โดยให้ตอบแบบวัดจำนวน 10 ข้อ แต่ละประโยคมีมาตร 6 หน่วยประกอบ พิสัยของแบบ วัดนี้คือ 10 ถึง 60 คะแนน ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจในและนอกตน ใช้คะแนนเฉลี่ยจากกลุ่ม

รวมเป็นเกณฑ์แบ่ง ผู้ที่มีคะแนนรวมสูงกว่าเกณฑ์เป็นผู้ที่เชื่ออำนาจในตนสูง ส่วนผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ (หรือเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตนสูงนั่นเอง)

3. ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม หมายถึง ปริมาณความตั้งใจ หรือเจตนารมณ์ของมารดาในการที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนด้วยวิธีการรักสนับสนุน (เช่น แสดงความรักเอาใจใส่ทุกข์สุข โกล้ซิดและเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี เป็นต้น) และวิธีการใช้เหตุผล (เช่น ใช้วิธีการให้รางวัลมากกว่าการลงโทษ ให้รางวัลหรือลงโทษบุตรโดยพิจารณาตามเจตนาในการกระทำของบุตรเป็นสำคัญ ปฏิบัติตนอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เป็นต้น) วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า จำนวน 20 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 20 ถึง 120 คะแนน แต่ละข้อคำถามมีมาตรวัด 6 หน่วยประกอบ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

4. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กด้วยการแสดงความรักและหวังดีต่อเด็ก ทำตัวโกล้ซิดเด็ก เอาใจใส่และให้ความสำคัญแก่เด็ก ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุน ช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ให้ความเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า 15 ข้อ แต่ละข้อมีมาตร 6 หน่วยประกอบ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

5. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ หมายถึง การที่บิดามารดาผู้ปกครอง อธิบายให้เหตุผลแก่เด็ก เมื่อต้องการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของเด็ก เพื่อให้เด็กทราบว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่น่าปรารถนาหรือไม่ ชี้แจงให้เด็กทราบถึงผลดีผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของเด็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อบิดามารดา ผู้ปกครอง และคนอื่น ๆ ถ้าเด็กทำดี มีเจตนาดี ต้องส่งเสริมด้วยการให้รางวัลที่เหมาะสมตามอายุของเด็ก ถ้าเด็กทำผิด มีเจตนาไม่ดี ก็ตักเตือน และลงโทษด้วยความรักและหวังดี บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการนี้ ต้องพยายามรักษาอารมณ์สงบ ไม่แสดงความโกรธเกรี้ยวกราดเมื่ออยู่โกล้ซิดเด็ก ให้รางวัลหรือลงโทษเด็กอย่างมีระบบและสอดคล้องกับการกระทำและเจตนาของเด็ก วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า 15 ข้อ แต่ละข้อมีมาตร 6 หน่วยประกอบ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

6. พฤติกรรมส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร หมายถึง การปฏิบัติของมารดาในการสนับสนุนเรื่องการเรียนของบุตรใน 3 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมการเรียนในด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้ความรู้เพิ่มเติม การช่วยสอนหรืออธิบาย การทบทวนบทเรียน การให้เรียนพิเศษ การอธิบายให้เห็นความสำคัญของการเรียน การติดตามผลการเรียน การติดต่อและพบครูเพื่อทราบถึงปัญหาและความก้าวหน้าในการเรียน 2) การส่งเสริมการเรียนในด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ เช่น การให้กำลังใจเมื่อเด็กมีปัญหาใน

การเรียน การให้รางวัลและการชมเชย พุศุคอยู่กับเด็กถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เป็นต้น และ 3) การส่งเสริมการเรียนด้านวัตถุสิ่งของและเงิน เช่น สนับสนุนให้เรียนพิเศษ ช่วยจัดหา อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรฐานประเมินรวมค่า จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรฐานประเมิน 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่ามีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนแก่บุตรมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

7. การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อบุตร หมายถึง ปริมาณการรับรู้และยอมรับของบุตรว่าในรอบหนึ่งเดือนที่ผ่านมา มารดามีการปฏิบัติต่อตนเปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง หรือเพิ่มขึ้นมากเพียงใด ในด้านการแสดงความรัก ใกล้ชิด เอาใจใส่ทุกข์สุข เป็นที่ปรึกษาที่ดี ตลอดจนแสดงออกในเรื่องการให้รางวัลและลงโทษ เป็นต้น วัดด้วยแบบวัดประเภทมาตรฐานรวมค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 25 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรฐาน 7 หน่วยประกอบ จาก “ลดลงมากยิ่งขึ้น” ถึง “เพิ่มขึ้นมากยิ่งขึ้น” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 25 ถึง 175 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่ารับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อตนมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

8. การรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดา หมายถึง การที่วัยรุ่นทราบว่ามารดาให้การสนับสนุนตน เช่น การพูดให้กำลังใจ การแสดงความดีใจ เมื่อนักเรียนวัยรุ่นสามารถทำคะแนนได้ดี การพูดปลอบโยน ความหวังใจ เมื่อนักเรียนสอบตก หรือทำคะแนนได้ไม่ดีเท่าที่ควร สอบถามในเรื่องการเรียนของนักเรียนด้วยความเข้าใจ และมีเหตุผล ไม่เกรี้ยวกราด การช่วยแนะนำความสำคัญของการเรียนวิชาต่าง ๆ ช่วยตักเตือนในการดูตำรา การสอบถามเกี่ยวกับวันเวลาที่จะมีการสอบ การพบครูเพื่อปรึกษา หรือแก้ปัญหาพร้อมกับครู และการแบ่งเวลาในการดูแลเรื่องการเรียนให้แก่ นักเรียน การช่วยจัดหาอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์การทำโครงการ หรือค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษเพื่อทบทวนหรือเรียนล่วงหน้า และการสนับสนุน แนะนำเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้แก่ นักเรียนเพื่อเป็นการฝึกฝนทักษะ เป็นต้น เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี วัดด้วยแบบวัด จำนวน 10 ข้อ โดยแบบวัดแต่ละข้อมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าประกอบมาตรฐานประเมิน 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

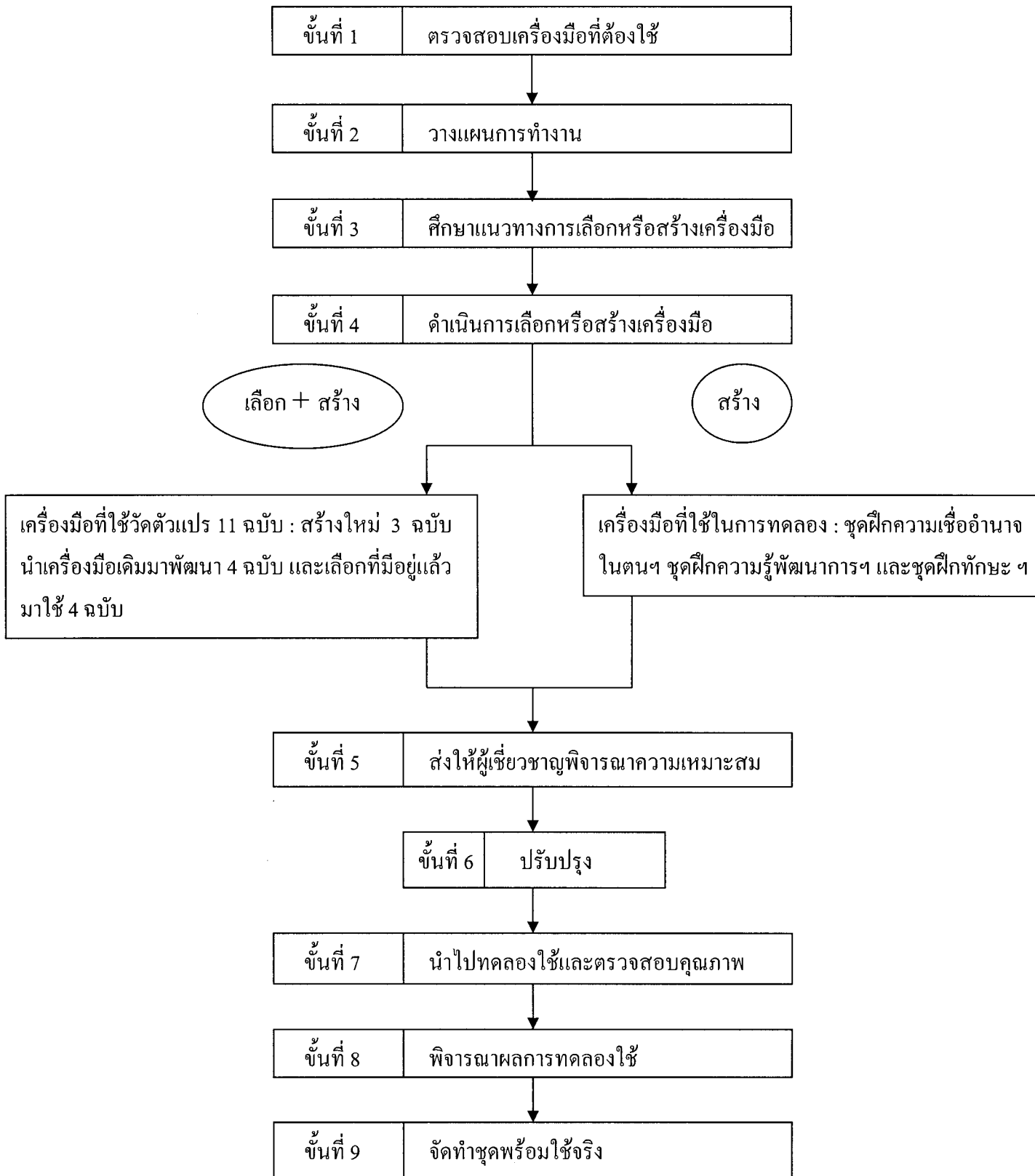
การวิจัยครั้งนี้ เป็นกิจกรรมขั้นแรกของโครงการวิจัยเรื่อง “ผลการพัฒนามารดาจิตลักษณะ และทักษะที่มีต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น” นั่นคือ การสร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะและพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสมแก่มารดา พร้อมสร้างและพัฒนาแบบวัดจิตลักษณะและพฤติกรรมของมารดาเพื่อประเมินผลการใช้ชุดฝึกอบรมทั้งระยะสั้น (วัดทันทีหลังฝึก) และระยะยาว (วัดหลังฝึกอบรมแล้ว 1-2 เดือน) ตลอดจนการประเมินผลที่การรับรู้ของผู้เป็นบุตรเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของมารดาที่เกิดขึ้น

ที่มาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้มาใน 3 ลักษณะ คือ 1) เลือกเครื่องมือที่มีผู้อื่นสร้างไว้แล้ว 2) เลือกเครื่องมือที่มีผู้สร้างไว้ก่อนแล้ว นำมาพัฒนาให้มีเนื้อหาตรงประเด็นกับการวิจัยนี้ แล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพก่อนการนำมาใช้จริง 3) สร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะทั้งเครื่องมือที่ใช้สำหรับการทดลอง และเครื่องมือวัดตัวแปร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน โดยรวมคล้ายคลึงกัน ดังแสดงในภาพ 1

ชุดฝึกอบรม

ชุดฝึกอบรมที่จัดสร้างในครั้งนี้ มี 3 ชุด เป็นชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะ 2 ชุด ได้แก่ 1) ชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะมารดาด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร โดยเริ่มให้มารดาทราบว่า ทุกอย่างที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ ผลหนึ่งที่เกิดขึ้นมีหลายสาเหตุ ถ้าบุคคลสามารถควบคุมสาเหตุสำคัญก็จะสามารถทำนายผลที่จะเกิดขึ้นได้ บิดามารดาสามารถปลูกฝังอบรมบุตรให้เป็นคนดีและเก่ง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนได้ ถ้าทราบสาเหตุและควบคุมสาเหตุเหล่านั้นได้ และ 2) ชุดให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ด้านการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์สังคมและสติปัญญา

ภาพ 1 ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดฝึกทักษะ การอบรมเลี้ยงดูแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการแสดงความรัก เอาใจใส่ใกล้ชิด เข้าใจจิตใจเด็ก เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่เด็ก ไม่เผด็จการ 2) หลักการให้รางวัลแก่เด็กอย่างเหมาะสมตามวัยและกาลเทศะ ลงโทษเด็กแต่น้อย ไม่ลงโทษตามอารมณ์ ปฏิบัติต่อเด็กอย่างคงเส้นคงวา สม่่าเสมอในเรื่องการลงโทษ และให้รางวัล โดยพิจารณาที่เจตนาของเด็กเป็นสำคัญ และ 3) ทักษะการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบุตร มุ่งเน้นความรับผิดชอบในกิจวัตรประจำวันของบุตร เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน การดูแลรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเรียบร้อย เป็นต้น เอาใจใส่ปรับปรุงการทำหน้าที่ตามคำแนะนำของมารดา

หลักการสำคัญในการสร้างชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์หรือประโยชน์ที่ต้องการจากการฝึกอบรม 2) ประเด็นสำคัญในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร) และ 3) กิจกรรมที่จะใช้ในการฝึกอบรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ (พัฒนาอย่างไร) ต่อไปนี้เป็นตารางแสดงรายละเอียดการสร้างชุดฝึกอบรมแต่ละชุดตามหลักการ 3 ด้าน ดังกล่าว

ตาราง 2 รายละเอียดการฝึกอบรมมารดาเพื่อพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
ฝึกให้มารดาเข้าใจหลัก “มีผลย่อมมีสาเหตุ”	ผลเกิดจากสาเหตุ	<u>กิจกรรม 1</u> การเรียนของบุตร “อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้บุตรเอาใจใส่ในการเรียน”
เข้าใจหลักการทำนายได้และควบคุมได้	การควบคุมสาเหตุของผล	<u>กิจกรรม 2</u> ก) สาเหตุตามธรรมชาติควบคุมไม่ได้ แต่ป้องกันได้ (ภูเขาไฟระเบิด สึนามิ น้ำท่วม เป็นต้น) ข) สาเหตุที่ทำนายได้และควบคุมได้ เช่น อุบัติเหตุต่างๆ
รับรู้ว่ “ทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย”	การรับรู้ผลของการกระทำ	<u>กิจกรรม 3</u> เกมสร้างคำตามเงื่อนไข มีการให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำคะแนนได้มากถึงน้อยตามผลที่ได้
เน้นย้ำความเชื่ออำนาจในตนหรือเชื่อว่า “ทำดี ย่อมได้ดี”	ให้ตัวอย่าง “ทำดี ได้ดี” “ทำชั่ว ได้ชั่ว” จากภาพยนตร์	<u>กิจกรรม 4</u> ก) ตัวอย่างจากภาพยนตร์ เปาบุ้นจิ้น ตอน “ราชบุตรเขยจอมโหด” พร้อมคำถามและเฉลย ข) ตัวอย่างภาพยนตร์ Mr. Bean

ตาราง 3 รายละเอียดขั้นตอนการฝึกอบรมมารดาเพื่อส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของบุตรวัยรุ่น

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
<p>1. บูพื้นฐานความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่นตอนต้น-ตอนกลาง แก่มารดาเพื่อให้รู้จักและเข้าใจบุตรมากขึ้น</p>	<p>1. ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของวัยรุ่น (ช่วงอายุ 11-15 ปี)</p> <p>1.1 พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม (ทฤษฎี Erikson) พัฒนาการทางสติปัญญา (ทฤษฎี Piaget) และพัฒนาการทางจริยธรรม (ทฤษฎี Kohlberg) พร้อมผลวิจัยวัยรุ่นไทยและต่างประเทศ</p> <p>1.2 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อวัยรุ่น และผลที่เกิดกับวัยรุ่น ด้าน :-</p> <ul style="list-style-type: none"> การให้รางวัล มีประโยชน์อย่างไร การลงโทษ มีโทษอย่างไร การเฉยเมย มีผลเสียอย่างไร การเป็นแบบอย่างที่ดี <p>บทความ “Common Error in Child Rearing Practices” โดย Mikulus & Suvannathat (1985)</p> <p>1.3 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการอบรมเลี้ยงดูต่อจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่นไทย</p> <p>หนังสือ “ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน” โดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544)</p>	<p>กิจกรรมนำ กล่าวต้อนรับ สร้างความคุ้นเคย (10 นาที)</p> <p>มารดาผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบแบบวัด 3 แบบวัด (สุขภาพจิต เจตคติที่ดีต่อบุตร และความสัมพันธ์กับคู่สมรส) (50 นาที)</p> <p><u>กิจกรรม 1 “รู้จักวัยรุ่น ตอน 1”</u></p> <p>ให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น (อายุ 11 – 15 ปี) ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและมีหลักฐานจากผลวิจัย พร้อมกรณีตัวอย่างในชีวิตประจำวัน (ให้ใบงาน 1) (1 ชั่วโมง 30 นาที)</p> <p><u>กิจกรรม 2 “รู้จักวัยรุ่น ตอน 2”</u></p> <p>ให้หลักการปฏิบัติต่อวัยรุ่นอย่างเหมาะสม ในการให้รางวัลและการลงโทษ และผลที่เกิดกับจิตใจและพฤติกรรม (1 ชั่วโมง 10 นาที)</p>

แหล่งอ้างอิง : 1. Mikulus & Suvannathat (1985) 2. ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544)

ตาราง 4 รายละเอียดขั้นตอนการฝึกอบรมมารดาเพื่อพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
<p>1. ให้ความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์</p>	<p>1. พัฒนาทักษะการปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่นอย่างเหมาะสม</p> <p>1.1 ฝึกให้ความรักสนับสนุนและใช้เหตุผลและถ่ายทอดแบบอย่างที่ดีแก่บุตรด้วยการ</p> <p>ก. จัดสรรเวลาให้บุตรได้อยู่ใกล้ชิดได้พูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดา</p> <p>ข. หาโอกาสร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุตรให้มากขึ้น ทั้งในและนอกบ้าน</p> <p>1.2 แสดงให้บุตรรู้ว่าบิดามารดา รักและปรารถนาดีต่อบุตรอย่างจริงใจ</p> <p>ก. ฝึกมารดาให้มีความตระหนักในสถานะทางอารมณ์ของตนและแสดงออกอย่างมีเหตุผลขณะปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>ข. ฝึกปฏิบัติต่อบุตรอย่างเข้าใจเจตนาปฏิบัติอย่างมีระบบ ไม่ใช่อารมณ์</p> <p>ค. ฝึกให้รางวัลเมื่อบุตรทำดีด้วยการมองเห็นความดีของบุตร ฝึกให้คำติชมอย่างเหมาะสม ให้สัมผัสที่อ่อนโยน</p> <p>ง. ฝึกการใช้วิธีลงโทษ</p>	<p><u>กิจกรรม 1</u> วิดิทัศน์รายการ “ใกล้ตัว” การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (30 นาที)</p> <p>กิจกรรมนำ (สืบเนื่อง) เฉลยคะแนนแบบวัดในกิจกรรมพร้อมความหมายของคะแนน คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตร จากนักจิตวิทยาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป</p> <p><u>กิจกรรม 2</u> “บ้านแสนสุข”</p> <p>รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน</p> <p>ดูแลบุตรทำการบ้านประจำวัน ดูทีวีร่วมกัน</p> <p>บ้าน – จัดสรรเวลาไปท่องเที่ยวร่วมกัน</p> <p>ช่วงหยุดเทอม ทำกิจกรรมร่วมกัน</p> <p>ภายในบ้าน เช่น ทำกับข้าว ทำงานบ้าน</p> <p>โรงเรียน – มารดาเข้าร่วมงานกิจกรรมโรงเรียนของบุตร</p> <p><u>กิจกรรม 3</u> “รัก และมีเหตุผลกับลูก”</p> <p>แสดงให้บุตรรับรู้และเข้าใจถึงความปรารถนาดีของบิดามารดาในโอกาสต่างๆ เช่น เมื่อประสบความสำเร็จ / ล้มเหลวในการเล่าเรียน</p> <p><u>กิจกรรม 3.1</u> “มองลูกในแง่ดี”</p> <p><u>กิจกรรม 3.2</u> “เจตนาเหนืออารมณ์”</p> <p><u>กิจกรรม 3.3</u> “ทางออกที่ดี”</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
2. ให้ความรู้และทักษะการปรับพฤติกรรมบุตรด้านการเรียน	1.3 ฝึกการยอมรับนับถือบุตร เช่น ยอมรับเมื่อทำผิดพลาดกับบุตร รู้จักขอโทษบุตร 2. เสริมทักษะการปรับพฤติกรรมบุตรด้วยเทคนิคการควบคุมตน 3. เสริมทักษะการปรับพฤติกรรมบุตร เช่น การอ่านหนังสือ และการใช้โทรศัพท์อย่างเหมาะสม	กิจกรรม 4 “ผู้ใหญ่ก็ทำผิดพลาดได้” กิจกรรม 5 นำเสนอหลักและวิธีการฝึกให้บุตรรู้จักอดใจรอได้ กิจกรรม 6 นำเสนอวิธีการฝึกบุตรให้รู้จักควบคุมตนด้านการเรียนและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

แหล่งอ้างอิง : 1. งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) 2. ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) 3. ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528, 2536, 2548) 4. เมธินี คุปพิทยานันท์ (2546)

เครื่องมือวัดตัวแปร

เครื่องมือวัดที่จะนำไปใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือวัดตัวแปร 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มแบบวัดตัวแปรอิสระสมทบ 2) กลุ่มแบบวัดตัวแปรตาม และ 3) กลุ่มแบบวัดลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลุ่มแบบวัดตัวแปรอิสระสมทบ ได้แก่ 1) แบบวัดสุขภาพจิต 2) แบบวัดเจตคติที่ดีต่อบุตร 3) แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ลักษณะของแบบวัดและการประเมินคุณภาพของแบบวัด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ดูภาคผนวก ข. ประกอบ)

แบบวัดสุขภาพจิต ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 15 ประโยค เกี่ยวกับปริมาณความวิตกกังวล อารมณ์แปรปรวน ขาดสมาธิ เคร่งเครียด เป็นต้น วัดโดยแบบวัดชนิดมาตราประเมินรวมค่ามีมาตร 6 หน่วยประกอบแต่ละประโยค จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” แบบวัดนี้สร้างโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .94 ต่อมา งามตา วนิทานนท์ (2536, 2545) ได้นำแบบวัดนี้มาใช้วัดสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเป็นมารดา ปรากฏว่า แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .87 และ .86 ตามลำดับ

แบบวัดเจตคติที่ดีต่อบุตร ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 10 ประโยค เกี่ยวกับความรู้สึกรักใคร่พอใจและความพร้อมที่ผู้ตอบจะส่งเสริมหรือสนับสนุนบุตรที่ศึกษาเพียงคนเดียวที่ผู้ตอบระลึกถึง และกล่าวถึงตลอดการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ วัดโดยแบบวัดชนิดมาตราประเมิณรวมค่า มีมาตรา 6 หน่วยประกอบแต่ละประโยค จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” แบบวัดนี้สร้างโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .67 ต่อมา งามตา วนิทานนท์ (2536) ได้นำแบบวัดนี้ไปใช้กับกลุ่มมารดาของนักเรียนวัยรุ่น อายุระหว่าง 8 ถึง 15 ปี แบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .82

แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส เป็นแบบวัดชนิดมาตราประเมิณรวมค่า มีมาตรา 6 หน่วย ในแต่ละประโยคคำถาม แบบวัดนี้ปรับมาจาก “ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา” ซึ่งสร้างโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536) แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดาเป็นหนึ่งในสามแบบวัดที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินสภาวะเครียดในครอบครัวประเภทปกติ โดยให้นักเรียนวัยรุ่นเป็นผู้รายงานเกี่ยวกับปริมาณความขัดแย้ง ความห่างเหิน ความไม่เข้าใจกัน ตลอดจนความเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือกันระหว่างบิดากับมารดา แบบวัดดังกล่าวเดิมมีข้อความจำนวน 10 ข้อ ต่อมา งามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) นำแบบวัดมาใช้และสร้างเพิ่มขึ้นจากเดิม 10 ข้อ เป็น 20 ข้อ เมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มสามีภรรยา จำนวน 104 คน คัดเลือกข้อความที่เข้าเกณฑ์ไว้ใช้ 15 ข้อ พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน คะแนนสูงกว่า แสดงว่า สามีหรือภรรยา มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสของตนมากกว่า คำถามแต่ละข้อมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อ (ค่าอาร์) อยู่ระหว่าง .54 ถึง .83 ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .94 ในการวิจัยครั้งนี้เลือกมาใช้ 10 ข้อ

2. **กลุ่มแบบวัดตัวแปรตาม** แบ่งเป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** ประกอบด้วยแบบวัดจิตลักษณะของมารดา 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) แบบวัดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น 2) แบบวัดความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และ 3) แบบวัดความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม แบบวัด 3 แบบวัดนี้ใช้วัดทันทีภายหลังการฝึกอบรมมารดาเสร็จสิ้นลง **กลุ่มที่สอง** ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมของมารดา 3 ตัวแปร ได้แก่ 4) แบบวัดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุน 5) แบบวัดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และ 6) แบบวัดพฤติกรรมส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร แบบวัดนี้จะทำการวัดภายหลังเวลาผ่านไป 1 เดือน หลังการฝึกอบรม ทั้งนี้ เพื่อให้โอกาสแก่ผู้เป็นมารดาในการที่จะนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติต่อบุตร **กลุ่มที่สาม** เป็นแบบวัดสำหรับผู้เป็นบุตร ประกอบด้วย 1) แบบวัดการรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อบุตร และ 2) แบบวัดการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดา แบบวัดในส่วนที่สองและส่วนที่สาม จะทำการวัดในกลุ่มมารดาและผู้เป็นบุตรในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ภายหลังจากที่มารดาได้รับการฝึกอบรมผ่านไปแล้วเป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ลักษณะและรายละเอียดเกี่ยวกับคุณภาพของแบบวัดมีดังต่อไปนี้

แบบวัดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 15 ประโยค เกี่ยวกับเรื่องที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่น วัดเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบจาก 2 ตัวเลือก “ถูก” หรือ “ผิด” ขั้นที่ 2 ให้พิจารณาอีกว่า คำตอบที่เลือกนั้น ผู้ตอบมีความมั่นใจหรือไม่ จาก “มั่นใจ” หรือ “ไม่มั่นใจ” เกณฑ์การให้คะแนน กรณีที่ผู้ตอบตอบได้ถูกต้องตามคำเฉลยได้ 1 คะแนน และถ้าตอบด้วยว่า มีความมั่นใจในคำตอบของตน จะได้อีก 2 คะแนน นำคะแนน 2 ส่วนนี้มาคูณกัน $1 \times 2 = 2$ คะแนน กรณีตอบผิดจากคำเฉลยจะได้ 0 คะแนน $0 \times 2 = 0$ คะแนน ดังนั้น คะแนนของแต่ละประโยคคำถามจึงอยู่ระหว่าง 0 ถึง 2 คะแนน พิสัยของแบบวัดชุดนี้อยู่ระหว่าง 0 ถึง 30 คะแนน เมื่อนำแบบวัดไปทดลองใช้กับมารดา 85 คน พบว่าแต่ละประโยคคำถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation อยู่ระหว่าง .12 ถึง .48 แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .74

แบบวัดความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 10 ประโยค เกี่ยวกับความเชื่อว่าการที่บุตรเติบโตเป็นคนมีสุขภาพแข็งแรง เป็นเด็กดี และเก่งได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นเพราะการดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูของตนเองเป็นส่วนใหญ่ ตรงข้ามกับความเชื่อเรื่องของโชคเคราะห์ ความบังเอิญ วัดโดยแบบวัดชนิดมาตรประเมินรวมค่า มีมาตรา 6 หน่วยประกอบแต่ละประโยค จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” แบบวัดนี้สร้างโดยดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2528) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .72 ต่อมางามตา วณิชานนท์ (2536) ได้นำแบบวัดไปใช้กับกลุ่มมารดาของวัยรุ่นอีกกลุ่มหนึ่ง จำนวน 545 คน พบค่าความเชื่อมั่นได้ของแบบวัดเท่ากับ .63 ต่อมา วรวรรณ อัสวกุล (2551) ได้นำแบบวัดนี้ไปวัดในกลุ่มมารดาของเด็กวัยก่อนเข้าเรียนจำนวน 322 คน ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation อยู่ระหว่าง .20 ถึง .61 และได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .73

แบบวัดความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า 20 ประโยค เกี่ยวกับความตั้งใจที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรของตนด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบวัดนี้เป็นแบบวัดชนิดมาตรประเมินรวมค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้กับมารดา จำนวน 85 คน พบว่า ประโยคคำถามแต่ละประโยคมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation ระหว่าง .15 ถึง .62 และแบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .83

แบบวัดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุน ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า จำนวน 15 ประโยค เกี่ยวกับการปฏิบัติของมารดาต่อบุตรในด้านการแสดงความรัก เอาใจใส่ใกล้ชิด เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีมาตรา 6 หน่วยประกอบแต่ละประโยคคำถาม จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแบบวัดของ ดวงเดือน พันธมนาวิน และคณะ (2528) เป็นพื้นฐาน เมื่อนำไปทดลองใช้กับมารดา จำนวน 85 คน พบว่าประโยคคำถามแต่ละประโยคมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation อยู่ระหว่าง .36 ถึง .57 และแบบวัดมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .83

แบบวัดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า จำนวน 15 ประโยค เกี่ยวกับวิธีการที่มารดาปฏิบัติต่อบุตรในการลงโทษหรือให้รางวัล อย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอมากน้อยเพียงใด แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราประเมินรวมค่า แต่ละประโยค มีมาตร 6 หน่วย ประกอบด้วย “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแบบวัดของดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ (2528) เป็นพื้นฐาน เมื่อนำไป ทดลองใช้กับมารดา จำนวน 85 คน พบว่า ประโยคคำถามแต่ละประโยคมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation อยู่ระหว่าง .22 ถึง .67 และแบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .82

แบบวัดพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อบุตรหลานของตน ใน 3 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านการ สนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้ความรู้เพิ่มเติม ช่วยทบทวนบทเรียน อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญ ของการเรียนรู้ และการติดตามผลการเรียน การติดต่อและพบครูเพื่อทราบถึงปัญหาและความก้าวหน้าใน การเรียน 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ เช่น ให้กำลังใจเมื่อเด็กมีปัญหาใน การเรียน ให้รางวัลและชมเชยเด็ก พูดคุยกับเด็กถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เป็นต้น และ 3) การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัสดุสิ่งของและเงิน เช่น สนับสนุนให้เรียนพิเศษเพิ่มเติม จัดหาอุปกรณ์การเรียนให้ เป็นต้น แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราประเมินรวมค่าที่ปรับปรุงมาจาก สุทธาสินี ทองลิ้ม (2548) จำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบ วัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .70 เกณฑ์การให้คะแนน ข้อความในแบบวัดพฤติกรรมการส่งเสริมด้าน การเรียนแก่บุตร มี 2 ด้าน คือ ข้อความที่แสดงพฤติกรรมด้านบวก และข้อความที่แสดงพฤติกรรมด้านลบ ดังนั้นเกณฑ์การให้คะแนนจึงมี 2 ลักษณะดังนี้ 1) ลักษณะด้านบวก ประกอบด้วยข้อ 3, 5 การให้คะแนน ให้จาก 6, 5, 4, 3, 2, 1 ตามลำดับ จาก จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย และ 2) ลักษณะด้านลบ ประกอบด้วยข้อ 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10 การให้คะแนนให้จาก 1, 2, 3, 4, 5, 6 ตามลำดับ จาก จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย การคิดคะแนน คิดโดยรวม คะแนนทุกข้อในแบบวัดพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร พิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน โดยผู้ที่ได้คะแนนสูงเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตรหลานมาก

แบบวัดการรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อบุตร ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า 25 ประโยค แต่ละประโยคมีมาตร 7 หน่วยประกอบ จาก “ลดลงมากยิ่งขึ้น” ถึง “เพิ่มขึ้นมากยิ่งขึ้น” เกี่ยวกับการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติต่อบุตรของมารดาในช่วงหนึ่ง เดือนที่ผ่านมา (ช่วงปัจจุบัน) ว่ามารดามีการปฏิบัติต่อบุตรด้านบวกและด้านลบ เป็นไปในทิศทางที่เพิ่ม มากขึ้นหรือลดน้อยลงเพียงใด แบบวัดนี้เป็นชนิดมาตราประเมินรวมค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เมื่อนำไปทดลองใช้กับ เยาวชน 120 คน พบว่า แต่ละประโยคคำถามมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบ Item Total Correlation อยู่ ระหว่าง .20 ถึง .68 และแบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .89

แบบวัดการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดา ประกอบด้วย ประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนในด้านการเรียนวิชาต่าง ๆ จากครอบครัว โดยเฉพาะมารดา แบบวัดนี้ปรับปรุงมาจากแบบวัดของ สุमितตรา เจิมพันธ์ (2546) มีทั้งข้อความที่เป็นทางบวกและทางลบ รวม 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” พิสัยของค่าอำนาจการจำแนกรายข้อ (Item Discriminant) คือ ค่าที่อยู่ระหว่าง 4.37 ถึง 8.85 และพิสัยของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อ (Item Total Correlation) มีค่าอยู่ระหว่าง .35 ถึง .56 แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77 เกณฑ์การให้คะแนน ในแต่ละข้อมีคะแนน 6 ลำดับ โดยข้อความทางบวกให้คะแนน “จริงที่สุด” 6 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง “ไม่จริงเลย” ให้ 1 คะแนน ข้อความทางลบให้คะแนนกลับกัน พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน

3. กลุ่มแบบวัดลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ แบบวัดลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของมารดา ประกอบด้วย ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว และแบบวัดลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของบุตร ประกอบด้วย เพศ ชั้นเรียน ผลการเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองพัฒนาด้วยชุดฝึกอบรมและเครื่องมือวัดตัวแปรที่สร้างขึ้นครั้งนี้ เป็นผู้ปกครองและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 จากโรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิราม ในสังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 38 คู่ ผู้ปกครองและนักเรียนกลุ่มนี้มาจากครอบครัวประเภทที่เสี่ยง ซึ่งมีขั้นตอนการคัดเลือกดังต่อไปนี้

1. คัดเลือกโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน ในครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากโรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิราม สังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร เขตราชเทวี เป็นแหล่งข้อมูล

2. ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ทั้งหมดรวม 162 คน ตอบแบบวัด “การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา” แบบวัดนี้คือดัชนีชี้วัดคุณภาพของครอบครัวไทยที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยของงามตา วนิทานนท์ และคณะ (2545) เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า มีค่าถาม 10 ประโยค นักเรียนกลุ่มนี้ได้คะแนนต่ำสุด 16 คะแนน และสูงสุด 60 คะแนน คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 44.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.48

ผลการจากนำแบบวัดดังกล่าวไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มนี้ ปรากฏว่า (ตาราง 5) มีนักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในระดับต่ำ 43 คน (26.9%) นักเรียนที่ได้คะแนนระดับกลางจำนวน 101 คน (63.1%) และนักเรียนที่ได้คะแนนในระดับสูง 16 คน (10%)

3. ผู้ปกครองที่นำมาเป็นตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงคะแนนต่ำจำนวน 43 คน และได้นำผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มที่ได้คะแนนช่วงกลางก่อนไปทางต่ำมาสมทบอีก 17 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครอง 80 คน

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ได้คะแนนการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา สูง กลาง และต่ำ และมาตรการที่ควรดำเนินการ

กลุ่มคะแนน	ช่วงคะแนน มาตรฐาน	จำนวน นักเรียน	คิดเป็น ร้อยละ	มาตรการที่ควรดำเนินการ
ต่ำ	10-39 คะแนน	43 คน	26.9	ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา
กลาง	40-56 คะแนน	101 คน	63.1	ป้องกัน เสริมสร้าง
สูง	57-60 คะแนน	16 คน	10.0	อนุรักษ์ สนับสนุน ให้ยั่งยืน
รวม		160 คน		

ตาราง 6 แบบแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนานักจิตลักษณะและทักษะแก่ผู้ปกครอง

กลุ่ม	จำนวน	วัดก่อน			กิจกรรมฝึกอบรม					วัดทันที			วัดหลัง 1 เดือน			วัดหลัง 1 เดือน		
		MH	ATC	MRL	ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ บุคลิกภาพ บุคลิกภาพ	ความรู้ พัฒนาการ บุคลิกภาพ	ความ เชื่อ อำนาจ ภายใน ตน	ทักษะ อบรมบุตร รัก+ใช้ เหตุผล	ทักษะ สอน การบ้าน บุตร	ความรู้ พัฒนาการ บุคลิกภาพ	KC	ICON	RCR	LOC	ROC	SSCP	CCR	SSCC
ทดลอง (กลุ่ม ก.)	40	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ควบคุม (กลุ่ม ข.)	40	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

รหัสของตัวแปร	ตัวแปร	รหัสของตัวแปร	ตัวแปร
MH	สุขภาพจิต	LOC	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
ATC	เจตคติที่ดีต่อเด็ก	ROC	การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
MRL	ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	SSCP	การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก
KC	ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น	CCR	การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครองในการปฏิบัติต่อเด็ก
ICON	ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	SSCC	การรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง
RCR	ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม		

การจัดกิจกรรมฝึกอบรม

กิจกรรมฝึกอบรมแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก (ตาราง 7 และ 8) เป็นกิจกรรมฝึกอบรมสำหรับผู้ปกครองในกลุ่ม ก. (กลุ่มทดลอง) ประกอบด้วย การให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น กิจกรรมพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดีและเก่ง กิจกรรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และทักษะการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตร เช่น (ทักษะสอนการบ้านและเลือกกิจกรรมสันทนาการแก่เด็ก) ส่วนที่สองเป็นกิจกรรมในกลุ่ม ข. (กลุ่มควบคุม) (ตาราง 9) ประกอบด้วย กิจกรรมฝึกออาชีพและการทำสิ่งประดิษฐ์ นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่ทั้งผู้ปกครองกลุ่ม ก. และกลุ่ม ข. ได้รับเหมือนกันคือ ความรู้เรื่องการดูแลทันตสุขภาพของบุตรจากทันตแพทย์ วิทยากรรับเชิญ และกิจกรรมคลายเครียดด้วยวิธีหัวเราะบำบัด จากวิทยากรในชมรมหัวเราะบำบัด คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 7 วัตถุประสงค์ หัวข้อกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สำหรับผู้ปกครองกลุ่มทดลอง (กลุ่ม ก.)

วัตถุประสงค์	หัวข้อกิจกรรม	เวลา
1. เข้าใจหลัก “มีผล ย่อมมีสาเหตุ”	ผลเกิดจากสาเหตุ	10.25 – 11.05 น.
2. การทำนายได้ และควบคุมได้	การควบคุมสาเหตุของผล	11.05 – 12.00 น.
3. รับรู้ที่ “ทำมาก ได้มาก ทำน้อย ได้น้อย”	การรับรู้ผลของการกระทำ	13.00 – 14.00 น.
4. เห็นตัวอย่าง และย้ำความเชื่ออำนาจในตนจากภาพยนตร์	ความเชื่อมั่นในตน “ทำได้ดี”	14.00 – 14.15 น. 14.15 – 16.00 น.

หัวข้อที่ 1 ผลเกิดจากสาเหตุ (10.25 – 11.05 น.) 40 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1. เตรียมความพร้อม	เตรียมความพร้อม	อ. สุทธิพงษ์	5 นาที	10.25 – 10.30 น.
2. ผลเกิดจากสาเหตุ	เกริ่นนำเข้าเรื่อง	อ. งามตา	5 นาที	10.30 – 10.35 น.
	กิจกรรม 1 – การเรียนของลูก	คณะวิทยากร	10 นาที	10.35 – 10.45 น.
	นำเสนอความคิดเห็น	ตัวแทน 3 กลุ่ม	15 นาที	10.45 – 11.00 น.
	เฉลยกิจกรรม 1	อ. งามตา	5 นาที	11.00 – 11.05 น.

ตาราง 7 (ต่อ)

หัวข้อที่ 2 การควบคุมสาเหตุของผล (11.05 – 12.00 น.) 55 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
3. การควบคุม สาเหตุของผล	เกริ่นนำ	อ. งามตา	10 นาที	11.05 – 11.15 น.
	- ภูเขาไฟ สีนามิ - อุบัติเหตุ ไซ้หัวदनก			
	- นิทาน 2 เรื่อง	ศุภรางค์	15 นาที	11.15 – 11.30 น.
	กิจกรรม 2 – สิ่งที่ยัง ควบคุมได้ - ผู้เข้าอบรมคิดเอง 5 นาที - ผู้เข้าอบรมคิดกลุ่ม 5 นาที	คณะวิทยากร	10 นาที	11.30 – 11.40 น.
	นำเสนอความคิดเห็น	ตัวแทน 3 กลุ่ม	15 นาที	11.40 – 11.55 น.
	วิทยากรหลัก – สรุป	อ. งามตา	5 นาที	11.55 – 12.00 น.
พักทานอาหารกลางวัน 12.00 – 13.00 น.				
หัวข้อที่ 3 การรับรู้ผลของการกระทำ (13.00 – 14.00 น.) 60 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
4. การรับรู้ผลของ การกระทำ (ทำมาก ได้มาก ทำน้อย ได้น้อย)	เตรียมความพร้อม	อ. สุทธิพงษ์	10 นาที	13.00 – 13.10 น.
	บอกกติกาการเล่น	อ. อุษา	10 นาที	13.10 – 13.20 น.
	กิจกรรม 3 – เกมสร้าง คำตามเงื่อนไข 6 คำ	คณะวิทยากร	25 นาที	13.20 – 13.45 น.
	นิทาน 1 เรื่อง “เราทำได้”	ศุภรางค์	5 นาที	13.45 – 13.50 น.
	วิทยากรหลัก – สรุป	อ. งามตา	5 นาที	13.50 – 13.55 น.
	แจกรางวัล	วิทยากรรวม	5 นาที	13.55 – 14.00 น.

ตาราง 7 (ต่อ)

หัวข้อที่ 4 ความเชื่อมั่นในตน (ช่วง 1 : 14.00 – 14.15 น.) 15 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
5. ความเชื่อมั่นในตน	กิจกรรม 4 – ภาพยนตร์ i-con เรื่อง 1 เปาปุ้นจิ้น	วิทยากรเลือก VCD	2 นาที	14.00 – 14.02 น.
	เกริ่นนำเรื่อง	อ. งามตา	5 นาที	14.02 – 14.07 น.
	ดูภาพยนตร์ตอนจบ เปาปุ้นจิ้น ตอนราชบุตร เขยจอมโหด	อ. งามตา	8 นาที	14.07 – 14.15 น.
หัวข้อที่ 4 ความเชื่อมั่นในตน (ช่วง 2 : 14.15 – 16.00 น.) 1 ชั่วโมง 45 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
6. ความเชื่อมั่นในตน	เตรียมความพร้อม	อ. สุทธิพงษ์	5 นาที	14.15 – 14. 20 น.
	กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม	คณะวิทยากร	15 นาที	14.20 – 14.35 น.
	เฉลยเปาปุ้นจิ้น	อ. งามตา	5 นาที	14.35 – 14.40 น.
	ภาพยนตร์ i-con เรื่อง 2 Mr. Bean ไปคลินิก	ดู VCD	10 นาที	14.40 – 14.50 น.
	กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม	คณะวิทยากร	10 นาที	14.50 – 15.00 น.
	วิทยากร – สรุป	อ. งามตา	10 นาที	15.00 – 15.10 น.
	พักรับประทานอาหารว่าง		10 นาที	15.10 – 15.20 น.
	ตอบแบบวัดและส่ง แบบวัดพร้อมลงชื่อ	คณะวิทยากร	40 นาที	15.20 – 16.00 น.

ตาราง 8 วัตถุประสงค์ หัวข้อกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมผู้ปกครอง เพื่อพัฒนาความรู้ด้านพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นและทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นที่เหมาะสม สำหรับผู้ปกครองกลุ่มทดลอง (กลุ่ม ก.)

วัตถุประสงค์	หัวข้อกิจกรรม	เวลา
1. เข้าใจพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นด้านกาย จิตและสังคม	รู้จักวัยรุ่น	9.00 – 10.30 น.
2. เข้าใจถึงความสำคัญและแนวปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	เลี้ยงบุตรอย่างไรให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข	10.30 – 12.00 น. 13.00 – 14.20 น.
3. ฝึกตั้งเป้าหมายและวางแผนปรับพฤติกรรมบุตร	ปรับปรุงพฤติกรรมบุตรด้วยเทคนิคการควบคุมตน	14.30 – 16.00 น.

หัวข้อที่ 1 รู้จักวัยรุ่น (9.10 – 10.30 น.) 1 ชั่วโมง 20 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1. เตรียมความพร้อม	กิจกรรมขยับกาย : กายใจสดชื่น	อ. สุทธิพงษ์	10 นาที	9.00 – 9.10 น.
2. รู้จักวัยรุ่น	เรียนรู้และเข้าใจพัฒนาการด้านกาย จิตและสังคมของวัยรุ่น (ตอนต้น – ตอนกลาง)	รศ. ประณต	50 นาที	9.10 – 10.00 น.
	กิจกรรม 1 : สังเกตการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น	รศ. ประณต	10 นาที	10.00 – 10.10 น.
	นำเสนองานกลุ่มและอภิปราย	ตัวแทน 3 กลุ่ม	15 นาที	10.10 – 10.25 น.
	วิทยากรสรุป	รศ. ประณต	5 นาที	10.25 – 10.30 น.
หัวข้อที่ 2 เลี้ยงบุตรอย่างไรให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข (10.30 – 12.00 น.) 1 ชั่วโมง 30 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
3. เตรียมความพร้อม	กิจกรรมขยับกาย : ตื่นเถาะชาวเรา	อ. สุทธิพงษ์	5 นาที	10.30 – 10.35 น.

ตาราง 8 (ต่อ)

หัวข้อที่ 2 (ต่อ) เลี้ยงบุตรอย่างไรให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข (10.30 – 12.00 น.) 1 ชั่วโมง 30 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
4. เลี้ยงบุตรอย่างไร ให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข	ดู VCD “เลี้ยงลูกให้เป็นคนดี เก่ง และมีสุข”	อ. งามตา	25 นาที	10.35 – 11.00 น.
	กิจกรรม 2:- ละครคณะเนน แบบวัด “ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด” ของผู้ปกครองผู้รับการอบรม - ทราบความหมาย ของคณะเนน ผลที่เกิดกับเด็กและ ข้อเสนอแนะต่างๆ	อ. อุษา และ คณะ	1 ชั่วโมง	11.00 – 12.00 น.
พักรับประทานอาหารกลางวัน 12.00 – 13.00 น.				
หัวข้อที่ 2 (ต่อ) เลี้ยงบุตรอย่างไรให้เป็นคนดี เก่ง มีสุข (13.00 – 14.30 น.) 1 ชั่วโมง 30 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
5. เตรียมความพร้อม	กิจกรรมขยับกาย : สบายชีวี	อ. สุทธิพงษ์	10 นาที	13.00 – 13.10 น.
6. ตัวอย่างจากชีวิต จริง	เกริ่นนำ	อ. งามตา	5 นาที	13.10 – 13.15 น.
	ดู VCD “นาวิน ต้าร์”		25 นาที	13.15 – 13.40 น.
	อภิปรายกลุ่ม	อ. งามตา	15 นาที	13.40 – 13.55 น.
	กิจกรรม 3 : ลูกดี เก่ง มีสุขด้วย ฝีมือพ่อแม่	อ. งามตา	10 นาที	13.55 – 14.05 น.
	นำเสนอผลงานกลุ่ม	ตัวแทน 3 กลุ่ม	15 นาที	14.05 – 14.20 น.
	ข้อคิดและข้อเสนอแนะ	อ. งามตา	10 นาที	14.20 – 14.30 น.
หัวข้อที่ 3 ปรับปรุงพฤติกรรมบุตร (14.30 – 16.00 น.) 1 ชั่วโมง 30 นาที				
ลำดับขั้นตอน	ลำดับกิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
7. ปรับปรุงพฤติกรรม บุตร	ให้หลักการและฝึกวางแผน ปรับพฤติกรรมบุตร	อ. งามตา และ อ. ศิริพร	15 นาที	14.30 – 14.45 น.
	กิจกรรม 4 : ตั้งเป้าหมายและ วางแผนปรับพฤติกรรมบุตร	คณะวิทยากร	15 นาที	14.45 – 15.00 น.
	นำเสนอผลงาน อภิปราย	ตัวแทน 3 กลุ่ม	15 นาที	15.00 – 15.15 น.
	สรุปประเด็นสำคัญ	อ. งามตา	5 นาที	15.15 – 15.20 น.
	พักรับประทานอาหารว่าง		10 นาที	15.20 – 15.30 น.
	ตอบแบบวัด ส่งแบบวัด ลงชื่อ และรับค่าตอบแทน	คณะวิทยากร	30 นาที	15.30 – 16.00 น.

ตาราง 9 กิจกรรมสำหรับผู้ปกครองกลุ่มควบคุม (กลุ่ม ข.)

วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เวลาปฏิบัติ
27 ก.ย. 51	<p>ให้ความรู้การดูแลทันตสุขภาพของเด็ก</p> <p>ฝึกออกกำลังกายด้วยวิธีหัวเราะบำบัด</p> <p>ฝึกอาชีพแก่ผู้ปกครอง</p>	<p>ลงทะเบียน</p> <p>กิจกรรม 1 (30 นาที)</p> <p>ผู้ปกครองตอบแบบวัด 2 ฉบับ (สุขภาพจิตและเจตคติที่ดีต่อเด็ก)</p> <p>กิจกรรม 2</p> <p>วิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพของบุคคลวัยรุ่น</p> <p>กิจกรรม 3 (1 ชั่วโมง)</p> <p>วิทยากรนำออกกำลังกายแบบ “หัวเราะบำบัด”</p> <p>กิจกรรม 4 (1 ชั่วโมง)</p> <p>วิทยากรฝึกอาชีพแก่ผู้ปกครอง (เช่น ฝึกทำขนม และอื่นๆ)</p> <p>—————></p> <p>วิทยากรนำออกกำลังกายแบบ “หัวเราะบำบัด” (15 นาที)</p> <p>กิจกรรม 4 (ต่อ) (2 ชั่วโมง)</p> <p>ฝึกอาชีพ</p> <p>—————></p> <p>กิจกรรม 5 (30 นาที)</p> <p>ผู้ปกครองตอบแบบวัดจิตลักษณะ</p> <p>ด้านความเชื่ออำนาจในตน</p>	<p>8.00 น.</p> <p>8.30 – 9.00 น.</p> <p>ห้องประชุมรวม</p> <p>9.00 – 10.25 น.</p> <p>ห้องประชุมรวม</p> <p>10.25 – 11.00 น.</p> <p>11.00 – 12.00 น.</p> <p>พักเที่ยง</p> <p>13.00 – 13.15 น.</p> <p>13.15 – 15.15 น.</p> <p>พัก 15 นาที</p> <p>15.30 – 16.00 น.</p> <p>ในห้องเรียนที่จัดเตรียมไว้</p>

ตาราง 9 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	เวลาปฏิบัติ
28 ก.ย. 51		ลงทะเบียน	8.00 น.
		กิจกรรม 6 (1 ชั่วโมง)	9.00 – 10.00 น.
		วิทยากรนำออกกำลังกายแบบ “หัวเราะบำบัด”	
		กิจกรรม 7 (2 ชั่วโมง)	10.00 – 12.00 น.
		วิทยากรฝึกอาชีพ (ทอผ้าทอองโก้)	
		—————→	พักเที่ยง
		วิทยากรนำออกกำลังกายแบบ “หัวเราะบำบัด” (15 นาที)	13.00 – 13.15 น.
		กิจกรรม 7 (ต่อ) (2 ชั่วโมง)	13.15 – 15.15 น.
ฝึกอาชีพ			
—————→	พัก 15 นาที		
กิจกรรม 8 (30 นาที)	15.30 – 16.00 น.		
ผู้ปกครองตอบแบบวัด 2 ฉบับ (ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคล วัยรุ่นและความพร้อมที่จะอบรม เลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนและ แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์)	ในห้องเรียนที่ จัดเตรียมไว้		

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้สถิติหลัก 2 วิธี คือ 1) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance, ANCOVA) เพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกอบรมพัฒนาของผู้ปกครองในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม 2) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน (Standard Multiple Regression) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครองกับการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนนี้ เป็นการรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการนำชุดฝึกอบรมและเครื่องมือวัดตัวแปรที่สร้างและพัฒนาขึ้นไปใช้ในขั้นต้น เพื่อการประเมินผลการอบรมพัฒนาผู้ปกครองนักเรียนด้านจิตลักษณะและทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาผู้ปกครอง 2 ระยะเวลา **ระยะแรก** วัดผลทันทีหลังจากการฝึกอบรม และ **ระยะที่สอง** วัดติดตามผลหลังฝึกอบรมแล้ว 1 เดือน ในระยะหลังนี้ มีการวัดทั้งพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง 3 ตัวแปร และการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครอง 2 ตัวแปร

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการพัฒนา

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการพัฒนาประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 38 คน เป็นมารดา 24 คน (63.16%) บิดา 4 คน (10.53%) ญาติผู้ใหญ่ 10 คน (26.31%) มีอายุเฉลี่ย 38.6 ปี จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 7.84 ปี มีอาชีพรับจ้าง 22 คน (57.89%) ธุรกิจส่วนตัว 9 คน (23.68%) แม่บ้าน 5 คน (13.16%) ข้าราชการ 1 คน (2.63%) และนักศึกษา 1 คน (2.63%) รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 12,105 บาท จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ร่วมใช้จ่ายรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 3.74 คน สำหรับเด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนวัดทัศนารุณสุนทรภิราม เป็นนักเรียนในชั้นประถมปีที่ 4 จำนวน 22 คน และในชั้นประถมปีที่ 5 จำนวน 16 คน

พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวัดสุขภาพจิต เจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสของผู้ปกครองกลุ่มนี้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลภูมิหลัง ที่ช่วยให้เข้าใจผลการพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของผู้ปกครองได้มากขึ้น ปรากฏว่า ผู้ปกครองกลุ่มนี้มีคะแนนสุขภาพจิตโดยเฉลี่ย 55.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.42 มีคะแนนเจตคติที่ดีต่อเด็กโดยเฉลี่ย 50.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.47 และมีคะแนนความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสโดยเฉลี่ย 46.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.78

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผลการพัฒนาครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน 1) คุณภาพของเครื่องมือวัดตัวแปร จากการนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองและนักเรียน รวม 38 คู่ 2) ทำการเปรียบเทียบผลการพัฒนา (วัดทันทีหลังอบรม) ที่จิตลักษณะและความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่าง

เหมาะสมของผู้ปกครองระหว่างกลุ่มที่เข้าอบรมพัฒนาจิตและทักษะ (กลุ่มทดลอง) กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม (กลุ่มควบคุม) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance, ANCOVA) 3) ทำการเปรียบเทียบผลการพัฒนา (วัด 1 เดือนหลังการอบรม) ที่พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กและพฤติกรรมส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ ANCOVA และ t-test และ 4) ศึกษาปริมาณการทำนายตัวแปรการรับรู้ของเด็ก 2 ตัวแปร ทีละตัวด้วยจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครองรวม 6 ตัวแปร โดยใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน (Standard Multiple Regression)

1. ผลการใช้เครื่องมือวัดตัวแปรและคุณภาพของเครื่องมือวัด

หลังจากนำแบบวัดตัวแปรไปวัดผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งในกลุ่มทดลอง และในกลุ่มควบคุม ตามขั้นตอนที่กำหนดในตารางจัดกิจกรรมฝึกอบรม (ตาราง 7, 8 และ 9) และนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ (Item Total Correlation) และคุณภาพแบบวัดทั้งหมด (Cronbach's Alpha Coefficient) พบผลดังแสดงในตาราง 10

2. ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะและความพร้อมกระทำของผู้ปกครอง 3 ด้านระหว่างกลุ่มที่เข้ารับการอบรมพัฒนา (กลุ่มทดลอง) กับกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม (กลุ่มควบคุม) วัดทันทีหลังอบรม

หลังจากผู้ปกครองในกลุ่มทดลองได้รับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม มีการประเมินผลทันทีหลังการฝึก (วัดระยะแรก) โดยการวัดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น จิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภูมิหลังของผู้ปกครองที่วัดไว้ก่อนหน้าที่จะเข้ารับการอบรม 3 ตัวแปร (ได้แก่ สุขภาพจิต เจตคติที่ดีต่อเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส) กับตัวแปรผลการพัฒนา 3 ตัวแปร (ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม) (ดูตาราง 1 ภาคผนวก ง.) พบว่า สุขภาพจิตของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ($r = .49, p < .01$) กับความเชื่ออำนาจในตน ($r = .46, p < .01$) กับความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม ($r = .42, p < .01$) และยังพบว่าตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสมีความสัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองอย่างชัดเจนด้วย ($r = .34, p < .05$) แสดงว่า คะแนนสุขภาพจิต

ตาราง 10 การหาคุณภาพเครื่องมือวัดตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองและบุตร 38 คู่

วัตถุประสงค์	ชื่อแบบวัด	ตัวแปร	จำนวน คน	จำนวนข้อ เดิม	จำนวนข้อ ใช้จริง	พิสัย คะแนน	พิสัยค่า Item-Total	Reliability (Alpha Coefficient)
ผู้ปกครอง	ความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง	สุขภาพจิต	38	15	15	25-78	.21-.67	.85
ผู้ปกครอง	ความคิดความเห็นเกี่ยวกับลูกคนนี้	เจตคติที่ดีต่อเด็ก	38	10	10	34-60	.40-.67	.81
ผู้ปกครอง	สามีมของฉันท	ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	38	10	10	25-60	.45-.78	.88
ผู้ปกครอง	ความคาดหวังเกี่ยวกับลูก	ความเชื่ออำนาจในตนเองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	38	10	8	30-48	.24-.44	.58
ผู้ปกครอง	การเติบโตของเยาวชน	ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น	38	14	13	13-52	.06-.64	.70
ผู้ปกครอง	ความพร้อมในการปฏิบัติต่อลูก	ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม	38	19	18	65-108	.16-.65	.80
ผู้ปกครอง	ความสัมพันธ์แม่-ลูก	การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทันตนมาก	34	15	15	51-90	.27-.71	.86
ผู้ปกครอง	ความสัมพันธ์แม่-ลูก (2)	การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	34	15	15	49-90	.26-.63	.86
ผู้ปกครอง	การปฏิบัติต่อลูกด้านการเรียน	การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก	34	10	10	32-60	.25-.75	.84
บุตร	การปฏิบัติของแม่ต่อลูก	การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครองในการปฏิบัติต่อเด็ก	37	25	25	100-170	.14-.59	.79
บุตร	ผู้ปกครองกับการเรียนของฉันท	การรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง	37	10	8	20-47	.16-.50	.66

และความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสของผู้ปกครอง มีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนาจิตของผู้ปกครองในการวัดระยะแรกนี้ ดังนั้นในการเปรียบเทียบผลการพัฒนาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จึงจำเป็นต้องควบคุมให้คะแนนสุขภาพจิตของผู้ปกครองทุกคนมีค่าคงที่ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 11 ถึง 13

ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นของผู้ปกครองพิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้าอบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตมีค่าคงที่

ส่วนที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
สุขภาพจิต	650.91	1	650.91	9.80**
กลุ่มผู้ปกครอง	377.44	1	377.44	5.68*
ความคลาดเคลื่อน	2257.81	34	66.41	
รวม	46999.00	37		

* และ ** มีนัยสำคัญที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยเดิม			คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว		
	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน
ทดลอง	37.31	9.00	21	37.12	1.79	21
ควบคุม	29.81	9.28	16	30.59	2.05	16
รวม	34.29	9.83	37			37

จากตาราง 11 พบว่า คะแนนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นแตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้ปกครองที่รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกรณีที่ควบคุมให้ผู้ปกครองมีคะแนนสุขภาพจิตเท่าเทียมกัน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับใหม่หลังควบคุม ในกลุ่มทดลองเท่ากับ 37.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.79 และคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุมเท่ากับ 30.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.05 (ตาราง 11 ส่วนที่ 2) กล่าวได้ว่า กิจกรรมที่ใช้พัฒนาความรู้ด้านพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นทำให้ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นหลังการอบรม มากกว่าผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้าอบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่ได้เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสมีค่าคงที่

ส่วนที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
สุขภาพจิต	67.50	1	67.50	4.71*
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	40.31	1	40.31	2.81
กลุ่มผู้ปกครอง	1.71	1	1.71	0.12
ความคลาดเคลื่อน	430.34	30	14.35	
รวม	53141.00	34		

* มีนัยสำคัญที่ .05

ส่วนที่ 2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยเดิม			คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว		
	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน
ทดลอง	39.33	4.76	21	39.15	0.83	21
ควบคุม	39.31	3.07	13	39.61	1.06	13
รวม	39.32	4.14	34			34

จากตาราง 12 พบว่า คะแนนความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่แตกต่างกันตามกลุ่มผู้ปกครองที่รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกรณีที่ควบคุมให้คะแนนสุขภาพจิตและคะแนนความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มีค่าเท่าเทียมกัน คะแนนเฉลี่ยความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง หลังปรับใหม่ในกลุ่มทดลองเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม มีค่าใกล้เคียงกัน (ตาราง 12 ส่วนที่ 2) กล่าวได้ว่า กิจกรรมฝึกอบรมความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ผู้ปกครองกลุ่มทดลองได้รับ ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้ปกครองกลุ่มนี้มีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างไปจากผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมได้อย่างชัดเจน

ตาราง 13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของผู้ปกครอง พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (ผู้ที่เข้าอบรมจิตและทักษะกับผู้ที่ไม่เข้าอบรม) เมื่อคะแนนสุขภาพจิตมีค่าคงที่

ส่วนที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
สุขภาพจิต	348.68	1	348.68	6.36*
กลุ่มผู้ปกครอง	411.37	1	411.37	7.50*
ความคลาดเคลื่อน	1865.46	34	54.87	
รวม	297094.00	37		

* มีนัยสำคัญที่ .05

ส่วนที่ 2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยเดิม			คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว		
	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน
ทดลอง	92.57	8.52	21	92.14	1.63	21
ควบคุม	84.75	7.13	16	85.32	1.87	16
รวม	89.19	8.77	37			37

จากตาราง 13 พบว่า คะแนนความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมแตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้ปกครองที่รับการอบรมและไม่ได้รับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกรณีที่ทำการควบคุมคะแนนสุขภาพจิตของผู้ปกครองให้เท่าเทียมกัน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่ปรับใหม่หลังควบคุม (ตาราง 13 ส่วนที่ 2) คะแนนเฉลี่ยความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมในกลุ่มทดลองเท่ากับ 92.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.63 และคะแนนเฉลี่ยความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมในกลุ่มควบคุมเท่ากับ 85.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.87 กล่าวได้ว่า กิจกรรมฝึกอบรมทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ผู้ปกครอง ส่งผลให้ผู้ปกครองที่ได้รับการอบรม มีความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการอบรมอย่างชัดเจน

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กสองแบบและพฤติกรรมการส่งเสริมเด็กด้านการเรียน รวม 3 ด้าน ระหว่างผู้ปกครองกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ติดตามผลหลังการอบรมแล้ว 1 เดือน

ส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวัดระยะที่ 2 เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของการอบรมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมหลังจากที่ผู้ปกครองผ่านการอบรมแล้ว และได้มีโอกาสนำความรู้และทักษะไปใช้กับเด็กในปกครอง เป็นระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในครั้งนี้ มีการวัดพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กของผู้ปกครอง รวม 3 ตัวแปร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจิตลักษณะและพฤติกรรมที่เป็นภูมิหลังของผู้ปกครอง ที่ทำการวัดไว้ก่อนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม 3 ตัวแปร (ได้แก่ สุขภาพจิต เจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส) กับตัวแปรผลการพัฒนา 3 ตัวแปร (ได้แก่ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก) (ดูตาราง 1 ภาคผนวก ง.) พบว่า ตัวแปรเจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสต่างมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอย่างชัดเจน ($r = .40, p < .05$ และ $r = .49, p < .01$ ตามลำดับ) และตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก ($r = .38, p < .05$) แสดงว่าตัวแปรเจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มีส่วนร่วมส่งผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กของผู้ปกครอง ดังนั้น ในการเปรียบเทียบพฤติกรรม 2 ด้าน (การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก) ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม จึงจำเป็นต้องควบคุมให้ตัวแปรเจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสของผู้ปกครองทุกคนมีค่าคงที่ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตาราง 2 และ 3 ภาคผนวก ง. ส่วนพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรภูมิหลัง 3 ด้าน แต่ละด้านอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติที (t-test) ดังปรากฏในตาราง 4 ภาคผนวก ง.

จากตาราง 2 และ 3 ภาคผนวก ง. พบว่า พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก (วัด 1 เดือนหลังการอบรม) ไม่แตกต่างกันไปตามกลุ่มผู้ปกครอง (เข้า/ไม่เข้ารับการอบรม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกรณีที่ควบคุมให้ตัวแปรเจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสมีค่าเท่าเทียมกัน คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กที่ปรับใหม่แล้วมีค่าไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน (ดูตาราง 2 และ 3 ส่วนที่ 2 ภาคผนวก ง.) สำหรับผลในตาราง 4 ภาคผนวก ง. พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนในผู้ปกครองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (วัด 1 เดือน หลังอบรม) ด้วยสถิติที ปรากฏว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตาราง 2, 3 และ 4 ภาคผนวก ง.) ได้ว่า กิจกรรมการพัฒนาจิตลักษณะและทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมแก่ผู้ปกครอง ไม่สามารถส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงขั้นผลักดันให้ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีปริมาณพฤติกรรมกรอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และให้การส่งเสริมเด็กด้านการเรียนเพิ่มขึ้นมากถึงระดับที่ต่างจากปริมาณพฤติกรรมของผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมได้อย่างชัดเจน

4. ผลการวิเคราะห์ปริมาณการทำนายตัวแปรการรับรู้ของเด็ก 2 ด้าน ด้วยตัวแปรทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร

เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรผลการพัฒนาผู้ปกครองที่วัดระยะแรก (ทันทีหลังอบรม) คือ จิตลักษณะ 3 ด้าน (ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น, ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม) เมื่อร่วมกับตัวแปรผลการพัฒนาที่วัดระยะที่ 2 (1 เดือนหลังการอบรม) คือ พฤติกรรม 3 ด้าน (ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก) รวมเป็น 6 ตัวแปร ส่งผลต่อการรับรู้ของเด็กในปกครองมากน้อยเพียงใด และตัวแปรด้านใดมีความสำคัญเด่นชัด ในส่วนนี้จึงใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน (Standard Multiple Regression) เพื่อหาคำตอบ ผลปรากฏดังแสดงในตาราง 14 และ 15

ตาราง 14 ปริมาณการทำนายการรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครองในการปฏิบัติต่อเด็ก ด้วยตัวทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร ในกลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียน รวม 32 คู่

กลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียน	จำนวนคู่	% ทำนาย 6 ตัวแปร	ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญ	
			ค่าเบต้า	ตัวทำนาย ¹
รวม	32	43	.67*, .40*, -.46*	4, 1, 6

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

¹ ตัวทำนาย :

1 = ความเชื่ออำนาจในตนฯ	4 = การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
2 = ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น	5 = การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
3 = ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กฯ	6 = การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก

จากตาราง 14 พบว่า จิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปกครองในการปฏิบัติต่อเด็กได้ 43% ตัวทำนายที่มีความสำคัญเด่นชัดเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ค่าเบต้า .67) ความเชื่ออำนาจในตนด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ค่าเบต้า .40) และการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก (ค่าเบต้า -.46) หมายความว่า เด็กนักเรียนที่รับรู้ว่าคุณปกครองมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูตนไปในทางที่เหมาะสมมากขึ้น มีผู้ปกครองที่มีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูง และมีผู้ปกครองที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก แต่ให้การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กน้อย

ตาราง 15 ปริมาณการทำนายการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง ด้วยตัวทำนายจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร ในกลุ่มผู้ปกครองและเด็กนักเรียน รวม 32 คู่

กลุ่ม ผู้ปกครองและเด็กนักเรียน	จำนวน คู่	% ทำนาย 6 ตัวแปร	ตัวทำนายที่มีนัยสำคัญ	
			ค่าเบต้า	ตัวทำนาย ¹
รวม	32	34	.71*, .49*	4, 1

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

¹ ตัวทำนาย :

1 = ความเชื่ออำนาจในตนฯ	4 = การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
2 = ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น	5 = การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
3 = ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กฯ	6 = การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก

จากตาราง 15 พบว่า จิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้ปกครอง รวม 6 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครองได้ 34% ตัวทำนายที่มีความสำคัญเด่นชัด เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ค่าเบต้า .71) และความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ค่าเบต้า .49) หมายความว่า เด็กนักเรียนที่รับรู้ว่าคุณปกครองให้การส่งเสริมด้านการเรียนแก่ตนมาก มีผู้ปกครองที่มีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูง และมีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก

สรุปได้ว่า จิตลักษณะ (วัฏระยะแรกทันทีหลังอบรม) และพฤติกรรม (ที่วัดคิดตามผล 1 เดือน หลังการอบรม) ของผู้ปกครองรวม 6 ด้าน ส่งผลต่อการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูตน และการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง แต่ละด้านอย่างเด่นชัด กล่าวได้ว่า ผู้ปกครองที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและตัวผู้ปกครองมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูงเท่าใด เด็กของผู้ปกครองคนนั้นก็รายงานการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูไปในทางที่เหมาะสมมากขึ้น และรายงานการได้รับการส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครองมากเท่านั้น

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “ผลการพัฒนามารดาด้านจิตลักษณะและทักษะ ที่มีต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรของมารดาและความรับผิดชอบการเรียนของบุตรวัยรุ่นตอนต้น” มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) สร้างต้นแบบชุดฝึกรอบรมพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของมารดาในการส่งเสริมความรับผิดชอบการเรียนของบุตร 2) สร้างเครื่องมือวัดตัวแปร เพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิผลของชุดฝึกรอบรม และ 3) เพื่อทำวิจัยเชิงทดลองประเมินผลของชุดฝึกรอบรมขั้นต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผลต้นแบบชุดฝึกรอบรมขั้นต้นนี้เป็นผู้ปกครองของนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งอยู่ในครอบครัวที่มีสถานะเสี่ยง เนื่องจากมีความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่ราบรื่น โดยผู้วิจัยได้ข้อมูลสถานะในครอบครัววัดลักษณะดังกล่าวจากการรายงานของนักเรียน

ผู้ปกครองกลุ่มนี้ เป็นผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวนผู้ปกครอง 38 คน และทำการประเมินผลในนักเรียนของผู้ปกครองเหล่านี้อีก 38 คน รวมเป็นผู้ถูกศึกษาจำนวน 76 คน

กิจกรรมพัฒนาผู้ปกครอง มี 3 ชุด คือ 1) กิจกรรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น 2) กิจกรรมพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และ 3) กิจกรรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม (รายละเอียดเกี่ยวกับชุดพัฒนาคุณในภาคผนวก ก.) กระบวนการพัฒนาผู้ปกครองครั้งนี้ เริ่มจากการให้นักเรียนตอบแบบวัดที่เป็นดัชนีประเมินคุณภาพครอบครัวไทย 1 ฉบับ มี 10 ข้อ เพื่อประเมินสถานะเสี่ยงในครอบครัว จากนั้นจึงคัดเลือกนักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบวัดในช่วงคะแนนต่ำและในช่วงคะแนนกลางค่อนข้างต่ำ เป็นกลุ่มที่มีการเชิญผู้ปกครองเข้ารับการอบรม การอบรมดำเนินการใน 2 วัน คิดเป็นชั่วโมงที่ให้การอบรม 12 ชั่วโมง

การประเมินผลการพัฒนาครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) ประเมินผลการพัฒนาระยะแรก ที่จิตลักษณะและความพร้อมในการกระทำ (วัดทันทีหลังการอบรมเสร็จสิ้นลง) โดยเปรียบเทียบผลในกลุ่มที่เข้าอบรม (กลุ่มทดลอง) กับกลุ่มไม่ได้เข้าอบรม (กลุ่มควบคุม) 2) ประเมินผลระยะที่ 2 เป็นการติดตามผลการพัฒนา 1 เดือน หลังการอบรม เพื่อประเมินผลกระทบที่เกิดกับพฤติกรรมของผู้ปกครอง ได้แก่ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมและการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก ในกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม และ 3) ศึกษาว่า กลุ่มตัวแปรที่เป็นผลการพัฒนาผู้ปกครอง (วัดระยะแรก) ร่วมกับกลุ่ม

ตัวแปรที่เป็นผลการพัฒนา (วัตรระยะที่ 2) มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมด้านการเรียนของผู้ปกครอง มากเพียงใด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance) และสถิติที (t-test) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 และ 2 และใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐาน (Standard Multiple Regression) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 3

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ผลการพัฒนาออกเป็น 3 ส่วน พบผลโดยสรุปสำหรับแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบจิตลักษณะและความพร้อมกระทำรวม 3 ด้าน ระหว่างผู้ปกครองในกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม (วัดผลระยะแรกทันทีหลังอบรม) ปรากฏว่า (ดูตาราง 11, 12 และ 13 บทที่ 4) 1.1) คะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นของผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน ในกรณีที่ควบคุมให้ผู้ปกครองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนสุขภาพจิตดีเท่าเทียมกัน 1.2) คะแนนเฉลี่ยความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน ในกรณีที่ควบคุมให้ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มมีคะแนนสุขภาพจิตดีเท่าเทียมกัน และ 1.3) คะแนนเฉลี่ยความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีค่าไม่แตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว แสดงว่า ชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น และชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม (แบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์) ส่งผลให้ผู้ปกครองที่เข้ารับการอบรม (กลุ่มทดลอง) มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวและมีความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กของตนแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มากกว่าผู้ปกครองในกลุ่มควบคุม ซึ่งไม่ได้รับการอบรมในเรื่องเหล่านี้ ส่วนจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีปริมาณจิตลักษณะด้านนี้ไม่แตกต่างจากผู้ปกครองในกลุ่มควบคุม หลังการอบรม แสดงว่า กิจกรรมการพัฒนาจิตลักษณะด้านนี้ยังให้ประสิทธิผลไม่ชัดเจน

ผลที่พบ (จากการวัดผลทันทีหลังอบรม)ว่า ผู้ปกครองกลุ่มที่ได้รับการอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น มีปริมาณความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากกว่าผู้ปกครองกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงทดลองของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) ที่ทำการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะการดูแลทันตสุขภาพแก่มารดา จำนวน 217 คน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมดูแลทันตสุขภาพในบุตรปฐมวัย ซึ่งพบว่า มารดาที่ได้รับการฝึกทักษะการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรปฐมวัย (ให้ความรู้และทักษะฯ) เป็นมารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการฝึกทักษะดังกล่าว ผลเช่นนี้พบชัดเจนในมารดาทุกกลุ่มทั่วไป มารดาบางประเภท ที่สำคัญคือ มารดาอายุมาก มารดาสุขภาพจิตดีมาก หรือมารดาที่ได้รับการสนับสนุนจากสามีมาก

ผลที่พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มที่ได้รับการอบรมพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม (การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์) เป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม (วัดทันทีหลังฝึก) มากกว่าผู้ปกครองที่ไม่ได้รับการอบรม ผลที่พบนี้ ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) ที่พบว่า มารดาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกอบรมทักษะการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตร เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการดูแลบุตรด้านทันตสุขภาพมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการอบรมอย่างชัดเจน ผลเช่นนี้ พบเด่นชัดในมารดาบางประเภท เช่น มารดาอายุน้อย หรือมารดาที่ได้รับการสนับสนุนจากสามีมาก

ผลที่พบว่า การฝึกอบรมพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ไม่ส่งผลให้ผู้ปกครองที่เข้ารับการอบรมมีจิตลักษณะด้านนี้แตกต่างไปจากกลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอย่างเด่นชัดนั้น ไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) ที่พบว่า มารดาที่ได้รับการฝึกจิตลักษณะแบบบูรณาการ (ฝึกลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และฝึกความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพดี) มีความเชื่ออำนาจในตนฯ (วัดทันทีหลังฝึก) มากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการฝึก พบผลในมารดาทุกกลุ่มทั่วไป และมารดาบางประเภท ที่สำคัญ ได้แก่ มารดาอายุน้อย มารดาสุขภาพจิตดีมาก มารดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบุตรน้อย หรือมารดาที่ได้รับการสนับสนุนจากสามีน้อย จากผลวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อคิดว่า การฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะใดๆ ควรพัฒนาแบบบูรณาการหมายความว่า ควรฝึกจิตลักษณะมากกว่าหนึ่งด้านผสมผสานกัน น่าจะช่วยเสริมพลังผลักดันให้เกิดประสิทธิผลได้มากกว่าการฝึกเพียงด้านเดียว ภายในช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกไม่ต่างกันมากนัก กล่าวคือในการฝึกพัฒนาจิตแบบบูรณาการ 2 ด้านของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) ใช้เวลาในการฝึกจิตลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน 5 ชั่วโมง และฝึกความเชื่ออำนาจในตนฯ 4 ชั่วโมง รวมเป็น 9 ชั่วโมง ขณะที่การฝึกพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของงานพัฒนาครั้งนี้ ใช้เวลาฝึก 6 ชั่วโมง

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมสองแบบและพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก รวม 3 ด้าน ระหว่างผู้ปกครองกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม (ผลระยะที่ 2 วัดติดตามผล 1 เดือน หลังการอบรม) ปรากฏผล (ตาราง 2, 3 และ 4 ภาคผนวก ง.) โดยสรุปว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และพฤติกรรมการสนับสนุนด้านการเรียนแก่เด็กของผู้ปกครองกลุ่มทดลอง ต่างมีค่าสูงกว่าแต่ไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรเดียวกันในผู้ปกครองกลุ่มควบคุม ผลนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมพัฒนาความรู้ จิตลักษณะและทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมแก่ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองไม่สามารถส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงขั้นผลักดันให้ผู้ปกครองมีปริมาณพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กเพิ่มขึ้นมากพอที่จะก่อให้เกิดผลต่างจากพฤติกรรมเดียวกันนี้ของผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมได้อย่างชัดเจน

ผลจากการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้ปกครองนักเรียนในครั้งนี้ พบว่า ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (ที่วัดหลังการอบรม 1 เดือนต่อมา) อย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ปกครองที่ได้รับ กับที่ไม่ได้รับการฝึก อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2551) พบว่า มารดาที่ได้รับการฝึกอบรมด้านจิตลักษณะแบบบูรณาการ (ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน และความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพดี) และทักษะการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตร ทั้ง 2 ด้านพร้อมกัน มีพฤติกรรมดูแลการบริโภคของบุตรปฐมวัยมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการฝึกทั้ง 2 ด้านพร้อมกัน และยังพบว่า มารดาที่ได้รับการฝึกด้านหนึ่งด้านใดเพียงด้านเดียว ก็มีพฤติกรรมดูแลการบริโภคของบุตรมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านนั้น ผลวิจัยดังกล่าว นอกจากจะให้ข้อคิดว่า ควรฝึกจิตแบบผสมผสานมากกว่าการฝึกจิตเดี่ยวแล้ว (ดังกล่าวไปแล้วในผลส่วนที่ 1) การเพิ่มกิจกรรมและเวลาในการฝึกด้านทักษะแก่ผู้ปกครองก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพื่อให้การฝึกอบรมส่งผลยั่งยืนไปถึงการกระทำของผู้ปกครอง (ที่เว้นช่วงวัดเพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสปฏิบัติจริงกับเด็กของตนก่อน) เป็นเวลา 1 - 2 เดือนต่อมา

3. ผลการใช้จิตลักษณะและความพร้อมกระทำรวม 3 ตัวแปร (ผลการพัฒนาที่วัดระยะแรก) ร่วมกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ และพฤติกรรมการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก (ผลการพัฒนาระยะที่ 2) อีก 3 ตัวแปร รวม 6 ตัวทำนาย เพื่อทำนายการรับรู้ของเด็กนักเรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู และการรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครอง ทีละด้าน ปรากฏผล (ตาราง 14 และ 15) ดังนี้ จิตลักษณะและความพร้อมกระทำรวม 3 ด้าน (วัดระยะแรก) ร่วมกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และ

การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กรวม 3 ด้าน (วัดระยะที่ 2) รวมเป็น 6 ตัวทำนาย ร่วมกันสามารถอธิบาย การรับรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง และการรับรู้การ ส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครองได้อย่างชัดเจน (ทำนายได้ 43% และ 34% ตามลำดับ) โดยมีการ อบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครอง เป็นตัว อธิบายที่มีบทบาทสำคัญ หมายความว่า ถ้าผู้ปกครองที่มีจิตลักษณะและความพร้อมกระทำ 3 ด้านใน ปริมาณมาก (โดยเฉพาะมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กสูง) และมีพฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดูอย่างเหมาะสม 3 ด้านมาก (โดยเฉพาะพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน) เท่าใด ก็มีเด็กนักเรียนในปกครองที่รายงานการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองในทาง ที่ดีเพิ่มขึ้น และรายงานว่า ตนได้รับการส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครองมากขึ้นเท่านั้น

งานพัฒนาครั้งนี้ เป็นการศึกษาทั้งฝ่ายผู้ปกครองและนักเรียนในปกครอง ผู้ปกครองเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นมารดา ซึ่งพบผลว่า ผู้ปกครองท่านใดก็ตามที่มีจิตลักษณะและความพร้อมกระทำ (วัดทันที หลังการอบรม) 3 ด้านมาก มีพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม (รักสนับสนุนมากและใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์) และมีพฤติกรรมให้การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กมากเท่าใด เด็กในปกครองจะรับรู้ ถึงการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติของผู้ปกครอง (หลังเข้าอบรม) ในทางที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และ รับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากผู้ปกครองมากขึ้น มีผลงานวิจัยของ คุณเดือน พันธมนาวิน และ อัมพร ม้าคะนอง (2547) ซึ่งศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมการพัฒนาเด็กนักเรียนของครู คณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นครูคณิตศาสตร์ 595 คน และนักเรียนของครูเหล่านี้ที่ เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 739 คน จากการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงเส้น (Path Analysis) พบผลว่า พฤติกรรมการพัฒนาเด็กนักเรียนของครู (พฤติกรรมการสอน พฤติกรรมรับนวัตกรรมทางวิชาการ และ พฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่นักเรียน) มีอิทธิพลทางตรงต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการ เรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .07) และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการเรียน คณิตศาสตร์ของนักเรียน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล .32) ผลดังกล่าว แสดงว่าพฤติกรรมการพัฒนาเด็กนักเรียน ของครูคณิตศาสตร์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนของครูมีผลการเรียนคณิตศาสตร์ดี และในงานวิจัย เชิงทดลองที่ศึกษาประสิทธิผลของการฝึกแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรม ทักษะสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา (เมธินี คุปพิทยานันท์, 2546) พบว่า ปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อมในครอบครัวของนักเรียนหลายด้าน เช่น การรับรู้การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (วัดนักเรียน) เจตคติที่ดีต่อการดูแลทัศนสุขภาพของบุตร และการ ดูแลทัศนสุขภาพของบุตร (วัดที่บิดามารดา) ส่งผลร่วมกับการฝึกต่อพฤติกรรมดูแลทัศนสุขภาพของ นักเรียน ผู้วิจัยสรุปว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมซึ่งเด็กรับรู้ได้ การเอาใจใส่ส่งเสริมในการดูแล ทัศนสุขภาพจากผู้ปกครอง ประกอบกับการที่เด็กได้รับการกระตุ้นทางจิตจากการฝึกอบรม ช่วงส่งผล เสริมให้เด็กทำพฤติกรรมทัศนสุขภาพได้อย่างต่อเนื่องและถาวร

ข้อจำกัดของการวิจัย

จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ การสร้างต้นแบบพัฒนาจิตลักษณะและทักษะของมารดาที่ส่งต่อพฤติกรรมการอบรมบุตรอย่างเหมาะสม และพฤติกรรมสร้างเสริมความรับผิดชอบการเรียนรู้ของบุตร สร้างแบบวัดตัวแปรเพื่อประเมินผลการพัฒนามารดาด้วย พร้อมกันนี้ ได้มีการทำวิจัยเชิงทดลองที่ใช้กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มขนาดเล็ก 38 คน เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุดฝึกอบรมมารดาที่สร้างขึ้นเป็นเบื้องต้น ก่อนนำชุดฝึกอบรมและแบบวัดต่างๆ ไปศึกษาวิจัยในขอบเขตที่กว้างขวางต่อไป การประเมินผลชุดฝึกอบรม (วัดทันทีหลังฝึกอบรม) พบว่า ชุดฝึกอบรมพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ไม่ส่งผลให้ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรแตกต่างจากผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน และการประเมินผลชุดฝึกอบรม (วัดติดตามผล 1 เดือนหลังการอบรม) ปรากฏผลว่า ชุดฝึกทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม และการส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร ไม่ส่งผลทำให้ผู้ปกครองในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือพฤติกรรมส่งเสริมด้านการเรียนแก่บุตร แตกต่างจากผู้ปกครองในกลุ่มควบคุมได้ชัดเจน แสดงให้เห็นว่า ชุดฝึกอบรมบางชุด ต้องการการปรับปรุงพัฒนาอีกรวมทั้งขั้นตอนการจัดกิจกรรมและเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม อาจต้องพิจารณาเพิ่มตามความจำเป็น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรนำชุดฝึกอบรมและแบบวัดที่สร้างจากการวิจัยครั้งนี้ไปทำวิจัยเชิงทดลองประเมินผลต่อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากถ้ามีกลุ่มผู้รับการพัฒนาจำนวนน้อย อาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาการมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ควรปรับปรุงและเพิ่มกิจกรรมการพัฒนาจิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ชุดฝึกอบรมพฤติกรรมมารดาเลี้ยงดูเด็ก 2 แบบ และการเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้แก่บุตร ตลอดจนเพิ่มจำนวนเวลาในการฝึกอบรมตามความจำเป็น ซึ่งคาดว่าจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของชุดฝึกอบรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า จิตลักษณะด้านความเชื่ออำนาจในตนของผู้ปกครอง พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน และพฤติกรรมส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กมาก เป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมกันส่งผลให้เด็กรับรู้การเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูตนได้มาก ตลอดจนรับรู้ว่าคุณปกครองให้การส่งเสริมด้านการเรียนแก่ตนมาก ดังนั้นผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (ครอบครัวอยู่ในสถานะเครียด) เนื่องจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นต่อกัน จึงควรได้รับการพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นว่าตนจะสามารถอบรมเด็กให้เป็นคนดีและเก่งได้ และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักสนับสนุนมาก จะช่วยให้เด็กยิ่งรักและเข้าใจในความปรารถนาดีของผู้ปกครอง และต้องการตอบแทนความรักของผู้ปกครองด้วยการเชื่อฟังและปฏิบัติตามในสิ่งที่ผู้ปกครองปรารถนา เช่น การตั้งใจเรียน

2. ควรพัฒนาจิตลักษณะของผู้ปกครองในเชิงบูรณาการ โดยทำการฝึกจิตลักษณะที่สำคัญต่อพฤติกรรมหนึ่งของผู้ปกครองครั้งละอย่างน้อยสองด้านขึ้นไป เพื่อเสริมแรงซึ่งกันและกัน จึงจะช่วยกระตุ้นให้เกิดผลไปถึงพฤติกรรมได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ทวีชาติวิทยาคุณ (2531). *การวิเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบของนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามการรับรู้ของนิสิตและอาจารย์*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุหลาบ ไทโรธิ์ภู (2546). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554*, <http://www.nesdb.go.th/default.aspx?tabid=139>.
- คณะกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการเลี้ยงดูและอบรม (2526). *ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- งามตา วนินทานนท์ (2536). *ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 50 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- งามตา วนินทานนท์ (2537). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์ คุชฎี โยเหลา วิลาศลักษณ์ ชวัลลสี วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ และอุษา ศรีจินดาวัฒน์ (2545). *การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 82 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุนวิจัยจากโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ณัฐสุดา สุจินันท์กุล (2541). *ปัจจัยด้านครอบครัว การทำงานและลักษณะส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน แซ่ตั้ง (2532). *การวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาความเชื่ออำนาจในตนโดยใช้วิธีการให้เบียร์รางวัล*. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527). จุดนับพบของจิตวิทยา มานุษยวิทยา และสังคมวิทยาที่สาเหตุและผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก *วารสารแนะแนว*. ปีที่ 18 (เล่มที่ 94) หน้า 16-20.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544). *ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ : บริษัท ส่งเสริมการศึกษาและจริยธรรม จำกัด.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2546). *การพัฒนาคนเพื่อพัฒนาชาติ : งานวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย*. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ “ชิมไปเชื่อมงานวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ด้านระบบพฤติกรรมไทย” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 20 – 21 สิงหาคม 2546
ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วนินทานนท์ และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2548). *คู่มือครู : กิจกรรมเรียนรู้และเข้าใจนักเรียนวัยรุ่นด้วยดัชนีชี้วัดคุณภาพของสังคมแวดล้อม*. เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การประยุกต์ผลวิจัยด้านครอบครัวสู่นโยบายและปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย” ณ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ. 4 พฤศจิกายน.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2536). *ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินิก (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวทีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550). *ปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมใฝ่รู้และใฝ่ดีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตามแนวทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม*. รายงานการวิจัย ทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และอัมพร ม้าคะนอง (2547). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมการพัฒนานักเรียนของครูคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา*. รายงานการวิจัย ทุนสนับสนุนการวิจัยด้านการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ดุขฎิ โยเหลา (2535). *การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทยโดยใช้การวิเคราะห์เมตต้า*. รายงานวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพย์ฉมพร เกษโกมล ปราณี เสนีย์ และยุพิน เนียมแสง (2551). *ปัจจัยเชิงเหตุและเชิงผลที่เกี่ยวกับพฤติกรรมตำรวจในการปลูกฝังอบรมบุตรชายให้เคารพกฎระเบียบ*. รายงานการวิจัย ได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มกล้า (2544). *ปัจจัยด้านจิตสังคมของผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมให้การสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ติดเชื่อเอดส์*. ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- นพดล ภวนะวิเชียร (2540). การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับการสร้างเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของไอเซ็นและแรทส์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุชฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทา แทนธานี (2534). การศึกษาตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นิสากร สนามเขต (2550). การมีภูมิคุ้มกันภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรรณราย พิทักษ์เจริญ (2543). จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพกายและจิตของข้าราชการสูงอายุ. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรทิพย์ จัปจิตต์ (2551). ลักษณะทางจิตสังคมของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนบุตรหญิงเรื่องเพศศึกษา. ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิจิตรา พงษ์จินดากร (2525). การทดลองสอนความรับผิดชอบแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พริยา ธาราธรพิสุทธิกุล (2533). หนูดีเพราะแม่เฝ้าสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เมธินี คุปพิทยานันท์ (2546). ประสิทธิผลของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมทันตสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา. รายงานการวิจัย ทูลสนับสนุนการวิจัย ด้านการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- รณรุทธิ์ บุตรแสนคม (2535). สุขภาพจิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รสนันท์ ณ นคร (2550). ปัจจัยเชิงเหตุแบบบูรณาการทางจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการออมเงินของนักเรียนระดับมัธยมต้นที่มีธนาคารในโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินฉิ่ง (2541). การอบรมเลี้ยงดู: รูปแบบและผลที่เกิดกับตุกรักษ์ที่ทางสร้างเยาวชนไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ลินดา สุวรรณดี (2544). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- วรวรรณ อัสวกุล (2546). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทัศนสุขภาพของบุตรก่อนวัยเรียน**. รายงานการวิจัย ทูลสนับสนุนการวิจัยด้านระบบพฤติกรรมไทย จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วรวรรณ อัสวกุล (2551). **ผลการฝึกอบรมจิตลักษณะและทักษะของมารดา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดูแลทัศนสุขภาพในบุตรก่อนวัยเรียน**. รายงานการวิจัย ทูลอุดหนุนการวิจัยจากโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
- วิจัยพฤติกรรมศาสตร์, สถาบัน (2533). **ประมวลสังเคราะห์ผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิวัฒน์ รักษาเคน (2531). **ความสำนึกในความรับผิดชอบและความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น**. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมารศรี จันทร์ชลอ (2534). **การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและปัจจัยที่เอื้อต่อความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี : นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนคาทอลิกของสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระ ไชยศรีสุข (2533). **สุขภาพจิต**. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- สวัสดิ์ ประทุมราช (2545). **การให้การศึกษาเพื่อสร้างอัตลักษณ์**. แปลจาก Educating for character : How our schools can teach respect and responsibility โดย T. Lickona (1991) โครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย กองส่งเสริมการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จัดพิมพ์ครั้งที่ 1.
- สวัสดิ์ ประทุมราช. (2549.) **การอบรมเลี้ยงดูบุตรให้เป็นคนดี**. แปลจาก Raising good children : Helping your child through the stages of moral development จัดแปลและพิมพ์เผยแพร่โดยโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- สุกมล มุ่งพัฒนสุนทร (2546). **ปัจจัยทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรักสัตว์ของนักเรียนวัยรุ่นชายในชนบท**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุธาสิณี ทองลิ้ม (2548). **จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบในวัยเรียนของผู้ปกครอง**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาสิณี นุ่มเนียม (2546). **ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สุमितตรา เจิมพันธ์ (2545). **จิตลักษณะและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุขสมร ประพัฒน์ทอง (2521). **อิทธิพลของการใช้นิทานสำหรับเด็กและการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อพฤติกรรมไม่สัมฤทธิ์ของเด็กไทย**. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุขสมร ประพัฒน์ทอง สดชื่น โชติสังกาศ และมณฑล สุวรรณรักษ์ (2526). **ผลของการกระตุ้นแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ต่อการสอนทัศนนามัยในเด็ก**. รายงานการวิจัย ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- แสวง ทวีคุณ นิภาพร โชติสุดเสนห์ และณรงค์ดี บุญยมาลิก (2546). **ผลของการพัฒนาจิตและทักษะต่อพฤติกรรมการปลูกฝังวินัยแก่นักเรียนของครู**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ทุนอุดหนุนการวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- อภิชาติ วังตระกูล (2550). **จิตลักษณะและสถานการณ์ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรออกติสติก**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรรถวรรณ นิยะโต (2539). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อ้อมเดือน สดมณี (2536). **ผลการฝึกอบรมทางพุทธพฤติกรรมศาสตร์ต่อจิตลักษณะและประสิทธิผลของครู**. วิทยานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kumpfer, K. L. & Alvarado, R. (2003) . Family strengthening approaches for the prevention of youth problem behaviors. *American Psychologist*, 58 (6-7) : 457-465.
- Lickona, T (1994). *Raising good children : From birth through the teenage years*. New York: Bantam Books.
- Miklus, W. L. & Suvannathat, C. (1985). Common errors in child – rearing practices. In Suvannathat, C., Bhanthumnavin, D., Bhuapirom, L., & Keats, D.M. (Eds.). *Handbook of child development and child rearing practices*. Bangkok : Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University.

ภาคผนวก ก.

คู่มือฝึกอบรมมารดา

หน้า

1. ชุดการสร้างความมั่นใจในตนเอง..... 83
2. ชุดส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น..... 95
3. ชุดพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ
รักสนับสนุนมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และ
เสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้..... 108

คู่มือฝึกอบรม

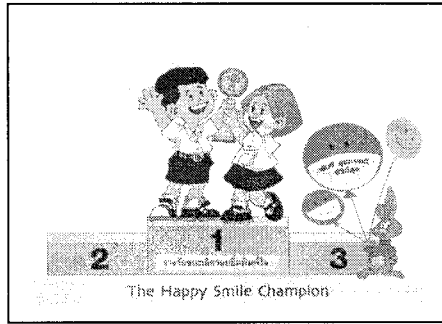
การสร้างความมั่นใจในตนเอง (ความเชื่ออำนาจในตน)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลา
	เตรียมความพร้อม Ice Breaking	5-10 นาที
เข้าใจหลัก “มีผล ย่อมมีสาเหตุ”	ผลเกิดจากสาเหตุ 1. เกริ่นนำเข้าเรื่อง 2. กิจกรรม 1 – การเรียนของลูก 3. นำเสนอความคิดเห็น 4. เฉลยกิจกรรม 1	5 นาที 15 นาที 10 นาที 5 นาที
การทำนายได้ และควบคุมได้	การควบคุมสาเหตุของผล 1. เกริ่นนำ 2. ภูเขาไฟ สีนามิ 3. อุบัติเหตุ ไข่หัดนก 4. กิจกรรม 2 สิ่งที่ฉันควบคุมได้ - คิดเอง 5 นาที - คิดกลุ่ม 10 นาที 5. นำเสนอความคิดเห็น 6. วิทยากรหลัก - สรุป	10 นาที 15 นาที 15 นาที 5 นาที
รับรู้่ว่า “ทำมาก ได้มาก ทำน้อย ได้น้อย”	การรับรู้ผลของการกระทำ 1. บอกกติกาการเล่นเกม 2. กิจกรรม 3 เกมสร้างคำตาม เงื่อนไข 6 คำ 3. แจกรางวัล 4. วิทยากรหลัก - สรุป	3 นาที 30 นาที 10 นาที 5 นาที

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ระยะเวลา
เห็นตัวอย่าง และย้ำความเชื่ออำนาจ ในตนจากภาพยนตร์	ความเชื่อมั่นในตน 1. เตรียมความพร้อม 2. กิจกรรม 4 ตัวอย่างจากภาพยนตร์ VCD เรื่องที่ 1 เป่าปุ่นจีน เฉลยเป่าปุ่นจีน VCD เรื่องที่ 2 Mr.Bean ไปคลินิก 3. กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม 4. วิชยากร - สรุปรูป	3-5 นาที 10-12 นาที 5 นาที 7-10 นาที 10 นาที 10 นาที

กิจกรรม 1

ท่านคิดว่า อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเอาใจใส่ในการเรียน ?
โดยเฉพาะสาเหตุที่เกิดจากตัวมารดา

สาเหตุที่ทำให้เด็กเอาใจใส่ในการเรียน ได้แก่

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....

กิจกรรม 2

ท่านคิดว่า ท่านจะมีวิธีการ หรือการกระทำอะไร ที่จะทำให้เกิดผลดี หรือลดผลเสีย ดังต่อไปนี้

หัวข้อ 1 การรักษาสุขภาพร่างกายของสมาชิกในครอบครัวให้สมบูรณ์แข็งแรง สามารถ
กระทำได้ด้วย

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

หัวข้อ 2 ป้องกันลูกให้ห่างไกลจากยาเสพติด สามารถกระทำได้ด้วย

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

หัวข้อ 3 ส่งเสริมให้ลูกทำการบ้านส่งครูอย่างสม่ำเสมอ สามารถกระทำได้ด้วย

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

กิจกรรม 3

จงสร้างคำที่มีความหมายให้ได้มากที่สุด โดยใช้คำที่กำหนดให้ เป็นคำเริ่มต้น

1. ช่าง .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. นัก .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. พระ .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

จงคิดคำตอบให้ได้มากที่สุด

1. อาหารไทยที่มีรสเผ็ด .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ผลไม้ไทยที่มีรสเปรี้ยวและฉ่ำด้วย “มะ” .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ดอกไม้ไทยที่มีสีขาว .....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

กิจกรรม 4

ภาพยนตร์จีนชุด “เป่าบุ๋นจิ้น” ตอน ราชบุตรเขยจอมโหด

ท่านคิดว่า “ราชบุตรเขย” ทำอะไร แก่ใคร จึงถูกตัดสินประหารชีวิต

สิ่งที่ราชบุตรเขยกระทำ	กระทำแก่ใคร
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

ท่านคิดว่า จากเหตุการณ์นี้สอนอะไรแก่คนดู

.....

.....

.....

.....

ภาพยนตร์จีนชุด “เป่าปู้จิน” ตอน ราชบุตรเขยจอมโหด

ในภาพยนตร์นี้ นางฉินเซียงเหลียง (ภรรยาเก่าของราชบุตรเขย) ได้รับผลดีอะไรตอบแทน

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

เป็นเพราะนางทำความดีอะไร แก่ใครบ้าง จึงได้รับผลดีดังกล่าวข้างต้นเป็นการตอบแทน

สิ่งที่นางฉินเซียงเหลียงกระทำ	กระทำแก่ใคร
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

ท่านคิดว่า จากเหตุการณ์นี้สอนอะไรแก่คนดู

- .....
- .....
- .....
- .....

ภาพยนตร์ Mr. Bean ไปคลินิก

จากภาพยนตร์นี้ Mr.Bean ทำสิ่งไม่ดี อะไรบ้าง แก่ใคร

สิ่งที่ Mr. Bean กระทำไม่ดี	กระทำแก่ใคร
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

สิ่งที่ Mr. Bean ได้รับผลตอบแทน คือ อะไร

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ท่านคิดว่า จากเหตุการณ์นี้สอนอะไรแก่คนดู

.....

.....

.....

.....

คู่มือฝึกอบรบการส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
<p>1. ปูพื้นฐานของพัฒนาการของวัยรุ่นตอนต้น-ตอนกลางแก่มารดาเพื่อให้รู้จักและเข้าใจบุตรมากขึ้น</p>	<p>1. ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของวัยรุ่น (ช่วงอายุ 11-15 ปี)</p> <p>1.1 พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม (ทฤษฎี Erikson) พัฒนาการทางสติปัญญา (ทฤษฎี Piaget) และพัฒนาการทางจริยธรรม (ทฤษฎี Kohlberg) พร้อมผลวิจัยวัยรุ่นไทยและต่างประเทศ</p> <p>1.2 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อวัยรุ่นและผลที่เกิดกับวัยรุ่น ด้าน : -</p> <ul style="list-style-type: none"> การให้รางวัล มีประโยชน์อย่างไร การลงโทษ มีโทษอย่างไร การเฉยเมย มีผลเสียอย่างไร การเป็นแบบอย่างที่ดี <p><u>แหล่งอ้างอิง</u> : บทความ “Common Error in Child Rearing Practices” โดย Mikulus & Suvannathat (1985)</p> <p>1.3 ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ ต่อจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่นไทย</p> <p>หนังสือ “ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน” โดย ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2544)</p>	<p>กิจกรรมนำ กล่าวต้อนรับ สร้างความคุ้นเคย (10 นาที)</p> <p>มารดาผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบแบบวัด 4 แบบวัด (สุขภาพจิต เจตคติต่อบุตร พฤติกรรมผลึกภาระการดูแลบุตรแก่โรงเรียน ความสัมพันธ์กับคู่สมรส) (50 นาที)</p> <p><u>กิจกรรม 1</u> “รู้จักวัยรุ่น ตอน 1”</p> <p>ให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น (อายุ 11 – 15 ปี) ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและมีหลักฐานจากผลวิจัยพร้อมกรณีตัวอย่างในชีวิตประจำวัน (ให้ใบงาน 1) (1 ชั่วโมง 30 นาที)</p> <p><u>กิจกรรม 2</u> “รู้จักวัยรุ่น ตอน 2”</p> <p>ให้หลักการปฏิบัติต่อวัยรุ่นอย่างเหมาะสมในการให้รางวัลและการลงโทษ และผลที่เกิดกับจิตใจและพฤติกรรม (1 ชั่วโมง 10 นาที)</p>

คู่มือฝึกอบรมทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตร 2 แบบ คือ
รักนับสนุนและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
<p>1. ให้ความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์</p>	<p>1. พัฒนาทักษะการปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่นอย่างเหมาะสม</p> <p>1.1 ฝึกให้ความรักนับสนุนและใช้เหตุผลและถ่ายทอดแบบอย่างที่ดีแก่บุตรด้วยการ</p> <p>ก. จัดสรรเวลาให้บุตรได้อยู่ใกล้ชิดได้พูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดา</p> <p>ข. หาโอกาสร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุตรให้มากขึ้น ทั้งในและนอกบ้าน</p> <p>1.2 แสดงให้บุตรรู้ว่าบิดามารดารักและปรารถนาดีต่อบุตรอย่างจริงใจ</p> <p>ก. ฝึกมารดาให้มีความตระหนักในสถานะทางอารมณ์ของตนและแสดงออกอย่างมีเหตุผลขณะปฏิสัมพันธ์กับบุตร</p> <p>ข. ฝึกปฏิบัติต่อบุตรอย่างเข้าใจเจตนาปฏิบัติอย่างมีระบบ ไม่ใช่อารมณ์</p>	<p><u>กิจกรรม 1</u> ทัศนัยรายการ “ใกล้ตัว” การอบรมเลี้ยงดูแบบรักนับสนุนมากและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (30 นาที)</p> <p>กิจกรรมนำ (สืบเนื่อง) เฉลยคะแนนแบบวัดในกิจกรรมพร้อมความหมายของคะแนน คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตร จากนักจิตวิทยาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป</p> <p><u>กิจกรรม 2</u> “บ้านแสนสุข”</p> <p>รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน</p> <p>ดูแลบุตรทำการบ้านประจำวัน ดูทีวีร่วมกัน</p> <p>บ้าน – จัดสรรเวลาไปท่องเที่ยวร่วมกัน</p> <p>ช่วงหยุดเทอม ทำกิจกรรมร่วมกัน</p> <p>ภายในบ้าน เช่น ทำกับข้าว ทำงานบ้าน</p> <p>โรงเรียน – มารดาเข้าร่วมงานกิจกรรมโรงเรียนของบุตร</p> <p><u>กิจกรรม 3</u> “รัก และมีเหตุผลกับลูก”</p> <p>แสดงให้บุตรรับรู้และเข้าใจถึงความปรารถนาดีของบิดามารดาในโอกาสต่างๆ เช่น เมื่อประสบความสำเร็จ / ล้มเหลวในการเล่าเรียน</p> <p><u>กิจกรรม 3.1</u> “มองลูกในแง่ดี”</p> <p><u>กิจกรรม 3.2</u> “เจตนาเหนืออารมณ์”</p> <p><u>กิจกรรม 3.3</u> “ทางออกที่ดี”</p>

ประโยชน์ที่ต้องการ	ประเด็นในการฝึกอบรม (พัฒนาอะไร)	กิจกรรม (พัฒนาอย่างไร)
<p>2. ให้ความรู้และทักษะการปรับปรุงพฤติกรรมบุตรด้านการเรียน</p>	<p>ค. ฝึกให้รางวัลเมื่อเด็กทำดีด้วยการมองเห็นความคิดของบุตร ฝึกให้คำติชมอย่างเหมาะสม ให้สัมผัสที่อ่อนโยน</p> <p>ง. ฝึกการใช้วิธีลงโทษ</p> <p>1.3 ฝึกการยอมรับนับถือบุตร เช่น ยอมรับเมื่อทำผิดพลาดกับบุตร รู้จักขอโทษบุตร</p> <p>2. เสริมทักษะการปรับพฤติกรรมบุตรด้วยเทคนิคการควบคุมตน</p> <p>3. เสริมทักษะการปรับพฤติกรรมบุตร เช่น การอ่านหนังสือ และการใช้โทรศัพท์ที่เหมาะสม</p>	<p>กิจกรรม 4 “ผู้ใหญ่ก็ทำผิดพลาดได้”</p> <p>กิจกรรม 5 นำเสนอหลักและวิธีการฝึกให้บุตรรู้จักอดใจรอได้</p> <p>กิจกรรม 6 นำเสนอวิธีการฝึกบุตรให้รู้จักควบคุมตนด้านการเรียนและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์</p>

จุดส่งเสริมความรู้ด้านพัฒนาการของวัยรุ่น

กิจกรรมที่ 1

“รู้จักวัยรุ่น ตอน 1”

“รู้จักวัยรุ่น” เป็นกิจกรรมเชิงวิชาการที่มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจแก่มารดาเกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่นตอนต้นถึงตอนกลาง (อายุ 11 – 15 ปี) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในช่วงวัยนี้และผลของการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม การรู้คิด และจริยธรรม (ทฤษฎี Erikson Piaget และ Kohlberg) มีการบรรยายให้ความรู้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและมีตัวอย่างที่อาจพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันประกอบ

วัตถุประสงค์

1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่มารดาเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น (อายุ 11–15 ปี) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และผลของการเปลี่ยนแปลง
2. กระตุ้นให้มารดาตระหนักถึงความสำคัญของพัฒนาการในช่วงวัยนี้ และบทบาทของตนในการช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุตรทั้งทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมที่พึงงาม

สาระสำคัญที่มารดาควรทราบ

1. ความหมายของพัฒนาการในบุคคล บุคคลวัยรุ่นมีพัฒนาการด้านสำคัญ ๆ อะไรบ้าง
2. ความต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการจากอดีตในวัยเด็ก ปัจจุบันในวัยรุ่นและต่อไปในวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่
3. ความเกี่ยวข้องระหว่างพัฒนาการด้านต่าง ๆ และสาเหตุของพัฒนาการ
4. มารดาที่ดีต้องมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของบุตร

ขนาดของกลุ่ม 20 – 25 (เฉพาะผู้ปกครอง)

ระยะเวลาที่ใช้ 1 ชั่วโมง 30 นาที แบ่งเป็น

1. บรรยาย	45 นาที
2. ผู้ปกครองร่วมกันทำใบงาน 1	15 นาที
3. นำเสนอใบงาน 1 (5 กลุ่มๆ ละ 5 นาที)	25 นาที
4. สรุปและอภิปรายทั่วไป	15 นาที

อุปกรณ์

1. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องอยู่อย่างไรกับวัยรุ่น : ข้อเสนอแนะบิดามารดาและผู้ปกครอง
2. ใบงานกิจกรรม 1

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. วิทยากรกล่าวต้อนรับมารดาผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรม ขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือ วิทยากรแนะนำตัวและพูดคุยสร้างความคุ้นเคย
2. บรรยายเรื่อง “อยู่อย่างไรกับวัยรุ่น”
3. แบ่งกลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มร่วมกันทำใบงานกิจกรรม 1 โดยนำประสบการณ์ในการเลี้ยงดูวัยรุ่น 11 – 15 ปีมาช่วยกันตอบ
4. ตัวแทนกลุ่ม 2-3 คน นำเสนอผลที่ได้จากใบงานกิจกรรม 1
5. วิทยากรถามข้อคิดเห็นที่ได้จากการทำกิจกรรม
6. สรุปความสำคัญของการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่นตามเอกสารประกอบกิจกรรม 1

การวิเคราะห์และสรุป

วิทยากรนำข้อมูลจากใบงานของกิจกรรม 1 บางส่วนมาใช้เป็นกรณีศึกษา อภิปรายร่วมกัน โดยวิทยากรพยายามเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่นกับกรณีศึกษาที่ผู้ปกครองนำเสนอ ยกตัวอย่าง และชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองสามารถเข้าใจพฤติกรรมของวัยรุ่นได้ดีขึ้น เมื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น

ใบงานกิจกรรม 1

ลักษณะของวัยรุ่น (อายุราว 11 - 15 ปี)

จากประสบการณ์และการสังเกตของท่าน ท่านเห็นว่าเด็กวัยนี้มีลักษณะทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม (การกระทำ) แตกต่างจากเด็กที่อายุน้อยกว่าอย่างไรบ้าง

ความเจริญเติบโตทางกาย	ความเจริญเติบโตทางความคิดและจิตใจ	ด้านการกระทำหรือการแสดงออก

เอกสารประกอบกิจกรรม 1

อยู่อย่างไรกับวัยรุ่น : ข้อเสนอแนะบิดามารดาและผู้ปกครอง

โดย

ศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

2531

ขอแสดงความยินดีกับบิดามารดาและผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมปลายและมัธยมต้นทุกท่านที่ประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของท่านจนใกล้จะเป็นวัยรุ่น ความสำเร็จนี้เป็นเครื่องประกันได้ส่วนหนึ่งว่า ท่านจะมีบุตรหลานวัยรุ่นที่เป็นคนดีงาม น่ารัก น่าชมเชยด้วย

บิดามารดาและผู้ปกครองหลายท่าน เป็นห่วงบุตรหลานของท่านในวัยรุ่นมากกว่าในวัยอื่น ๆ ท่านมักจะกลัวว่าบุตรหลานวัยรุ่นของท่านจะทำตัวไม่เหมาะสม นำปัญหา และความอับอายขายหน้ามาสู่ครอบครัว ความกลัวของท่านนี้จะลดลงได้มาก และอาจกลายเป็นความมั่นใจ ความภาคภูมิใจได้ ถ้าท่านได้ฟังการบรรยายนี้แล้ว ในการบรรยายนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าจากหลักฐานทางวิชาการการวิจัยเด็กและบุคคลวัยรุ่นทำให้เราทราบว่า ปัญหาในวัยรุ่นนั้นอาจไม่เกิดขึ้น หรืออาจผ่อนให้เบาลงได้ ส่วนบางปัญหาที่มีใช้ปัญหาจริงแต่ผู้ใหญ่คิดเอาเอง และบางปัญหาผู้ใหญ่ก็เป็นผู้สร้างขึ้นหรือกระพือโหมให้รุนแรงขึ้นเอง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่น มีความรับผิดชอบในการที่จะส่งเสริมให้วัยรุ่นเป็นคนดีมีความสุข ถ้ายิ่งให้การอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมด้วย ก็จะช่วยให้วัยรุ่นเป็นบุคคลที่สวัสดีงดงามสำหรับทุกคน

การเปลี่ยนแปลงจากเด็กโตเป็นวัยรุ่น

การเจริญเติบโตจากวัยเด็กโตมาเป็นวัยรุ่นนั้น บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงมากในหลายด้านด้วยกันคือ ด้านร่างกาย ด้านความต้องการทางเพศ ความต้องการทางสังคม ทางอารมณ์ และทางจิตใจ ด้านอื่น ๆ

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ในช่วงวัยรุ่น เด็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปร่าง เสียง ความสูง มีความเจ็บปวด และความไม่สะดวกสบายอยู่บ้างในการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้วัยรุ่นไม่แน่ใจตนเองขึ้นมากกว่าเดิม และต้องหันมาให้ความสนใจทางด้านร่างกาย การแต่งกาย ใบหน้า อย่างเต็มที่ในตอนแรกๆ ของวัยรุ่น

การเพิ่มความต้องการทางเพศ ทำให้เกิดความสนใจในเพื่อนต่างเพศ ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักเป็นที่สนใจของต่างเพศ ต้องการความรู้เรื่องเพศศึกษา และการแนะนำในการเตรียมตัวเข้าสังคมสองเพศ

การเปลี่ยนแปลงความต้องการทางสังคม เมื่อวัยรุ่นพบความแปลกใหม่ในร่างกายของตน ก็มีความไม่แน่ใจ ความทุกข์ ความต้องการปรับตัวให้เหมาะสม จึงหันเข้าหาผู้ที่มีปัญหาเดียวกันคือเพื่อนรุ่นเดียวกัน วัยรุ่นจึงเห็นความสำคัญของเพื่อน วัยรุ่นเชื่อเพื่อนมาก และเชื่อบิดามารดาน้อยลง

ในการเล่นของวัยรุ่น อาจทำตัวอ่อนกว่าวัย เพราะในจิตใจวัยรุ่นต้องการกลับไปเป็นเด็กอีก ไม่อยากเติบโต ไม่อยากจะต้องเข้าสังคมใหม่

ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาจะเปลี่ยนรูปแบบไป วัยรุ่นไม่ต้องการให้บิดามารดาบงกชควบคุมอย่างแต่ก่อน แต่ต้องการผู้ช่วยคิด แนะนำ และอยากให้บิดามารดาเป็นเพื่อนที่ดีของตน วัยรุ่นต้องเริ่มฝึกความเป็นอิสระ และการจะเป็นหัวหน้าครอบครัวและหัวหน้างานต่อไป บิดามารดาจึงต้องเปลี่ยนเป็นผู้แนะนำ มากกว่าผู้ออกคำสั่งและควบคุมเข้มงวดอย่างแต่ก่อน วัยรุ่นจะเปรียบเทียบคุณสมบัติของบิดามารดากับผู้ใหญ่อื่น ๆ บิดามารดาขาดคุณสมบัติใด วัยรุ่นก็จะไปหาจากครู หรือผู้มีชื่อเสียงในสังคมเป็นบุคคลทดแทน

พัฒนาการทางความสามารถทางการคิดและสติปัญญา เด็กโตจะมีความสามารถคิดในระดับที่เป็นรูปธรรม เห็นได้ จับต้องได้ เป็นตัวเป็นตน มีตัวอย่างชัดเจน จึงจะเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ เช่น การจัดประเภทตามความสูง ต่ำ อ้วน ผอม ดำ ขาว แต่การเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรม เป็นความคิดเท่านั้น มองไม่เห็นชัด ไม่มีความเป็นตัวเป็นตน ต้องเด็กที่อายุเข้าวัยรุ่นจึงจะสามารถคิดได้ เข้าใจได้ เช่น ความดีงาม ประเทศชาติ ประชาธิปไตย เมื่อเข้าวัยรุ่นจะเริ่มต้องการความจริงทางศาสนา และอุดมคติทางสังคม จึงออกแสวงหา และอาจหลงผิดไปได้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ในช่วงวัยรุ่นอาจกลับไปมีลักษณะใจเร็วควนได้ อดไม่ได้ รอไม่ได้ จะเอาเดี๋ยวนี้ทันที ทั้ง ๆ ที่เมื่อเด็กว่าเคยใจเย็น และพูดกันรู้เรื่อง นอกจากนั้นในบางครั้งวัยรุ่นอาจรู้สึกเกียจคร้าน อยากรู้อย่าง ๆ ไม่ทำงาน ไม่หยิบจับช่วยในบ้าน เพราะสาเหตุทางร่างกายและอารมณ์ ถ้าเป็นอยู่เพียงบางครั้ง ผู้ปกครองก็ไม่ควรเร่งเร้าดูว่ามาก แต่ถ้าจะคิดเป็นนิสัยก็ไม่เหมาะสม ต้องดักเตือน

ความอยากรทดลองทั้งทางดีและเลว เพื่อศึกษาว่าตนเองควรจะยึดเอาหนทางใด ฉะนั้นวัยรุ่นอาจจะทดลองทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมในสายตาของผู้ใหญ่ มีเพศสัมพันธ์ ทดลองยาเสพติด เที่ยวตามบาร์ สูดบุหรี่ ดื่มสุรา หรือไปร่วมกิจกรรมการพัฒนาชนบท เข้ากลุ่มดนตรี กีฬา หรือศิลปะ ทำนุบำรุงโรงเรียนและวัดวาอาราม ก็สุดแต่จะมีผู้ชักนำไป และโอกาส ฉะนั้นบิดามารดาจึงควรให้คำแนะนำ ติดตามกิจกรรมของลูก ช่วยเหลือชี้แนะทางที่เหมาะสม ไม่กล่าวตำหนิติเตียน โดยใช้อารมณ์ และพยายามเข้าใจเหตุผลของวัยรุ่นให้มาก

การพัฒนาทางจริยธรรม ตั้งแต่เกิดจนก่อนระยะวัยรุ่น เด็กจะมีหลักการปฏิบัติโดยการหลบหลีกการโดนลงโทษ และการแสวงหารางวัล เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น สิ่งที่เด่นชัดคือ การยึดกลุ่มเพื่อน การทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ และการทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่กว้างกว่า เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลางและตอนปลาย เริ่มสุขุม รอบคอบ และคิดได้ เห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์ของกลุ่มกฎหมายและศาสนา อาจถูกชักจูงเข้าสู่ลัทธิการเมืองบางประเภท เพราะพร้อมที่จะรับได้แล้ว

ปัญหาที่อาจเกิดในช่วงวัยรุ่น

1. สุขภาพจิตเสื่อม ก้าวร้าว หรือเก็บตัวเงียบ
2. เข้ากลุ่มผิด ถูกชักจูงไปในทางเสีย เป็นอาชญากร ดิคาเสพติดเพราะอยากทดลอง
3. หลงใหลเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพราะอยากทดลอง หรือถูกชักนำ หลอกลวงไป
4. เลือกออาชีพไม่ถูก ไม่ทราบจะเรียนอะไรต่อ คนที่มีแนวทางจะเป็นคนที่ชำนาญมา

ตั้งแต่วัยเด็กทางงานฝีมือ ทางเกษตรกรรม ทางวิทยาศาสตร์ เด็กบางคนทีเล็ลงมาทีจะมีความสนใจหนึ่งหรือหลายด้านให้เลือกได้ เมื่อทราบตลาดวิชา และตลาดอาชีพแล้วก็อาจตัดสินใจได้เอง ถ้าตามเพื่อน จิตใจยังไม่พัฒนา ยังล่าช้า

ผู้ปกครองจะช่วยให้วัยรุ่นเป็นวัยที่สดชื่นรื่นรมย์ได้

1. วัยรุ่นต้องการเพื่อนที่เข้าใจจิตใจ ไม่ต้องการผู้บังคับบัญชา วัยรุ่นกำลังฝึกจะเป็นหัวหน้า หรือผู้นำเองในอีกไม่กี่ปี ผู้ปกครองต้องกลายมาเป็นเพื่อนที่วัยรุ่นไว้ใจ อยากขอคำแนะนำปรึกษา

2. วัยรุ่นต้องการคนชี้ทาง คนช่วยแก้ปัญหาเพราะเป็นวัยที่มีปัญหามากทั้งทางร่างกายจิตใจ และสังคม ผู้ปกครองช่วยชี้แนวทาง และปลอดภัยว่าเป็นของธรรมดา ทุกคนต้องผ่านปัญหาเหล่านี้ ใครมีพื้นฐานทางจิตใจดีมาตั้งแต่เด็ก และมีผู้ปกครองที่เข้าใจ เอาใจใส่ และไม่บังคับขู่เข็ญ จะช่วยให้การปรับตัวของวัยรุ่นง่ายเข้า เมื่อวัยรุ่นทดลองบทบาทต่าง ๆ ทั้งทางที่ดีและเลว เมื่อทำดีควรส่งเสริมชมเชย ถ้าทำไม่ดีควรชี้ให้เห็นแนวทางเสื่อมเสีย และแนะแนวทางใหม่ ให้บอกว่ายังไม่สายเกินไป เป็นเพียงการเริ่มต้นเท่านั้น ไม่ควรกล่าวหาเด็ก แม้จะทำผิดพลาดไป ก็ให้โอกาสแก้ตัวใหม่ ไม่ซ้ำเติม

3. วัยรุ่นเกิดใจเร็วคว่นได้ อดไม่ได้รอไม่ได้ ในระยะนี้ ทั้ง ๆ ที่ช่วงเด็กเล็ก และเด็กโตเป็นคนใจเย็น พุดจารู้เรื่องมากกว่า ตอนนี้อย่าต้องผ่อนให้บ้าง แต่ต้องเตือนสติวัยรุ่นและชี้ให้เห็นข้อที่อาจเกิดความเสียหายได้

4. ผู้ปกครองให้เด็กพึ่งบ้าง เช่น ทางด้านการเงิน ถ้ายังเล่าเรียนอยู่ แต่ควรให้เด็กรู้จักทำงานหาเงินใช้เองบ้าง เพื่อให้เห็นคุณค่าของเงิน ส่วนทางด้านอื่นควรให้วัยรุ่นเป็นตัวของตัวเอง แต่ต้องค่อย ๆ ผ่อนจากเด็กเล็ก และผ่อนมากขึ้นในเด็กโต แล้วมาวัยรุ่น ถ้าไม่เคยปล่อยมาก่อนจะปล่อยมากทันทีไม่ได้ ต้องสังเกต จากการค่อย ๆ ผ่อน การควบคุมด้วยการให้วัยรุ่นเป็นตัวของตัวเองนั้น หมายถึงว่าผู้ปกครองคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ และให้เด็กทราบว่าตนพร้อมที่จะให้คำแนะนำปรึกษา ให้วัยรุ่นเล่าเหตุการณ์ และพยายามเข้าใจสถานการณ์และจิตใจวัยรุ่นก่อนแนะนำ ไม่ควรเอาประสบการณ์สมัยเด็กของผู้ปกครองเอง ซึ่งเก็บเก้กว่า 10 ปีแล้ว มาใช้

5. ข้อสำคัญ ผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพต้องปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของบุตร และผู้ปกครองมีสุขภาพจิตดี รับผิดชอบในบุตรหลานสูง ย่อมจะได้บุตรหลานที่เป็นคนดี มีความสำเร็จในชีวิตเป็นส่วนใหญ่

ขอให้ท่านประสบความสำเร็จด้วยดีในการเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นของท่าน

แบบประเมินกิจกรรม

กิจกรรม 1

1. ท่านคิดว่ากิจกรรมสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2

“รู้จักวัยรุ่น ตอน 2”

“รู้จักวัยรุ่น ตอน 2” เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อวัยรุ่น และผลที่เกิดกับจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่น ด้านการให้รางวัล มีประโยชน์อย่างไร การลงโทษมีโทษอย่างไร และการเพิกเฉยเมื่อวัยรุ่นทำความดีมีผลเสียอย่างไร ตลอดจนข้อผิดพลาดที่พบบ่อยครั้งในการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย ซึ่งนักจิตวิทยาชาวต่างประเทศและชาวไทยต่างเห็นพ้องและร่วมกันสรุปไว้ (Mikulus & Suvannathat, 1985)

วัตถุประสงค์

1. สร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อวัยรุ่น ด้านการให้รางวัล ลงโทษ และเพิกเฉย มีประโยชน์และโทษอย่างไร
2. ทราบข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับการปฏิบัติต่อบุตรของบิดามารดาและส่งเสริมให้มารดามีการปฏิบัติต่อบุตรอย่างเหมาะสม

สาระสำคัญที่มารดาควรทราบ

1. หลักการให้รางวัลเมื่อบุตรทำความดี
2. หลักการลงโทษอย่างเหมาะสม และการลดการลงโทษให้น้อยลง
3. ข้อผิดพลาดที่พบในทางปฏิบัติต่อบุตรของบิดามารดา

ขนาดของกลุ่ม 20 – 25 คน (เฉพาะผู้ปกครอง)

เวลาที่ใช้ 2 ชั่วโมง แบ่งเป็น

1. บรรยาย	45 นาที
2. วิดีทัศน์	20 นาที
3. ผู้ปกครองร่วมกันทำใบงาน 2	15 นาที
4. นำเสนอใบงาน 2 (5 กลุ่มๆ ละ 5 นาที)	25 นาที
5. สรุปและอภิปรายทั่วไป	15 นาที

อุปกรณ์

1. วิดีทัศน์กรณีตัวอย่างแนวทางการให้รางวัลและลงโทษอย่างเหมาะสม
2. ใบงานกิจกรรม 2

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. วิทยากรบรรยายหลักการให้รางวัลและลงโทษที่เหมาะสม เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองด้วยภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีตัวอย่างประกอบมาก
2. วิดีทัศน์ ประวัติชีวิตของนาบิน ดาร์ (20 นาที)
3. แบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 5 คน ให้ร่วมกันระดมความคิดและตอบคำถามในใบงานกิจกรรม 2
4. ตัวแทนกลุ่ม (2-3 คน) นำเสนอผลที่ได้จากการทำใบงานกิจกรรม 2
5. วิทยากรสรุป ตอบข้อซักถาม

การวิเคราะห์และสรุป

วิทยากรนำข้อมูลจากใบงานกิจกรรม 2 ของผู้ปกครองบางคนที่รายงานถึงแนวทางในการจัดการพัฒนาวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสมและไม่เหมาะสมมาเป็นกรณีศึกษา มีการอภิปรายร่วมกับกลุ่มผู้ปกครองและเน้นย้ำถึงวิธีการที่เหมาะสมในการให้รางวัลและลงโทษวัยรุ่นอีกครั้งหนึ่ง

ใบงานกิจกรรม 2

**ดูจะดี เก่ง และมีความสุขได้ด้วย
ฝีมือของบิดามารดา**

ในบทบาทของมารดาที่ดี ท่านมีแนวทางในการจัดการพัฒนาบุตร ด้านร่างกาย จิตใจ
พฤติกรรม และ/หรือสภาพแวดล้อมอย่างไรบ้าง

ร่างกาย	จิตใจ	พฤติกรรม	สภาพแวดล้อม

แบบประเมินกิจกรรม

กิจกรรม 2

3. ท่านคิดว่ากิจกรรมสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**ชุดพัฒนาทักษะการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบบูรณาการ รักสนับสนุนมาก
ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์และเสริมสร้างความรับผิดชอบการเรียนรู้**

กิจกรรมที่ 3

“เลี้ยงลูกด้วยรักและใช้เหตุผล”

กิจกรรมนี้มุ่งส่งเสริมบิดามารดาให้ปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่นอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักจิตวิทยา และมีผลวิจัยในต่างประเทศและโดยเฉพาะในประเทศไทยจำนวนมากที่พบสอดคล้องกันว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เป็นสองวิธีการที่เมื่อบิดามารดาปฏิบัติกับบุตรมาก จะก่อให้เกิดผลดีต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุตรหลายด้าน และอาจกล่าวได้ว่าวิธีการสองแบบนี้คือ ยุทธศาสตร์ในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพแก่ประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตของหลักการและประโยชน์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูสองแบบดังกล่าว
2. เสนอวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นด้วยการให้ความรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์อย่างเหมาะสม

สาระสำคัญที่ควรทราบ

1. ความหมายเชิงหลักการและวิธีการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตร
2. ผลการศึกษาวิจัยลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไทยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผลมากน้อยแตกต่างกัน

ขนาดของกลุ่ม 20 – 25 คน (เฉพาะผู้ปกครอง)

ระยะเวลาที่ใช้ 1 ชั่วโมง 40 นาที แบ่งเป็น

1. ผู้ปกครองตอบแบบวัดการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบ 15 นาที
2. บรรยายหลักการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ 15 นาที
3. เสนอผลดีของการใช้วิธีการอบรมดังกล่าว 15 นาที
4. คู่มือทัศน 20 นาที
5. เฉลยความหมายของคะแนนจากแบบวัด 20 นาที
6. ตอบข้อซักถาม 15 นาที

อุปกรณ์

1. แบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 2 ฉบับ
2. วิดีทัศน์

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ผู้ปกครองผู้รับการฝึกอบรมตอบแบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 2 ฉบับๆ ละ 15 ข้อ
2. บรรยายหลักการและวิธีปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล
3. แสดงความสำคัญของวิธีอบรมเลี้ยงดูดังกล่าว โดยยกตัวอย่างผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง

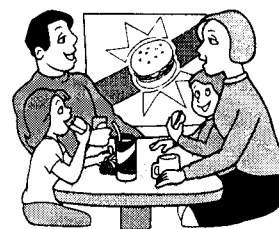
ในประเทศพอลังเขป

4. ชมวีดิทัศน์
5. เผลยความหมายของคะแนนจากแบบวัด ซึ่งผลที่อาจเกิดกับเด็กและเสนอแนะวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม

การวิเคราะห์และสรุป

ให้ผู้ปกครองเทียบคะแนนที่ได้จากการตอบแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบกับช่วงคะแนนที่ให้ไว้ในเอกสารประกอบกิจกรรม “ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด” จากการอ่านเอกสารดังกล่าวด้วยกัน ผู้ปกครองทุกคนจะได้รับทราบและตระหนักถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติต่อบุตร และควรปฏิบัติกับบุตรอย่างไรต่อไปจึงจะเหมาะสมยิ่งขึ้น

อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก

หลักการ	วิธีปฏิบัติ
1. ให้เด็กทราบว่าเรารักและหวังดีต่อเด็ก	© อบรมให้เด็กดี เพื่อตัวของเด็กเอง มิใช่เพื่อผู้ใหญ่ หรือครอบครัว
2. ทำตนใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก	© ให้เวลาอยู่กับเด็ก ชมรายการ TV ที่มีประโยชน์ด้วยกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน
3. ให้ความเอาใจใส่เด็ก เข้าใจจิตใจเด็ก	© สอบถามทุกข์สุข ถามถึงเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นกับเด็ก รู้เกี่ยวกับเพื่อนของเด็ก กิจกรรมของเด็ก
4. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเด็ก ไม่เผด็จการ	© ให้คำแนะนำปรึกษา ปลอดภัยเมื่อเด็กมีทุกข์ ให้เด็กได้คิดตัดสินใจเองอย่างมีเหตุผล ไม่บังคับฝืนใจ

ผู้ใหญ่จะปฏิบัติต่อเด็กได้ ก็เพราะตนเองรักเด็ก มีสุขภาพจิตดี และเป็นประชาธิปไตย

แหล่งที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2542-44) เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "พุทธพหุติกรรมศาสตร์กับการพัฒนาเยาวชนไทย ครั้งที่ 1-4" สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาาระบบพหุติกรรมไทย

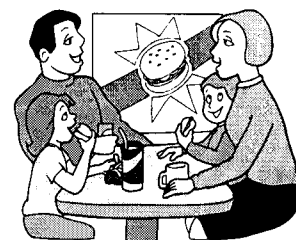
อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

หลักการ	วิธีปฏิบัติ
1. ใช้พระคุณมากกว่าใช้พระเดช กับเด็ก	◎ เน้นการให้รางวัล สนับสนุน แสดงความพอใจ เมื่อเด็กทำความดี (เจตนาดี) มากกว่าการลงโทษ เมื่อเด็กทำผิด โดยลงโทษเท่าที่จำเป็น และทำให้น้อย
2. ให้รางวัลอย่างเหมาะสม	◎ เมื่อเด็กทำดี มีเจตนาดี ก็ให้รางวัล เช่น ชมเชย อย่างเหมาะสมกับปริมาณความดี เหมาะสมกับเวลา และเป็นรางวัลที่ตรงกับระดับพัฒนาการของเด็ก
3. ไม่ลงโทษเด็กตามอารมณ์เสียของตน	◎ ปรับอารมณ์ให้สงบและปกติ เมื่อเข้าใจเด็ก ไม่ใช้เด็กเป็นที่รองรับอารมณ์เสียของตน
4. ปฏิบัติเช่นนี้เป็นระบบและสม่ำเสมอ	◎ ยึดการกระทำ และเจตนาของเด็กเป็นหลักในการให้รางวัล(หรือลงโทษ) เมื่อให้รางวัลก็บอกเด็กด้วยว่าให้เพราะเด็กได้ทำดี(มีเจตนาดี) อะไรมาก่อน

แหล่งที่มา: ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2542-44) เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง "พุทธพฤติกรรมศาสตร์กับการพัฒนาเยาวชนไทย ครั้งที่ 1-4" สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับคณะกรรมการแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย

นักเรียนมีพ่อแม่ (ครู) ที่ดีเพียงใด

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

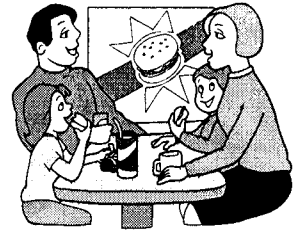

คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
มาก เยาวชน 81-90 คะแนน ผู้ใหญ่ 50-60 คะแนน	<p>การที่พ่อแม่ให้ความอบอุ่นเป็นกันเองกับลูกมาก พ่อแม่แสดงให้ลูกรู้อย่างชัดเจนว่ารักและหวังดีต่อลูกมากเสมอ จะทำอะไรก็ชอบให้ลูกทำด้วย ไปด้วยกัน ชอบให้คำแนะนำปรึกษาแก่ลูกอย่างเต็มที่ แต่ไม่จู้จี้ ไม่เผด็จการกับลูก เอาใจใส่ สังเกตอารมณ์ลูกเพื่อช่วยเหลือ ถ้าเห็นว่าลูกมีปัญหา ก็แสดงความเอาใจใส่และช่วยแนะนำ แสดงให้ลูกเห็นว่าลูกมีความสำคัญต่อพ่อแม่ และมองเห็นว่า ลูกเป็นเด็กดีน่าภูมิใจ</p>	<p>การที่พ่อแม่รักสนับสนุนลูกมากอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ลูกที่เป็นเด็กโตและวัยรุ่นมีความสุข อยากอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ ชอบอยู่บ้านมากกว่าจะไปทีอื่น ลูกจะรักและหวังดีต่อพ่อแม่ เช่นเดียวกับที่พ่อแม่รักและหวังดีต่อลูก ลูกจะยอมรับและทำตามแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่อย่างง่ายดาย เช่น พ่อแม่เป็นคนขยัน ลูกจะขยัน พ่อแม่ชอบอ่านชอบเขียน ลูกก็จะเป็นเช่นเดียวกัน การอบรมเลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนมากจะช่วยให้ลูกห่างไกลยาเสพติด ไม่คบเพื่อนชั่ว มีแต่เพื่อนที่ดี และจะเติบโตเป็นคนดี เก่งและมีสุขได้มาก</p>
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป		
<p>พ่อแม่ทำตนถูกต้องเหมาะสมแล้ว และให้ผลดีต่อจิตใจและความเป็นอยู่ของลูก พ่อแม่รักสนับสนุนลูกมาก อย่างถูกต้องเหมาะสม และอยู่ในทางสายกลาง ลูกอาจเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ ต้องสังเกตว่าลูกชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ต้องปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติต่อลูกให้เหมาะสมกับลูก แต่ด้วยเจตนาที่รักและหวังดีต่อลูกเช่นเดิม</p> <p>ให้ใช้วิธีรักสนับสนุนมาก ร่วมกับการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในเรื่องต่างๆ</p>		

จากผลวิจัย

- 1) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย : การปลูกฝังอบรม และคุณภาพชีวิต รายงานการวิจัย
- 2) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ปัจจัยทางจิตวิทยาในวัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 32

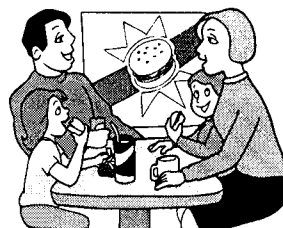
การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

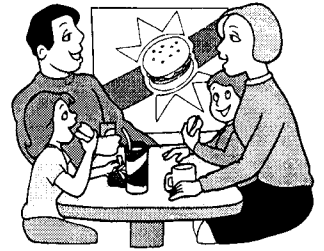
คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
ปานกลาง	การที่พ่อแม่ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับลูกอยู่บ้าง แต่บางทีก็ทำตัวห่างเหินทอดทิ้งลูก เมื่อลูกมาพูดคุยขอคำแนะนำปรึกษา ก็ให้บ้าง ไม่ให้บ้าง ทำตัวว่ารักหวังดีต่อลูก แต่ไม่สม่ำเสมอ บางครั้งก็แสดงว่ารักและหวังดีต่อลูกมากเกินไป และปฏิบัติต่อลูกอย่างไม่ถูกต้องกับอารมณ์ของลูก	ลูกที่เป็นเด็ก โตและวัยรุ่นจะรู้สึกว่าพ่อแม่รักและหวังดีต่อลูก แต่ก็ไม่ชัดเจน มีความสงสัยอยู่บ้างว่าพ่อแม่รักและยอมรับตนจริงหรือ ลูกจะรู้สึกต้องการให้พ่อแม่ใกล้ชิด ให้เวลา ให้ความเอาใจใส่ลูกให้มากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะลูกที่มีปัญหาในการเรียนหรือคบเพื่อนไม่ดี พ่อแม่ต้องระวังให้มากขึ้น มิฉะนั้นลูกอาจหันไปพึ่งพาเพื่อนแก้เหงา ขอคำแนะนำปรึกษาจากเพื่อนมากกว่าจากพ่อแม่ บางครั้งลูกอาจนึกรำคาญในความสนใจเอาใจใส่ที่ไม่ถูกกาลเทศะของพ่อแม่
เยาวชน 71-80 คะแนน		
ผู้ใหญ่ 45-49 คะแนน		
	ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป	
	พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกถูกต้องได้ครึ่งทางแล้ว ต้องพยายามหาเวลาให้ความสนใจเอาใจใส่ใกล้ชิดกับลูกให้มากขึ้น โดยพ่อแม่ต้องตั้งใจที่จะรักสนับสนุนลูกให้มากขึ้น ศึกษาว่าลูกชอบให้พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกอย่างไร ลูกจึงจะเข้าใจว่าพ่อแม่รักและหวังดี อยากรู้อยากเห็นมีความสุขเป็นคนดี เป็นคนเก่งให้มากยิ่งขึ้น อย่าปล่อยปละละเลยลูก แต่ก็ไม่ต้องควบคุมมากจนลูกรู้สึกอึดอัดคับข้องใจ	

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
น้อย เยาวชน 15-70 คะแนน	<p>การที่พ่อแม่ทำตนห่างเหิน ไม่ให้เวลาดูแลเอาใจใส่ลูก อ้างว่าต้องทำมาหากินเหน็ดเหนื่อยมากแล้ว ไม่มีเวลาอยู่กับลูก ไม่ไปเที่ยวด้วยกัน ไม่พูดคุยปรึกษาหารือกัน เมื่อลูกมาใกล้ พ่อแม่ก็ไม่ให้ความสนใจลูก แต่สนใจสิ่งอื่นๆ แทน ลูกบางคนก็จะให้คำแนะนำปรึกษา อาจคิดว่าพ่อแม่ไม่รัก พ่อแม่ไม่เห็นว่าคุณค่าสำคัญ แม้อาสาหวังดีต่อลูก แต่ลูกก็ไม่ทราบ ไม่เคยเห็นพ่อแม่แสดงว่าสนใจลูก อยากให้ลูกรู้สึกอบอุ่นใจ ทำให้ลูกไม่มีความสุขเมื่ออยู่บ้าน</p>	<p>การปฏิบัติเช่นนี้ไม่เป็นผลดีต่อลูก ลูกจะรู้สึกขาดความสุข ขาดที่พึ่งทางใจ เมื่อต้องการคำแนะนำปรึกษา ลูกจะเลือกไปปรึกษาเพื่อนหรือคนอื่น ที่เป็นคนไม่น่าไว้วางใจ อาจจะได้รับคำแนะนำที่ไม่เหมาะสม บ้านไม่เป็นที่อบอุ่น ลูกหงาวหง่าเหว่ จนต้องไปเข้ากลุ่มเพื่อน ใช้ชีวิตนอกบ้าน กลายเป็นเด็กติดยา เที่ยวเตร่ใช้เงินเปลือง</p>
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป		
ผู้ใหญ่ 10-44 คะแนน	<p>ความหวังของพ่อแม่ คือ การที่ลูกจะเป็นคนดี เก่งและมีความสุข จะเป็นไปได้มาก ถ้าพ่อแม่ปรับเปลี่ยนการกระทำต่อลูก โดยการตั้งใจอย่างจริงจังที่จะให้เวลาแก่ลูกให้มากขึ้น พุดคุยในเรื่องที่ลูกอยากฟังให้มากขึ้น ขอคำแนะนำปรึกษาจากลูกบ้างในเรื่องของพ่อแม่ แสดงให้ลูกเห็นชัดเจนว่า พ่อแม่รักและหวังดีต่อเขาเสมอ อยากเห็นเขาทำตัวดีมีความสุข เพื่อประโยชน์แก่ตัวเด็กเอง ไม่ต้องอ้างให้ทำดีเพื่อพ่อแม่ หรือโรงเรียนหรืออื่นๆ พ่อแม่ต้องเริ่มให้ความใกล้ชิดลูกมากขึ้น แล้วเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขณะอยู่กับลูก พุดคุยอย่างมีความสุข ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ลูกอย่างเต็มใจ ไม่ออกคำสั่ง ไม่เผด็จการ ช่วยให้ลูกคิดพิจารณา ตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยตนเอง</p> <p>ถ้าพ่อแม่เปลี่ยนวิธีปฏิบัติต่อลูกได้ จะทำให้ลูกเป็นเด็กที่ค่อยๆ ดีขึ้น เก่งขึ้น แล้วทุกคนจะมีความสุขโดยถ้วนหน้ากัน</p>	

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการปฏิบัติต่อนักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

เพื่อการป้องกันผลเสียต่อลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยจากครอบครัว ครูควรปฏิบัติตนทดแทนพ่อแม่ของเด็กสักกระยะหนึ่ง ช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนี้ด้วยการเอาใจใส่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากขึ้น แสดงให้นักเรียนทราบว่าครูรักและปรารถนาดีต่อนักเรียนอย่างจริงใจ พยายามให้นักเรียนเข้าใจว่าการที่นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนก็เพื่อผลดีแก่ตัวนักเรียนเอง ครูควรแสดงความพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นและให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใกล้ชิด เช่น ร่วมกิจกรรมที่เด็กสนใจ ไปทัศนศึกษา ร่วมเล่นกีฬา เด็กอาจเศร้าซึม เก็บตัว ให้เด็กนั่งเรียนกับเพื่อนต่างๆ คนกัน ครั้งละ 3 สัปดาห์ เพื่อสร้างเสริมเพื่อนสนิทให้เด็ก ครูท่านใดปฏิบัติต่อศิษย์เช่นนี้ได้มาก ก็จะได้รับการยอมรับและความรักตอบแทนมากเท่านั้น พบจากการวิจัยไทยหลายเรื่องว่า วัยรุ่นที่ทราบว่าผู้ใหญ่รักและปรารถนาดีต่อตนมากมักรักตอบ กลายเป็นเด็กว่านอนสอนง่าย พร้อมที่จะยอมรับและปฏิบัติตามในทุกเรื่อง แม้ในเรื่องที่ดูยากที่จะปลูกฝังอบรม เช่น การปลูกฝังอบรมทางศาสนาและจริยศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้การได้รับความรักและการสนับสนุนมากจากผู้ใหญ่ ยังเป็นเสมือนปราการปกป้องวัยรุ่นจากการถูกชักจูงให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อีกด้วย

นักเรียนมีพ่อแม่ (ครู) ที่ดีเพียงใด

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
มาก เยาวชน 75-90 คะแนน ผู้ใหญ่ 44-60 คะแนน	<p>การที่พ่อแม่สนใจ เอาใจใส่ที่การทำความคิด และประพฤติตนอย่างเหมาะสมของลูกมาก โดยแสดงให้เห็นว่าลูกได้ทำความดีอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว แสดงความดีใจและชื่นใจ ให้กำลังใจ ให้รางวัลเล็กๆ น้อยๆ แก่การทำความคิดนั้นๆ ของลูกเสมอ ลูกของพ่อแม่มักไม่ทำผิด แต่ถ้าพลาดพลั้ง พ่อแม่ก็อาจมองข้ามไปบ้าง ถ้าไม่ร้ายแรง หรือหาโอกาสพูดคุยตักเตือนในโอกาสอื่น เมื่อลูกพร้อมที่จะรับฟัง และพ่อแม่ไม่มีอารมณ์โมโหจนเฉียว</p> <p>พ่อแม่พยายามมีสติรู้ตัวว่าอยู่ใกล้ๆ ลูก ต้องมีอารมณ์สงบ อารมณ์ดี จะมีผลดีต่อลูกมาก พ่อแม่สามารถมองเห็นความเจริญเติบโตทางกายและความคิดของลูก พ่อแม่จึงปรับเปลี่ยนวิธีพูดและปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการมีลูกที่โตขึ้นเรื่อยๆ</p>	<p>การที่พ่อแม่สามารถใช้เหตุผลไม่ใช้อารมณ์กับลูก ได้สำเร็จด้วยดีเช่นนี้ จะทำให้ลูกทราบว่าต้องทำอะไรอย่างไร ผู้ใหญ่จึงจะรักและชื่นชมได้มาก จะช่วยให้ลูกมีความสุขจิตใจดี มีความสุขที่บ้าน เรียน ได้ผลดีตามสติปัญญา ลูกจะเป็นลูกขยันชอบช่วยพ่อแม่ จะเป็นลูกที่รู้ว่าอะไรควรทำ และไม่ทำในสิ่งที่ผิดๆ นอกจากจะพลาดไปบ้างตามประสาเด็ก ซึ่งพ่อแม่ก็จะช่วยตักเตือนแนะนำ ให้เขากลับมาทำตัวดีได้ดั้งเดิมได้สำเร็จ ลูกของพ่อแม่จะเป็นลูกดี เก่ง และมีความสุขมากกว่าลูกของคนอื่น</p>
	ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป	
	<p>พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกได้อย่างเหมาะสมแล้ว ขอให้พ่อแม่ทำเช่นนี้ต่อไป โดยยึดหลักการว่าพ่อแม่ให้ความสำคัญแก่การทำความคิดของลูกเสมอ แต่ถ้าลูกทำผิด เช่น ทำของเสียหาย แก่สิ่งของ ให้พยายามดูที่เจตนาว่าลูกต้องการจงใจทำผิดนั้นๆ หรือไม่ ถ้าลูกจงใจทำผิด จงใจฝ่าฝืนคำสั่ง คำแนะนำของพ่อแม่ ก็หาโอกาสที่พ่อแม่และลูกมีอารมณ์สงบตักเตือนลูก วิเคราะห์เหตุการณ์กับลูก แนะนำวิธีทำตัวให้ถูกต้องใหม่ หรือถ้าไม่ใช่ความผิดร้ายแรง ให้พ่อแม่มองข้ามไปในครั้งแรกๆ ที่ลูกทำผิดนั้น นอกจากนี้ ลูกของพ่อแม่จะเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งกายและใจ พ่อแม่จะต้องรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทำในสิ่งที่ลูกเห็นว่าพ่อแม่มีเหตุผล และลูกยอมรับ เห็นด้วยกับพ่อแม่ พ่อแม่จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูกอย่างมากตลอดไป</p>	

จากผลวิจัย

- 1) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย : การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต รายงานการวิจัย
- 2) ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 32

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
<p>ปานกลาง</p> <p>เยาวชน 63-74</p> <p>คะแนน</p> <p>ผู้ใหญ่ 38-43</p> <p>คะแนน</p>	<p>การที่พ่อแม่ในบางครั้งก็มองเห็นการทำความดีของลูกแล้วแสดงความชื่นใจ ภูมิใจ ในบางครั้งพ่อแม่ก็อารมณ์เสียมาจากข้างนอกแล้วมาโมโห หงุดหงิดเอาที่ลูก ลูกทำดี พ่อแม่ก็ไม่เห็น แต่ลูกทำผิดแม่เล็กน้อย บางครั้งพ่อแม่ก็เอ็ดตะโรใส่ลูกอย่างไม่สมควร พ่อแม่มักจะมองดูการทำผิดของลูกว่าเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าการทำความดีของลูก ดังนั้น เมื่อลูกทำดีพ่อแม่จึงเฉยๆ ไม่สนใจ แต่เมื่อลูกทำผิด พ่อแม่จะเข้าไปจัดการกับลูกทันที</p>	<p>การที่พ่อแม่ใช้เหตุผลกับลูกได้บ้าง ไม่ได้บ้าง อาจทำให้ลูกสับสน ไม่ค่อยกล้าเข้ามา ใกล้ชิดพ่อแม่ เพราะเดาอารมณ์ของพ่อแม่ไม่ถูก บางครั้งลูกอาจทราบว่าจะต้องทำอะไร พ่อแม่ถึงจะอารมณ์ดีอนุญาตให้ลูกทำตามคำขอ แต่บางครั้งลูกก็ไม่ทราบว่าจะพูดกับพ่อแม่แล้วพ่อแม่จะรับฟังอย่างไร หรือจะเอะอะเอ็ดตะโร ก่อนที่ลูกจะพูดจบ ลูกของพ่อแม่จะมีสุขภาพจิตที่ดีปานกลาง มีความวิตกกังวลแฝงอยู่บ้างเมื่ออยู่ใกล้พ่อแม่ ไม่ค่อยกล้าช่วยเหลือพ่อแม่ในงาน เพราะไม่ทราบว่าจะได้รับคำชมหรือคุณค่า แต่ลูกก็ยังอยากอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่อยู่บ้าง</p>
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป		
<p>พ่อแม่ทำได้ถูกต้องครั้งหนึ่งของการกระทำของพ่อแม่ต่อลูกแล้ว ขอให้พ่อแม่เพิ่มการทำตัวของพ่อแม่ให้มีอารมณ์สงบ มองดูลูกทางด้านดีให้มากขึ้น พยายามมองและเข้าใจเจตนาที่ดีของลูก ถ้าพ่อแม่รู้ว่าอารมณ์เสียมาจากที่อื่น ให้พยายามอยู่ห่างจากลูก จนกว่าอารมณ์ของพ่อแม่จะดีขึ้น สามารถพูดเหตุผลอย่างสมควรกับลูกได้ ที่เคยคิดว่าเขาอย่างผิดๆ และไม่เหมาะสม ควรพูดคุยยอมรับผิด ขอปรับความเข้าใจกับลูก หรือถ้าเป็นไปได้ "ขอโทษ" ลูกได้ ลูกจะนึกเคารพพ่อแม่ทันที แนะนำให้ลูกทำดี มองข้ามความไม่ดี ในที่สุดลูกจะดีขึ้นเรื่อยๆ พ่อแม่เองก็จะสบายใจได้มาก</p>		

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

คะแนน	ความหมาย	ผลที่เกิดกับเด็ก
<p>น้อย</p> <p>เยาวชน 15-62</p> <p>คะแนน</p> <p>ผู้ใหญ่</p> <p>10-37</p> <p>คะแนน</p>	<p>เมื่อพ่อแม่พบกับลูก พ่อแม่มักมีอารมณ์ไม่ปกติ หรือเมื่อเห็นหน้าลูกก็เกิดขุ่นมัวทันที ซึ่งกลายเป็นนิสัยของพ่อแม่ไปแล้ว ไม่ว่าลูกจะทำอะไร มักจะไม่ถูกตาถูกใจพ่อแม่ พ่อแม่มักบอกไม่ได้ว่าภายใน 2-3 วันมานี้ลูกได้ทำอะไรที่ดีถูกใจพ่อแม่บ้าง เพราะพ่อแม่ไม่ได้ให้ความสนใจ และให้ความสำคัญต่อการทำความดีของลูกมากเท่าที่ควร พ่อแม่อาจนึกไม่ออกว่าได้เคยนึกชื่นชมลูกในเรื่องใดบ้าง การให้สิ่งของเงินทองแก่ลูก ก็มักจะ เป็นไปตามความสะดวกและตามอารมณ์ของพ่อแม่มากกว่าที่พ่อแม่จะให้เพราะลูกทำความดี</p>	<p>การที่พ่อแม่ใช้อารมณ์มากกว่าใช้เหตุผลกับลูก จะทำให้ลูกหลบเลี่ยงไม่เข้าหน้าพ่อแม่ พ่อแม่อยู่ที่ไหน ลูกจะหลบไปอยู่ที่อื่น จนอาจทำให้ลูกต้องออกจากบ้าน เขาจะสบายใจมากกว่าอยู่ในบ้านที่ทำให้เขาวิตกกังวล กลัวโดนว่า โดนลงโทษอย่างไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ ลูกของพ่อแม่อาจจะต้องไปพึ่งพากลุ่มเพื่อนและพากันไปในทางที่เสียหาย ลูกจะเป็นคนท้อแท้ เฉื่อยชา เก็บตัว หรือมีความก้าวร้าว อาละวาดกับพี่น้องหรือเพื่อนๆ ที่โรงเรียนได้มาก ลูกจะไม่อยากทำความดี เพราะทำไปแล้วพ่อแม่ก็มองไม่เห็นความดีของเขา จะทำให้ลูกเป็นลูกที่ขาดความสุข เรียนไม่ดี ถ้าลูกของพ่อแม่เป็นลูกที่ไม่ได้ใจพ่อแม่ กรุณาอย่าโทษว่าเป็นความผิดของลูกมากนัก เพราะความจริงแล้วต้นเหตุที่เกิดมาจากตัวพ่อแม่เอง เป็นส่วนสำคัญ</p>
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป		
<p>พ่อแม่จะช่วยลูกของพ่อแม่ได้ ยังไม่สายเกินไป สิ่งที่พ่อแม่จะต้องจัดการ คือ เปลี่ยนจิตใจและการกระทำของพ่อแม่ก่อนอย่างอื่น พ่อแม่เป็นคนที่เครียดมากในงาน และในครอบครัว ควรหาวิธีคลายเครียด และมองโลกในแง่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเริ่มที่การสังเกต การพิจารณาหาการกระทำดีของลูกในแต่ละวันแล้วกล่าวถึง ชมเชยการกระทำนั้นกับลูก ควรเลิกนิสัยพบบหน้าก็ด่าว่า ให้กลายเป็นพบบหน้าก็ยิ้มให้ ควรหาโอกาสให้รางวัลเล็กๆ น้อยๆ ในทันทีที่ลูกประพฤติตนเป็นคนที่ดีขึ้นกว่าเดิม ลูกของพ่อแม่จะขยันทำความดี จนในที่สุดไม่มีเวลาเหลือไปทำผิด เมื่อถึงเวลานั้นพ่อแม่จะได้ชื่อว่าเป็นพ่อแม่ที่ดี ได้ช่วยสร้างลูกผู้เป็นอนาคตที่ดีของชาติ</p>		

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

ข้อเสนอแนะสำหรับครูในการปฏิบัติต่อนักเรียนที่ได้คะแนนน้อย

เมื่อทราบว่า นักเรียนในความรับผิดชอบจำนวนหนึ่งมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ครูสามารถคาดการณ์ได้ว่านักเรียนเหล่านี้จะมีสุขภาพจิตไม่ดีนัก อาจมีความวิตกกังวลมากหรือน้อยเกินไป เพราะต้องเผชิญกับอารมณ์ที่แปรเปลี่ยนไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองอยู่บ่อยครั้ง บางคนมีอาการเฉยเฉย ไม่อยากร่วมงานกับครูและเพื่อน ไม่อยากเล่นกับเพื่อน ท้อแท้หมดหวัง ผลการเรียนตกจากเดิมหรือต่ำมาเรื่อยๆ ดังนั้น ครูที่ตั้งใจจะช่วยเหลือนักเรียนประเภทนี้ ต้องปรับอารมณ์ให้เสมอต้นเสมอปลายเมื่ออยู่ใกล้เด็ก เด็กมักจะมีความคิดและอยากทำความดีเพื่อผู้อื่นและสังคมค่อนข้างน้อย เช่น เชื่อว่าทำดีไม่ได้ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี (เช่น พฤติกรรมใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่าและพฤติกรรมประชาธิปไตย) ค่อนข้างน้อย เด็กมักท้อถอยไม่อยากทำความดี เพราะเห็นว่าทำดี ผู้ใหญ่ก็ไม่เห็นว่าดี ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกพัฒนาจิตใจ ฝึกปฏิบัติธรรมะ ร่วมกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้คำยกย่องชมเชย บอกให้เพื่อนได้รับทราบความดีของเขาเพื่อให้เพื่อนยอมรับ

ครูควรเน้นการให้รางวัลแก่เด็ก ส่วนการลงโทษทำเท่าที่จำเป็นและควรทำแต่น้อย โดยให้รางวัลอย่างเหมาะสมกับเจตนาในการกระทำ ปริมาณ กาลเทศะ และวัยของเด็ก เมื่อจะให้รางวัลใดๆ แก่เด็กต้องบอกเด็กด้วยว่าให้เพราะทำความดีอะไร ครูควรกระตุ้นให้เด็กขยันช่วยงาน แล้วให้รางวัลเล็กๆ น้อยๆ ทำมากขึ้นได้รางวัลมากขึ้น ขยันทำการบ้านแล้วได้ผลเรียนดีขึ้นเป็นลำดับ การให้รางวัลเมื่อเด็กทำความดีเปรียบได้กับการใส่ปุ๋ยให้แก่ต้นไม้ที่ยังต้นเล็กอยู่ เมื่อต้นไม้เจริญเติบโต มีรากที่แข็งแรงสามารถหาอาหารตามธรรมชาติได้ เราก็หยุดใส่ปุ๋ยได้ หากเด็กทำผิด ครูควรพิจารณาเจตนาของเด็กเป็นหลัก ควรให้ออกาสเด็กแก้ตัวกรณีทำผิดครั้งแรก เมื่อจะลงโทษเด็ก ครูต้องปรับอารมณ์ให้สงบก่อนจึงลงโทษ ครูถือเป็นการหวังของสังคมไทยในอันที่จะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจและพฤติกรรมในเด็ก ตลอดจนปกป้องเด็กจากปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในบางครอบครัว

แบบประเมินกิจกรรม

กิจกรรม 3

5. ท่านคิดว่ากิจกรรมสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 4

“บ้านแสนสุข”

วัตถุประสงค์

เพื่อฝึกให้ความรักสนับสนุน และใช้เหตุผลอย่างเหมาะสม และถ่ายทอดแบบอย่างที่ดี

กิจกรรม

1. จัดสรรเวลาให้บุตรได้อยู่ใกล้ชิด ได้พูดคุย มีปฏิสัมพันธ์กับบุตร
2. หาโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับบุตรให้มากขึ้น ทั้งภายในและภายนอกบ้าน

ตัวอย่างกิจกรรมที่แนะนำ

1. รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน
2. ชมโทรทัศน์ร่วมกัน
3. ดูแลบุตรให้ทำการบ้านประจำวัน
4. จัดให้มีวันครอบครัว (เช่น วันอาทิตย์) เพื่อชวนบุตรร่วมทำกิจกรรมภายในบ้าน เช่น ทำกับข้าว ร่วมทำงานบ้าน เล่นเกม เล่นกีฬา
5. พาไปท่องเที่ยว ทัศนศึกษา ในช่วงวันหยุด หรือปิดภาคเรียน
6. เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนของบุตรจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้และสามารถเชื่อมโยงสังคมที่บ้านกับทางโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกัน

เกร็ดความรู้ในการสื่อสารกับลูก

- 10 วิธีในการเริ่มการสนทนากับบุตรของท่าน (สวัสดี ประมุขราช. 2549 : 277)
1. วันนี้เป็นอย่างไรบ้างหากเราให้คะแนน 1 ถึง 10 (1 คือแย่มาก และ 10 คือเยี่ยม) และอะไรที่ทำให้มันเป็นเช่นนั้น
2. อะไรที่ทำให้ลูกได้คะแนนสูง (หรือคะแนนต่ำ) ในวันนี้
3. บอกพ่อถึงข่าวดีและข่าวร้ายที่โรงเรียนในวันนี้
4. ลูกคิดหรือรู้สึกอะไรบ้างในวันนี้
5. มีเหตุการณ์อะไรที่ลูกไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นในวันนี้บ้าง
6. (หากเห็นว่าลูกไม่ค่อยว่าง) พ่อสงสัยจังว่าลูกกำลังคิดถึงอะไรอยู่ ลูกอยากจะพูดกับพ่อถึงมันไหม

หากท่านไม่เห็นบุตรสักช่วงเวลาหนึ่ง การเริ่มสนทนาต่อไปนี้อาจจะช่วยให้

7. บอกพ่อสัวว่ามีอะไรดีเกิดขึ้นกับลูกบ้างตั้งแต่ที่เราพูดคุยกันครั้งที่แล้ว
8. บอกสิ่งที่ลูกภูมิใจที่ได้ทำเมื่อเร็ว ๆ นี้ให้ฟังสิ
9. หมู่นี้ลูกคิดอะไรในใจบ้าง
10. ช่วงนี้ลูกกำลังคาดหวังอะไรอยู่หรือเปล่า

หัวข้อสำหรับการอภิปรายบนโต๊ะอาหารค่ำ (สวัสดี ประถมราช. 2549 : 284)

1. วันนี้ (สัปดาห์นี้) ลูกทำอะไรบ้างที่ทำให้ลูกรู้สึกดี
2. สิ่งที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้นกับลูกวันนี้ (สัปดาห์นี้) คืออะไร
3. ลูกได้เรียนรู้อะไรบ้างในวันนี้
4. ลูกช่วยเหลือใครบางคนด้วยอะไรบ้างเมื่อเร็ว ๆ นี้
5. เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีใครบางคนช่วยเหลือลูกอย่างไรบ้าง
6. สัปดาห์นี้ลูกได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อะไรบ้าง
7. วันนี้ลูกได้ทำอะไรที่ไม่เคยทำมาก่อนบ้าง
8. ลูกเคยคิดถึงอะไรแต่ยังไม่เคยบอกใครมาก่อนบ้าง

แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

ลักษณะกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับบุตร	ผลที่เกิดขึ้น
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

ระยะเวลาที่ใช้ 35 นาที แบ่งเป็น

1. แนะนำกิจกรรม 10 นาที
2. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 10 นาที
3. อภิปรายกลุ่ม 10 นาที
4. สรุป 5 นาที

กิจกรรมที่ 5

“รัก และมีเหตุผลกับลูก”

วัตถุประสงค์

แสดงให้บุตรรู้และเข้าใจถึงความปรารถนาที่จริงใจของบิดามารดาในโอกาสต่างๆ ไม่ว่าบุตรจะประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลว และแสดงออกอย่างมีเหตุผลกับบุตร

หลักการสำคัญ

1. มองบุตรในแง่ดี มารดาควรมองให้เห็นว่าบุตรของตนเป็นเด็กดีหรือน่ารักในแง่มุมใดบ้าง เพื่อจะได้เกิดเมตตา หาทางชื่นชม เป็นกำลังใจ เพื่อส่งเสริมบุตรให้ทำดีในแง่มนั้นมากขึ้น ทำให้มารดาเกิดความสบายใจ และบุตรก็ไม่รู้สึกเครียดเกินไปที่ถูกมองแต่ในแง่ร้าย
2. ในการตัดสินใจให้รางวัลหรือลงโทษบุตร ควรพิจารณาที่การกระทำและเจตนาของบุตร เป็นสำคัญ เมื่อให้รางวัลแก่บุตร ควรบอกด้วยว่า ให้เพราะบุตรได้ทำความดีอะไร (มีเจตนาดี) อะไรมาก่อน
3. เมื่อบุตรมีปัญหา มารดาควรยื่นอยู่ข้างบุตร เพื่อช่วยเหลือร่วมมือกับบุตรในการแก้ไขปัญหา หรือหาทางออกที่ดีที่สุดให้แก่บุตร

กิจกรรม 5.1

แนะนำวิธีการคิดแบบมองโลกในแง่ดี เมื่อเกิดปัญหา โดยการ 1) มองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีหลายสาเหตุ และอาจไม่ใช่ความผิดของตนหรือของบุตรเพียงฝ่ายเดียว 2) มองว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะคงอยู่ในวงจำกัด ไม่แผ่กระจายไปในหลายสถานการณ์ และ 3) ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาชั่วคราวหรือปัญหาในระยะสั้น จะสามารถแก้ไขได้ในที่สุด

แนะนำการพูดเพื่อให้บุตรเกิดความรู้สึกลึกซึ้งทางบวก (สวัสดี ประทุมราช. 2545 : 107-108)

กิจกรรม 5.2

กรณีตัวอย่างการพิจารณาลงโทษเด็ก โดยเน้นที่เจตนาเหนือการกระทำ

ใครผิดมากกว่ากัน

เด็กหญิง ก	เด็กหญิง ข
เจตนาจะช่วยยกแก้วน้ำมาเสิร์ฟเพื่อนของมารดาที่เวมาเยี่ยมเยือน สะดุดชาลุ่มลง แก้วน้ำแตกทั้งหมด 3 ใบ	เจตนาจะแอบหยิบขนมที่แม่สั่งไว้ว่ากินได้หลังกินอาหารเย็นแล้ว มือปัดถูกแก้วน้ำหล่นลงพื้นแตก 1 ใบ

กิจกรรม 5.3

ดู VCD ประวัติของ “นาวิน ต้าร์” (25 นาที) และอภิปรายร่วมกัน

ระยะเวลาที่ใช้ 55 นาที แบ่งเป็น

1. อธิบายหลักการสำคัญ 5 นาที
2. ทำกิจกรรม 5.1 – 5.2 15 นาที
3. ชม VCD ประวัตินาวิน ต้าร์ 25 นาที
4. สรุปและอภิปราย 10 นาที

กิจกรรมที่ 6

“ผู้ใหญ่ก็ทำผิดพลาดได้”

วัตถุประสงค์

ฝึกการยอมรับนับถือบุตรในฐานะบุคคล

หลักการ ใช้เอกสารแปลของ สวัสดิ์ ประทุมราช. (2549) : 177 - 242 , 275 – 402

“การอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี” เป็นเอกสารประกอบหลักในการฝึกอบรมในหัวข้อต่อไปนี้

วิธีช่วยให้ลูกเติบโตด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมในช่วงวัยรุ่น

บทที่ 9 ระดับชั้น 3 : ผู้อื่นจะคิดอย่างไรกับฉัน (หน้า 177 ถึง 216)

บทที่ 10 ระดับชั้น 4 : “ถ้าคนอื่นก็ทำอย่างนี้ จะทำอย่างไร” (หน้า 217 ถึง 242)

ความห่วงใยตามแต่ละช่วงอายุและระดับชั้น

บทที่ 12 จะให้ลูกพูดคุยกับท่านได้อย่างไร (หน้า 275 ถึง 296)

บทที่ 13 วิธีความเป็นธรรมต่อความขัดแย้ง (หน้า 297 ถึง 330)

บทที่ 14 วิธีการให้เหตุผลกับเด็กเล็กโดยการถามมิใช่การบอก (หน้า 331 ถึง 354)

บทที่ 15 การสอนโดยใช้วิธีการบอก (หน้า 355 ถึง 384)

บทที่ 16 โทรศัพท์ในฐานะครูทางจริยธรรมและเราจะทำอย่างไร (หน้า 385 ถึง 402)

กิจกรรม

อภิปรายในประเด็นปัญหาที่ ผู้ฝึกอบรมยกกรณีตัวอย่างจากประสบการณ์จริง และ
ร่วมแสดงความคิดเห็น

ระยะเวลาที่ใช้ 25 นาที

1. ให้หลักการ 5 นาที
2. ให้กรณีตัวอย่าง และอภิปรายกลุ่ม 15 นาที
3. สรุปผล 5 นาที

กิจกรรมฝึกอบรมพัฒนา
การควบคุมตน
ในนักเรียนระดับประถมศึกษา

การควบคุมตน

หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะควบคุมบังคับให้ตนเองทำพฤติกรรมใหม่ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิม เพิ่มหรือลดพฤติกรรมบางชนิดของตนโดยไม่ต้องใช้การบังคับขู่เข็ญจากอำนาจภายนอก

- หลักการควบคุมตน**
- ขั้น 1. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการจะปรับพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้นในอนาคต แล้วแบ่งออกเป็นเป้าหมายย่อยๆ เพื่อให้เสร็จเป็นขั้นๆ ไปจนสำเร็จสมบูรณ์โดยรวม
  - ขั้น 2. สังเกตและศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมาย แล้วสร้างสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้นขึ้นมา
  - ขั้น 3. ทำพฤติกรรมทางบวกให้มาก เพื่อลด/ขจัดพฤติกรรมทางลบ
  - ขั้น 4. จัดสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมที่เหมาะสม หรืออนุรักษ์พฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมาย
  - ขั้น 5. รับรู้สิ่งเร้าในความหมายอื่น (Cognitive techniques) เช่น เห็นเงินเป็นเพียงกระดาษ
  - ขั้น 6. เมื่อทำพฤติกรรมตามเป้าหมายได้สำเร็จ ให้รางวัลตนเอง เช่น ชมตนเอง เมื่อยังไม่สำเร็จก็ใช้เวลาให้ได้อีกเล็กน้อย
  - ขั้น 7. ทำพฤติกรรมจากขั้นที่ 2-6 ซ้ำ จนสำเร็จตามเป้าหมาย

กิจกรรม 3

แบบฝึกตัดสินใจอดใจรอได้

ชุดที่ 1

- . การตัดสินใจของธัญญา
- . เทคนิค อดใจรอได้

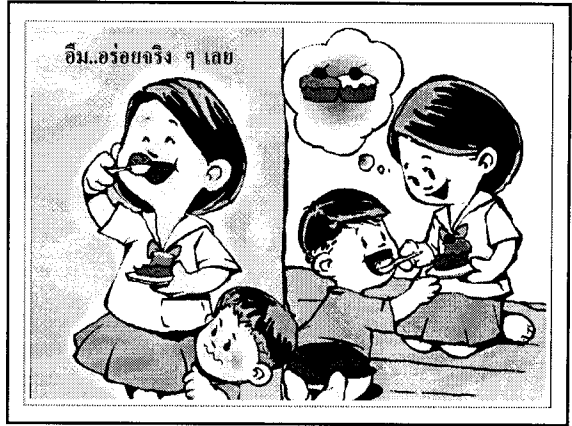
ชุดพัฒนาทักษะและปูพื้นฐานการควบคุมตน กลุ่มเป้าหมายเด็กนักเรียนประถมศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของกาฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อฝึกคิดและพัฒนาพฤติกรรมเห็นคุณค่าในเด็กนักเรียนประถมศึกษา โดย พันศนพรพรหม วัฒนวิ คุณพัฒนานันท์

เรื่องที่ 1 การตัดสินใจของธัญญา

ธัญญา เป็นเด็กนักเรียนที่ขยันขันแข็ง ช่วยทำงานบ้านเป็นประจำ วันใดคุณแม่จึงให้ขนมที่ธัญญาชอบมากเป็นรางวัล แต่เธอถูกขงนมมีเพียงชิ้นเดียว และน้องของธัญญาที่ร้องอยากกินขนมด้วย คุณแม่จึงบอกว่า ขนมชิ้นนี้เป็นสิทธิ์ของธัญญา ธัญญาจะกินเองก็ได้ แต่ถ้ายอมสละขนมชิ้นนี้ให้น้อง พรุ่งนี้คุณแม่จะซื้อให้ใหม่ 2 ชิ้น ดังนั้น ธัญญาจึงมีโอกาสเลือกที่จะกินขนม 1 ชิ้นในวันนี้ หรืออดขนม เพื่อกินขนม 2 ชิ้น ในวันพรุ่งนี้

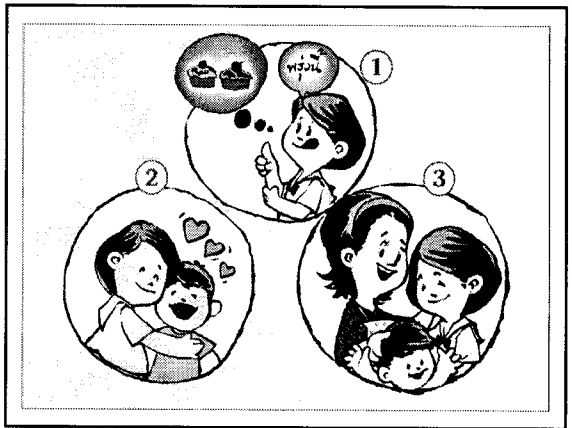

ถ้านักเรียนเป็นธัญญา นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร

ก. เลือกกินขนมแสนอร่อย จำนวน 1 ชิ้นทันที หรือ

ข. รอกินขนมแสนอร่อยจำนวน 2 ชิ้นในวันพรุ่งนี้

เมื่อนักเรียนตัดสินใจแล้ว ให้ออกเหตุผลของการตัดสินใจด้วยค่ะ

เฉลย

นักเรียนได้ตัดสินใจแล้ว เรามาดูการตัดสินใจของธัญญาบ้าง

ธัญญาเลือกที่จะกินขนม 2 ชิ้น แต่ต้องรอไปอีก 1 วัน ด้วยเหตุผลดังนี้

1. ธัญญาชอบขนมชนิดนี้มาก ถ้าเลือกกินทันที ก็จะได้กินเพียงชิ้นเดียว แต่ถ้ารอใจรอไปอีก 1 วัน จะได้กินถึง 2 ชิ้น
2. ธัญญารักน้องและคิดว่า ถ้าสละขนมให้น้อง น้องก็จะรักธัญญาเช่นกัน
3. ธัญญารักแม่ ถ้าธัญญายอมสละขนมให้น้อง แม่ก็จะมีความสุขที่เห็นพี่น้องรักกัน

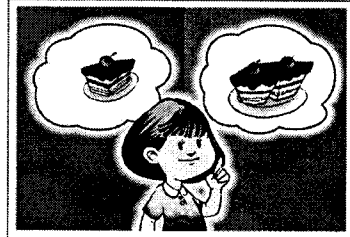
เมื่อธัญญาใคร่ตรองแล้วเห็นว่า ผลดีของการรอคอย มีคุณค่าและมีประโยชน์มากกว่าการเลือกรับรางวัลทันที จึงตัดสินใจเลือกกินขนม 2 ชิ้นในวันรุ่งขึ้น

ผู้มีลักษณะเช่นธัญญา ได้ชื่อว่า เป็นผู้รอได้รอได้

เทคนิคอดได้รอได้

การอดใจรอได้ คือการที่เราสามารถอดใจรอคอยสิ่งที่เราพอใจมากกว่า มีคุณค่ามากกว่า หรือมีประโยชน์มากกว่าได้

เทคนิคที่ทำให้อดใจรอได้มีดังนี้...

ขั้นที่ 1 คิดสิ่งใจเลือกที่จะรอคอย โดยคิดถึงประโยชน์ หรือสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่า ซึ่งจะให้ได้รับในภายหลัง

ขั้นที่ 2 ทาวีทำให้สบายใจในเซารอคอย เช่น...

1. พยายามไม่มองของสิ่งนั้น เช่นนำไปเก็บในที่มองไม่เห็น หรือไม่เข้าใกล้

2. หากิจกรรมอื่นทำ เพื่อไม่ให้คิดถึงสิ่งที่ต้องรอคอย

3. ใช้วิธีสร้างภาพว่า อาหาร ขนม หรือสิ่งของข้างนั้นเป็นของปลอม

แบบฝึกหัดตัดสินใจได้รอบได้

ชุดที่ 2

- . ทง นักเตะดาวรุ่ง
- . ประชา ไปเที่ยวทะเล

ชุดพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนระดับชั้นประถมศึกษา
โครงการวิจัย ประสิทธิภาพของการฝึกอบรมทางจิตวิทยาสำหรับเด็ก เพื่อลดปัญหาพฤติกรรมที่รุนแรง และเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคที่มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ

เรื่อง ทง นักเตะดาวรุ่ง

เรื่อง ทง นักเตะดาวรุ่ง

ทง เป็นเด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนระดับพอใช้ แต่สนใจการเล่นฟุตบอลมาก และได้ฝันว่าโตขึ้นจะต้องเป็นนักฟุตบอลทีมชาติให้ได้ คุณพ่อของทงพยายามส่งเสริมความฝันนี้ ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้ทงเรียนที่ดีด้วย จึงสัญญาว่าจะให้ลูกฟุตบอลเป็นรางวัล ถ้าทงสนใจการเรียนมากขึ้น ทงมุ่งมั่นอย่างจริงจัง ในที่สุดเขาก็มีผลสอบดีขึ้น คุณพ่อจึงจะให้รางวัลตามสัญญา

แต่เนื่องจากคุณพ่อของทงมีใจคนร้ายๆ จึงบอกกับทงว่า ขณะนี้พ่อมีเงินเพียงแค่อะซื้อฟุตบอลพลาสติก แต่ถ้าทงจะไปอีก 2 เดือน เมืองเราของพ่อเสร็จเรียบร้อย และได้รับค่าจ้างแล้ว พ่อจะซื้อลูกฟุตบอลหนังอย่างดีให้

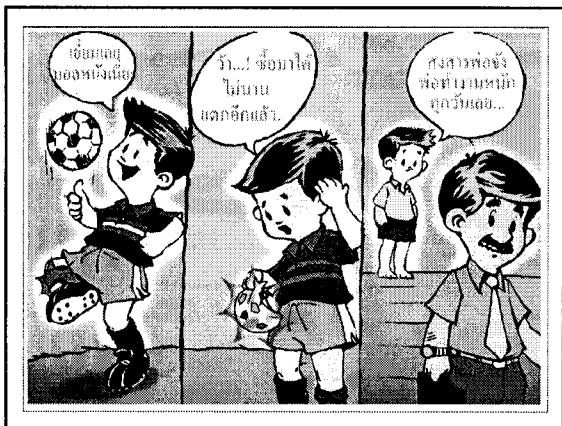

ถ้านักเรียนเป็นหนึ่ง นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร ?

ก. เลือกรับลูกฟุตบอลหลายลูกทันที หรือ...

ข. เลือกรับลูกฟุตบอลหนึ่งอย่างเดียวก่อน 2 เดือนข้างหน้า

เมื่อนักเรียนตัดสินใจแล้ว ให้ออกเหตุผลของการตัดสินใจด้วยค่ะ

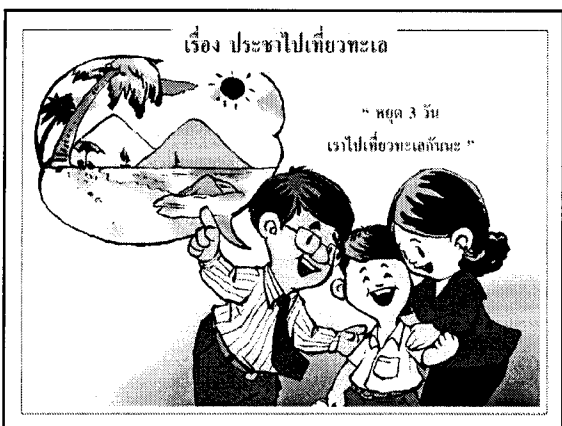

เฉลย

ทรงเลือก ข้อ ข. เพราะว่า

ลูกฟุตบอลหนึ่งจะเป็นแบบเดียวกับที่ใช้แข่งจริงจัง ซึ่งมีน้ำหนักดี ทำให้บังคับทิศทาง และกระชกได้แม่นยำ ทั้งยังทนทาน ใช้ฝึกได้จนกว่าลูกฟุตบอลหลายลูกมาก เมื่อคิดถึงระยะเวลา หากใช้ลูกฟุตบอลหลายลูก ก็จะต้องซื้อม่ออยู่ ทำให้สิ้นเปลืองเงินมากกว่า ส่วนการรับไว้เพื่อใช้ลูกฟุตบอลหนึ่งในเดือนนี้ คงเป็นไปได้ จะทำให้พ่อไม่สบายใจ เพราะครอบครัวมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหลายอย่าง

ทรงและนักเรียนที่เลือกข้อ ข. แสดงว่าเป็นคนที่อดใจรอได้

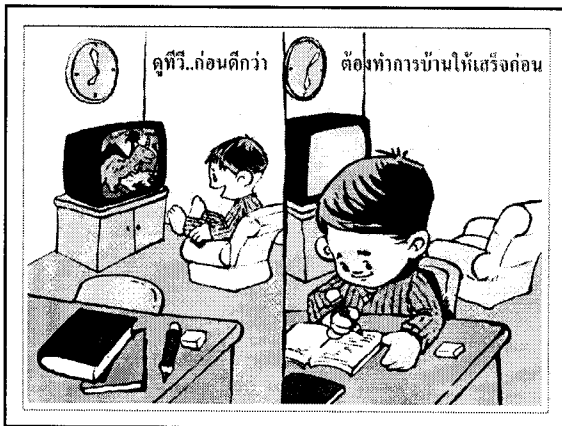

เรื่อง ประชาไปเที่ยวทะเล

ประชา เป็นนักเรียนชั้นเดียวกับพวกเรา ประชาอยู่กับยาย เพราะ พ่อแม่ของประชาต้องไปทำงานที่จังหวัดอื่น และไม่สะดวกที่จะหาประชาไปอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม พ่อแม่จะพาประชาทุกคนเสาร้านอาหารที่ สุดดีปดาคำได้วันหยุดติดต่อกัน 3 วัน พ่อแม่และจึงไปโรงแรมที่พิเศษที่ ประชารอคอยมานาน คือการไปเที่ยวชายหาด แต่เนื่องจากเป็นวันหยุดยาว ครูได้ให้การบ้านมากกว่าทุกวัน

เย็นวันศุกร์ก็มีรายการทีวีที่ประชาชอบมาก แต่ที่บ้านยังไม่เสร็จ ประชาจะทำอย่างไร ?

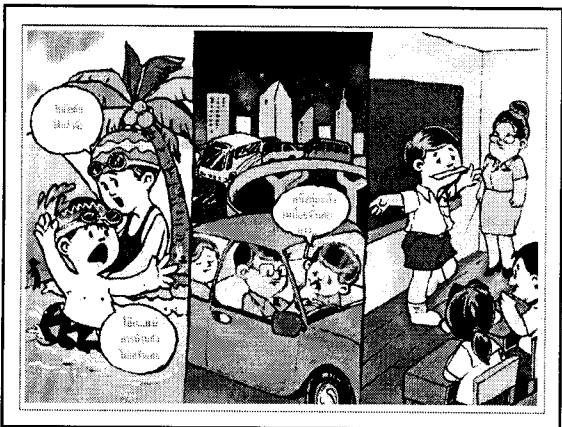

ก. ดูรายการทีวีที่ชอบก่อน แล้วจึงทำการบ้าน ถ้าการบ้านยังไม่เสร็จ
 ต่อมาทำเพื่อ หลังกลับจากไปเที่ยว

ข. ปิดทีวี ตั้งใจทำการบ้านให้เสร็จเรียบร้อยก่อน ถ้าเสร็จแล้วก็เปิด
 ทีวีดู แต่ถ้าเสร็จช้า ก็งดดูรายการทีวีในวันนี้

ถ้านักเรียนเป็นประชา นักเรียนจะทำอย่างไร

เฉลย

นักเรียนตัดสินใจแล้ว ทว่าเมื่อมาดูกับว่าประชาตัดสินใจอย่างไร
 ประชาเลือก ข้อ ข. ด้วยเหตุผลดังนี้

ประชาเป็นนักเรียนที่มีหน้าที่สำคัญคือตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด แต่ประชา
 จะชมรายการทีวี แต่ควรทำการบ้านให้เสร็จก่อน เพราะประชาอาจ
 กังวลจนทำให้เที่ยวไม่สนุก หรือเหนื่อยล้าจากการเดินทาง หมดแรง
 กลับมาทำการบ้าน แล้วถูกครูลงโทษเพราะการบ้านไม่เสร็จ

เมื่อพิจารณาถึงผลดีและผลเสีย ประชาคิดว่า การป้องกันไม่ให้เกิด
 ปัญหาเรื่องการเรียน เป็นสิ่งสำคัญกว่า จึงตัดสินใจเลือก ข้อ ข.

ประชาเลือกข้อ ข. แสดงว่าประชาเป็นคนถือดีใคร่ใคร่
 นักเรียนก็เลือกข้อนี้เหมือนประชา ใช่ไหม ?

แบบฝึกตัดสินใจดีได้รอได้

ชุดที่ 3

- มาลี กับขนมแสนอร่อย
- ปกติก็ยกไว้ก่อน
- สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ

ชุดพัฒนาทักษะและคุณธรรมคุณคน กลุ่มเป้าหมายเด็กนักเรียนประถมศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบสั้น เพื่อปลูกฝังและพัฒนา
 ทักษะการตัดสินใจที่ดีแก่เด็กนักเรียนประถมศึกษา โดย ทีมวิจัยคุณหญิง นงนิจ กุญชรยานันท์

เรื่องที่ 4 มาลีกับขนมแสนอร่อย

มาลี เป็นเพื่อนนักเรียนที่นำเค้กของพวกเรา เพราะมาลีพูดจาไพเราะ และมันทำให้เพื่อนๆชอบหรือดูอื่น เมื่ออยู่ที่บ้านมาลีกับพี่ชายจะมานอนดูสมอ จึงเป็นที่รักของญาติพี่น้องทุกคน วันหนึ่งคุณเอาน้ำขนมและผลไม้กับมาลี ขอบมาให้ แต่ขณะนั้นเป็นเวลาค่ำ มาลีได้เบร้งฟันและเตรียมตัวเข้านอนแล้ว

ขนมอร่อยมาก แต่สามารถเก็บทิ้งคืนได้โดยไม่ต้อง และรสชาติไม่เปลี่ยนแปลง

มาลีจะตัดสินใจทำอย่างไรกับขนมนี้ละ

ถ้านักเรียนเป็นมาลี นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. กินขนมและผลไม้ทั้งหมด เพราะเป็นของที่ชอบมาก
- ข. เก็บขนมและผลไม้ไว้ให้ดี เพื่อกินในวันรุ่งขึ้น

นักเรียนคิดสิ่งใดแล้วให้เหตุผลด้วยคะ

เฉลย

มาลีเลือกข้อ ข. เพราะมีเหตุผลดังนี้คือ
เนื่องจากเป็นเวลาค่ำ มาลีกินอาหารเย็นอิ่ม และเบร้งฟันเตรียมตัวเข้านอนแล้ว หากกินอะไรเข้าไปอีก จะทำให้ท้องอืดปวดเวลา นอนหลับไม่สนิท เพราะแน่นท้อง และถ้าเข้านอนโดยไม่เบร้งฟัน ก็จะมีเศษอาหารตกค้างในปาก ทำให้ปากเหม็น ฟันเสีย ซึ่งเป็นผลเสียอย่างมากต่อสุขภาพของมาลีในวันข้างหน้า

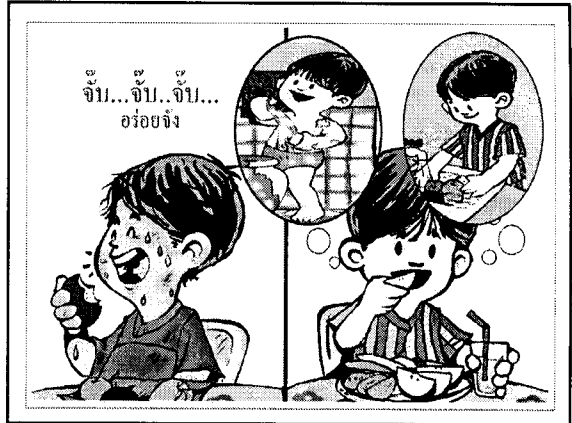
เมื่อพิจารณาผลดีผลเสียแล้ว มาลีเห็นว่าควรหักห้ามใจ ไม่กินขนมเค้ก แต่รอไปกินพรุ่งนี้เช้า จะมีประโยชน์ต่อมาลีมากกว่า มาลีจึงเลือก ข้อ ข.

นักเรียนที่เลือกข้อ ข. แสดงว่าเป็นคนรู้จักอดได้รอได้ เหมือนกับมาลี เพื่อนที่น่ารักของเรา

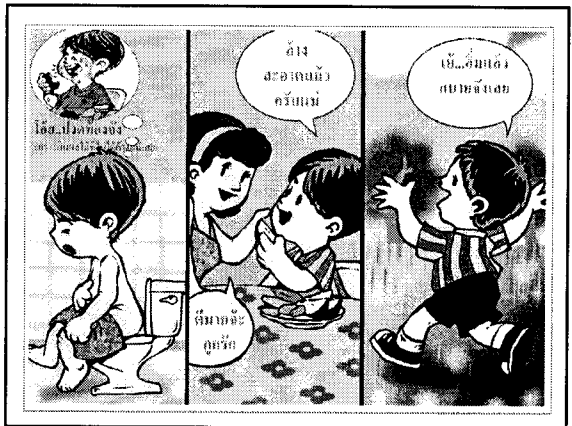

เรื่องที่ 5 ปลอดภัยไว้ก่อน

สมมติว่านักเรียนกลับจากไปเล่นสนุกกับเพื่อนๆ เมื่อถึงบ้าน พบว่าตุณแม่เพิ่งกลับจากทำงาน และซื้อผลไม้ที่นักเรียนชอบมาด้วย นักเรียนรู้สึกหิวมาก อยากกินผลไม้ แต่ผลไม้เหล่านั้นได้ล้างให้สะอาด และเนื้อตัว มือไม้ของนักเรียนก็สกปรก นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ลองเข้าไปหยิบผลไม้ที่ชอบกินทันที เพราะรู้สึกหิว อยากกินมาก
- ข. รีบไปอาบน้ำ เมื่อกลับมา ถ้าคุณแม่ยังไม่ให้ล้างผลไม้ ก็จะไม่ล้างให้สะอาด แล้วค่อยกิน

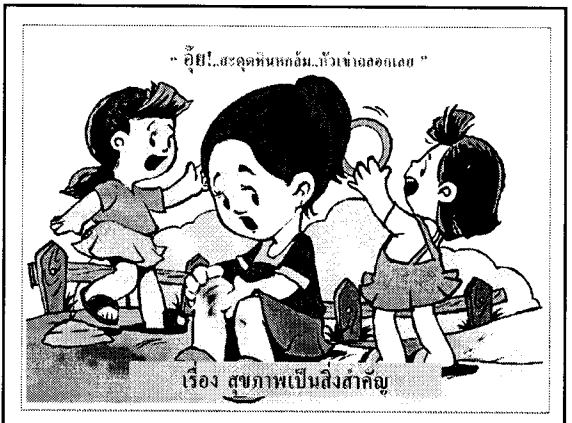

เฉลย

ในสถานการณ์แบบนี้ ถ้านักเรียนหยิบผลไม้กินทันที ขณะที่เนื้อตัวมือไม้สกปรก และยังไม่ล้างผลไม้ให้สะอาด นักเรียนอาจได้รับเชื้อโรคและสารพิษเข้าสู่ร่างกาย ทำให้เจ็บป่วยได้ ดังนั้น แม้จะหิว นักเรียนก็ควรอาบน้ำชำระร่างกาย และล้างผลไม้ให้สะอาดก่อน จะถูกต้องและสมควรปฏิบัติมากกว่า เพราะนอกจากจะเป็นผลดีต่อสุขภาพแล้ว ยังทำให้คุณแม่ที่เฝ้าที่ลูกกว่ากับแม่ที่เรียน

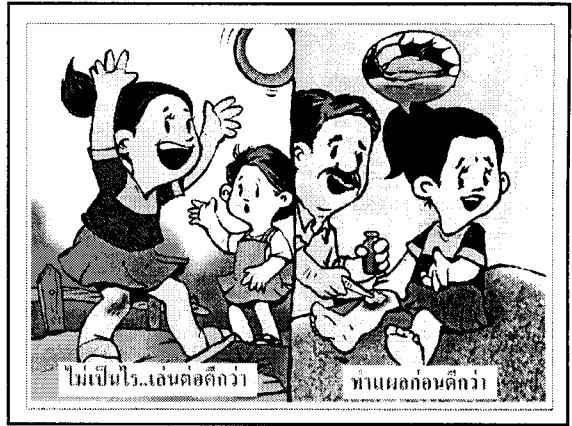
เมื่อเปรียบเทียบกับผลของการอดทนรอเพื่อทำสิ่งถูกต้อง กับการตามใจปาก แต่อาจเกิดผลเสียต่อสุขภาพแล้ว การอดทนรอจะเกิดผลดีต่อนักเรียนมากกว่า นักเรียนจึงควรเลือก ข้อ ข.

นักเรียนที่เลือกข้อ ข. แสดงว่าเป็นคนที่อดใจรอได้ค่ะ

เรื่องที่ 6 สุขภาพเป็นสิ่งสำคัญ

สมมุติว่านักเรียนกำลังเล่นกับเพื่อนๆ อย่างสนุกสนาน แล้ว
 หนึ่งคน ชวกระแทกกับก้อนหิน เลือดไหล แต่แผลไม่ใหญ่มาก
 และไม่รู้สักเจ็บเท่าไรนัก นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. เล่นกับเพื่อน ๆ ต่อไปเพราะกำลังสนุก
  - ข. หยุดเล่นแล้วรีบไปหาแม่ เพราะถ้าแผลสกปรก อาจติดเชื้อได้
 "เราควรจะทำอย่างไรดีนะ แม่มาสั่งสนุก ไม่อยากหยุดเล่นเลย"
- นักเรียนตัดสินใจได้หรือยัง และมีเหตุผลในการตัดสินใจอย่างไร

ผล

เหตุการณ์นี้ เมื่อตัวอย่างรอบคอบ การเลือกข้อ ข. จะเกิดผลดีกว่า เพราะ
 ถ้านักเรียนยังเล่นสนุกต่อไป จะทำให้แผลสกปรก ติดเชื้อ เกิดการอักเสบ ปวดบวม
 จนแผลลุกลามไปหลายวัน และจะต้องเสียเงินเสียเวลารักษาแผลมากกว่า แต่
 ถ้านักเรียนหยุดหลังจากการเล่นสนุก ไปหาแผลก่อน ไม่นานแผลก็จะหายเป็นปกติ
 เหล่านี้คือตัวอย่างของการเอาใจใส่ที่ได้ดีที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ยังมีตัวอย่าง
 ของการเอาใจใส่ที่ได้ดีที่เป็นผลดีต่อสุขภาพในเรื่องใดบ้าง

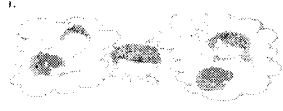
- คิดอยากแล้วเติมลงในช่องว่างด้วยนะ
1. ....
  2. ....
  3. ....

กิจกรรม "สนุกรุ่นใหม่ใช้โทรศัพท์อย่างรู้คุณค่า ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา"

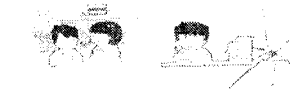
พฤติกรรมที่ดีใจจะลด	พฤติกรรมมารการศุขโทรศัพท์นาน
ผลเสีย	สิ้นเปลืองเงิน , เสียเวลา , สนุกที่ชั่วๆไม่ได้ใช้โทรศัพท์
สาเหตุที่ซุกซน	สนุกสนาน
สาเหตุที่ต้องลด	เงินเปลืองเงิน , เสียเวลา , ขาดสมาธิในการทำงาน , สนุกที่ชั่ว ชั่ว คิดต่อกันไม่ได้

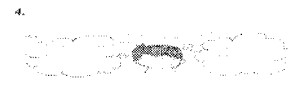

วิธีการปรับพฤติกรรม

1. 1. ตั้งจุดปรับพฤติกรรมใช้โทรศัพท์ของตน
 1.1 พยายามเตือนว่าโทรศัพท์ที่เพิ่งซื้อมาของเอาไว้ไว้เฉยๆ
 1.2 พยายามไม่เล่นโซเชียลมีเดีย

2. 2. วางแผนลดการใช้มือถือลง

3. 3. จัดสถานที่เล่นสื่อให้เอื้อต่อการลดการใช้โทรศัพท์
 3.1 วางชุดเครื่องสำอาง เสื้อผ้า โปสเตอร์ในบริเวณที่นอนกับโต๊ะและโต๊ะจุดเล่นสื่อในบริเวณอื่นโดยไม่ให้มองเห็นเครื่องใช้เหล่านี้

4. 4. ตรวจแอบไปแจ้งคำโทรศัพท์มือถือของตนเองเมื่อเวลาผ่านไปบ้าง

5. 5. ให้รางวัลตนเอง
 5.1 ขอให้พ่อแม่ไปให้กำลังใจ (เช่น ให้ค่าขนม)
 ในการทำความดีของตัวเอง
 5.2 มอบให้คนอื่น ๆ หมายถึงคุณแก่ตัวเอง ในเวลาชมคุณของคุณเองในเวลานี้
 5.3 ชมคนลงและให้รางวัลตนเองด้วย การซื้อขนมอร่อย ๆ ตามหรือซื้อของใช้ชิ้นเล็ก ๆ ที่อยากได้เป็นรางวัลแก่ตนเอง

กิจกรรม 5
ฝึกตั้งเป้าหมายในการอ่าน

หนังสือนิทานและ/หรือเสริมความรู้รอบตัว

คุณมอบหมายให้นักเรียนไปอ่านนิทานต่างๆ
 ในห้องสมุดของโรงเรียนเป็นเวลา 1-2 สัปดาห์
 และรายงานสิ่งที่อ่านลงในแบบบันทึกการอ่านที่มอบให้ไว้

ด.ช./ด.ญ. .... นามสกุล ..... ร.ร.คณะชุมชนลาดกระบัง ชั้น ป.6/...

รายงานกิจกรรมรักการอ่าน

ลำดับที่	ชื่อเรื่องที่อ่าน	จำนวนหน้า	อาจารย์ผู้รับรอง

ภาคผนวก ข.

เครื่องมือวัดตัวแปรที่ศึกษา

	หน้า
แบบวัดสำหรับมารดา.....	137
แบบวัดสำหรับบุตร.....	155

แบบวัดสำหรับมารดา 10 ฉบับ

ชื่อแบบวัดตัวแปร	ชื่อที่ปรากฏในชุดคำถาม
1. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง (9 ข้อ)	1. เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับท่านผู้ปกครอง ลูกและครอบครัว
2. ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น (15 ข้อ)	2. การเติบโตของเยาวชน
3. สุขภาพจิต (15 ข้อ)	3. ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง
4. เจตคติที่ดีต่อเด็ก (10 ข้อ)	4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับลูกคนนี้
5. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส (10 ข้อ)	5. สามีน้องฉัน
6. ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (10 ข้อ)	6. ความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับลูก
7. ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม (20 ข้อ)	7. ความพร้อมในการปฏิบัติต่อลูก
8. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (15 ข้อ)	8. ความสัมพันธ์ แม่ – ลูก
9. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (15 ข้อ)	9. ความสัมพันธ์ แม่ – ลูก (2)
10. การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก (10 ข้อ)	10. การปฏิบัติต่อลูกด้านการเรียน

เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับท่านผู้ปกครอง ลูกและครอบครัว

คำชี้แจง

โปรดเติมคำหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับท่าน ลูกที่เรียนอยู่
ชั้น ป.5 หรือ ป.6 และครอบครัวของท่าน กรุณาตอบให้ครบถ้วนทุกข้อ

1. นักเรียนในปกครองของท่าน (ปัจจุบันอยู่ชั้น ป.5 หรือ ป.6) ชื่อ.....
นามสกุล.....
2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ.....ปี .....เดือน
4. จำนวนปีที่ท่านผู้ปกครองได้รับการศึกษา.....ปี
5. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ.....
6. ปัจจุบันสมาชิกในครอบครัวของท่านมีรายได้รวมกันเดือนละประมาณ.....บาท
7. สมาชิกในครอบครัว ที่ร่วมกันใช้จ่ายเงินรายได้ (ดังกล่าวในข้อ 6) มีจำนวน .....คน
8. ท่านเกี่ยวข้องเป็น.....กับนักเรียน (ที่มีรายชื่อในข้อ 1)
 แม่ ญาติผู้ใหญ่
 คนอื่น ๆ (ระบุ).....
9. ท่านคิดว่า นักเรียน (ตามที่ระบุชื่อในข้อ 1) ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับสมาชิกในครอบครัวคน
ใดมากที่สุด
 ตัวท่านเอง พ่อของนักเรียน
 ญาติผู้ใหญ่ (ระบุ).....
 คนอื่น ๆ (ระบุ).....

ชุด...การเติบโตของเยาวชน

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้ มีจุดประสงค์ที่จะสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของลูกวัยรุ่น กรุณาอ่านประโยคที่ให้ไว้ทีละประโยคอย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าเนื้อความในแต่ละประโยคนั้น “ถูก” ให้ขีด ✓ หรือเนื้อความในประโยคนั้น “ผิด” ก็ให้ขีด × ลงใน หน้าข้อนั้นๆ แล้วพิจารณาต่อไปว่า ในกรณี หรือ ท่านมีความรู้สึกมั่นใจเพียงใด (เลือกตอบเพียงกรณีใดกรณีหนึ่ง) กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. พ่อแม่ควรแสดงความโกรธขณะลงโทษลูกเพื่อให้ลูกกลัว จะได้ไม่ทำผิดอีก
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
2. เมื่อลูกเสียใจเพราะได้คะแนนต่ำในการสอบ พ่อแม่ควรให้สิ่งของเป็นเครื่องปลอบใจ
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
3. การทำตัวเป็นเพื่อน พูดคุย หยอกล้อกับลูกเป็นการสร้างนิสัยไม่เคารพผู้ใหญ่ให้แก่ลูก
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
4. การควบคุมบังคับลูก จะทำให้ลูกมีแนวทางชีวิตตามที่พ่อแม่ต้องการ
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
5. พ่อแม่ไม่ควรชมเชยลูกต่อหน้าเมื่อลูกทำดี เพราะจะทำให้ลูกได้ใจ
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ

6. ลูกวัยรุ่นไม่สามารถจะทำตัวเป็นคนดีได้ ถ้าพ่อแม่ไม่ควบคุมอย่างเข้มงวด
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
7. ควรตอกย้ำกับลูกถึงความผิดพลาดที่เขาเคยทำมาบ่อยๆ เพื่อเตือนใจไม่ทำผิดซ้ำอีก
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
8. การแสดงความรักต่อลูก (เช่น คี๋งตัวเข้ามากอด) เหมาะสมเฉพาะเมื่อลูกยังเล็กๆ เท่านั้น
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
9. พ่อแม่ควรปฏิบัติเหมือนเช่นเดิมกับลูกไม่ว่าลูกจะอยู่ในวัยเด็กหรือเติบโตเป็นวัยรุ่นแล้ว
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
10. การเปิดโอกาสให้ลูกแสดงความคิดเห็นหรือช่วยตัดสินใจปัญหาในครอบครัว ทำให้พ่อแม่สูญเสียการปกครองลูก
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
11. ถ้าวัยรุ่นไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเองบ้าง โตขึ้นจะควบคุมตนเองได้ยาก
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
12. ฉันเห็นด้วยกับภาษิต “ไม่เรียวสร้างวีรบุรุษ”
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ

13. พ่อแม่ไม่ควรชมเชยลูกต่อหน้าเมื่อลูกทำดี เพราะจะทำให้ลูกได้ใจ
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ

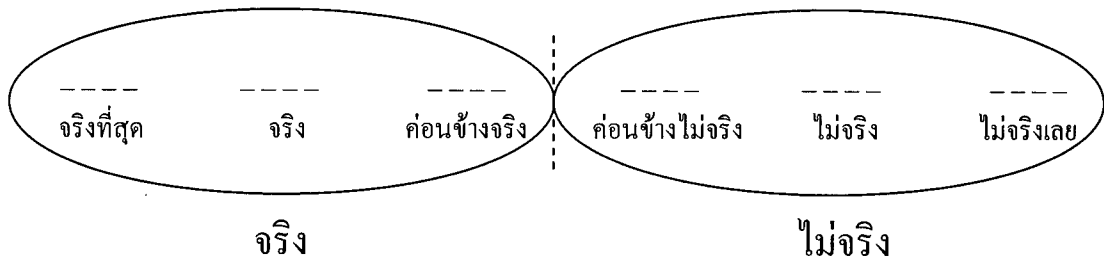
14. พฤติกรรมไม่ดีที่ลูกวัยรุ่นแสดงออก ไม่ใช่ลักษณะนิสัยที่จะติดตัวลูกอย่างถาวร
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ

15. พ่อแม่ควรมองหาพฤติกรรมดีของลูกเพื่อให้การส่งเสริมมากกว่าคอยจับผิด
- กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ
  - กรณีตอบ ท่านรู้สึก _____ มั่นใจ _____ ไม่มั่นใจ

แนะนำวิธีการตอบ

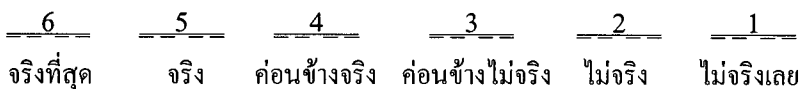
ตัวอย่าง

1. ข้าพเจ้าแสดงให้ลูกรู้ว่าข้าพเจ้ารักลูกมาก

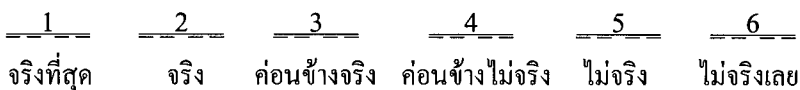
ตัวอย่างข้อคำถามที่มีความหมายทาง**บวก** และการให้คะแนน

1. ข้าพเจ้าแสดงให้ลูกรู้ว่าข้าพเจ้ารักลูกมาก

ตัวอย่างข้อคำถามที่มีความหมายทาง**ลบ** และการให้คะแนน

2. ข้าพเจ้าไม่เคยแสดงให้ลูกรู้ว่าข้าพเจ้ารักลูกมากเพียงใด

ชุด.... ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำในการตอบ

กรุณาอ่านข้อความแต่ละประโยคให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นๆ ตรงกับลักษณะของท่านมากน้อยเพียงใด ให้ขีด ✓ ลงบนเส้นเหนือวลีจาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” หรือ “ไม่จริงเลย” เพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 15 ข้อ

1. ฉันรู้สึกว่าคุณเองเป็นคนตื่นตื้นง่าย

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันรู้สึกว่าคุณเองสนใจอะไรไม่ได้นาน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. เวลาทำงานถ้าใครมาส่งเสียงดังข้าง ๆ ฉันจะทำต่อไปไม่ได้

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. ฉันมีเรื่องกั๊กใจอยู่เสมอ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันรู้สึกลำบากใจถ้าจะต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ฉันจะโกรธเอาง่าย ๆ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันรู้สึกกลัวโดยไม่รู้ว่าจะกลัวอะไรอยู่บ่อย ๆ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันบังคับตัวเองไม่ค่อยได้

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

9. ฉันรู้สึกว่าคุณเองเป็นคนตกใจง่าย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. เวลาฉันดีใจฉันรู้สึกดีใจมาก และเวลาเสียใจก็รู้สึกเสียใจมาก

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. ฉันไม่ค่อยกล้าทำความรู้จักกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. ฉันไม่ชอบพูดเล่นเลย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. บางครั้งฉันรู้สึกว่าตัวเองมักทำอะไรผิดอยู่เสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. เมื่อเข้านอนตอนกลางคืน ฉันมักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่าง ๆ นานา

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. บางเวลาฉันรู้สึกอึดอัด อยากตะโกนออกไปดัง ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุด...ความคิดเห็นเกี่ยวกับลูกคนนี้

คำแนะนำในการตอบ

กรุณาอ่านข้อความแต่ละประโยคให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นๆ ตรงกับลักษณะของท่านมากน้อยเพียงใด ให้ขีด ✓ หนึ่งในแห่งลงบนมาตราที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด มี 10 ข้อ

1. ฉันเชื่อว่าลูกคนนี้จะป็นเด็กที่มีอนาคตไกล

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุด...สามีของฉัน

คำแนะนำในการตอบ

ให้ท่านนึกถึงสามีของท่านแล้วพิจารณาว่า สามีของท่านมีลักษณะต่อไปนี้อย่างไร มากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีด ✓ ลงบนเส้นตัวเลือกลงจาก จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย เพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันมักเกิดความวิตกกังวลเพราะสามีของฉันเป็นเหตุ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันและครอบครัวของฉันรักใคร่กลมเกลียวกันดี

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ฉันสามารถพึ่งพาสามีของฉันได้

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. ฉันไม่ค่อยได้พบหน้าและพูดจากับสามีของฉันมากนัก

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันมักหลบหลีกไม่ยอมพบหน้าสามีของฉัน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันมักจะทำให้กำลังใจแก่สามีของฉัน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันมักมีเรื่องก่อกวนใจเนื่องจากสามีของฉันเป็นเหตุ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันต้องร้องไห้เพราะสามีของฉันบ่อยครั้ง

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ต่อไปฉันอาจจะมึนมาก คงไม่สามารถที่จะนั่งฟังลูกเล่าเหตุการณ์ประจำวันที่ประสบมา
ได้บ่อยนัก

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันยินดีที่จะให้ลูกเข้าร่วมทำกิจกรรมกับฉันมากขึ้น

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันพร้อมรับฟังความคิดเห็นของลูก แม้บางเรื่องจะไม่ตรงกับใจของฉัน

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันคงจะไม่พร้อมที่จะให้คำปรึกษาแก่ลูกในระยะต่อไป

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

9. ฉันตั้งใจที่จะชมลูก แม้จะเป็นการทำดีเล็กๆ น้อยๆ (เช่น หยิบของให้ฉัน)

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

10. ฉันจะสนับสนุนให้ผู้ใหญ่ในครอบครัวลงโทษลูกแรงๆ แม้ว่าจะทำผิดเพียงเล็กน้อย
เพื่อให้ลูกฉลาดจำ

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

11. ฉันจะเตือนตนเองให้ระงับอารมณ์จนสงบก่อน จึงค่อยอบรมลูก

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

12. ฉันพร้อมที่จะกล่าว ขอโทษลูก เมื่อฉันปฏิบัติต่อลูกผิดพลาด

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

13. ฉันพร้อมที่จะให้โอกาสลูกอธิบายก่อนดุหรือลงโทษ

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

14. ฉันตั้งใจที่จะยึดถือปฏิบัติ “รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี” ต่อไป

.....
จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันชอบพูดคุยหยอกล้อเหมือนเป็นเพื่อนกับลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ฉันต้องการให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมแทบทุกอย่าง

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. ฉันไม่ค่อยได้ถามทุกข์สุขของลูกบ่อยนัก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันมักแสดงให้ลูกรู้ว่า ฉันภูมิใจในตัวลูกมาก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันชอบให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่ลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันช่วยผ่อนคลายความทุกข์ ความกังวลใจของลูกเสมอ

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. หลายครั้งที่ฉันไม่ทราบว่าคุณไปไหนกับใคร

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

9. ฉันไม่มีเวลาพอที่จะรับฟังเรื่องทุกข์สุขประจำวันของลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

10. ฉันรับฟังความคิดเห็นของลูกคนนี้ประกอบการตัดสินใจเรื่องในครอบครัว

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

11. บ่อยครั้งที่ฉันตัดสินใจแก้ปัญหาของลูก โดยไม่ปรึกษาลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

12. ฉันคอยให้กำลังใจ เมื่อลูกต้องทำบางสิ่งที่ยากลำบาก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

13. ฉันไม่ค่อยได้พบหน้าพูดคุยกับลูกคนนี้บ่อยนัก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

14. ฉันไม่เคยแสดงให้ลูกรู้ว่า ฉันรักและหวังดีต่อลูกมากเพียงใด

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

15. มีบ่อยครั้งที่ลูกต้องการคำแนะนำปรึกษาจากฉัน แต่ฉันก็ให้ไม่ได้

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ชุด...ความสัมพันธ์ แม่ – ลูก (2)

คำแนะนำในการตอบ

กรุณานึกถึงเฉพาะวัยรุ่นคนหนึ่งในกลุ่มของคุณ ในส่วนนี้เป็นข้อความที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของท่านต่อเด็กคนนั้นโดยเฉพาะ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละข้อ แล้วคิดว่าข้อความนั้นกล่าวถึงความเป็นจริงตรงกับที่ท่านปฏิบัติต่อเด็กคนนั้นมากน้อยเพียงใด หรือไม่จริงเลย แล้วเลือกขีด ✓ ลงบนเส้นเหนือคำตอบที่ตรงกับใจของท่านเพียง 1 แห่ง จากที่ให้ไว้ 6 แห่ง ในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันจะอธิบายถึงเหตุผลก่อนการลงโทษลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันจะลงโทษลูกรุนแรงแค่ไหนขึ้นอยู่กับอารมณ์ของฉัน

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ฉันบอกให้ลูกทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่อธิบายเหตุผล

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. เมื่อฉันอารมณ์เสีย ฉันมักจะพาลดูดำหรือลงโทษลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันเปิดโอกาสให้ลูกอธิบายก่อนที่จะดูหรือลงโทษลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันมักจะเพิกเฉยไม่ชมเชยลูกเมื่อลูกทำความดี

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันไม่เคยกล่าวขอโทษลูกเมื่อฉันรู้ว่าลูกโดยเข้าใจผิด

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันไม่ทราบว่าได้ทำอะไรไป ที่ทำให้ลูกไม่กล้าเข้าหน้า

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

9. ก่อนที่ฉันจะให้สิ่งของต่าง ๆ แก่ลูก ฉันมักจะบอกลูกด้วยว่าฉันให้เพราะลูกทำความดีอะไรไว้

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

10. เมื่อลูกทำผิดครั้งแรก ๆ ฉันใช้วิธีตักเตือนโดยไม่ลงโทษ

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

11. เมื่อลูกทำความดี ฉันจะชมเชยหรือให้รางวัลแก่ลูกเสมอ

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

12. หลายครั้งที่ฉันดาวน์ลงโทษลูก โดยไม่ได้รับฟังคำอธิบายจากลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

13. ฉันพยายามระงับอารมณ์ให้ปกติขณะสั่งสอนลูก

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

14. ฉันไม่ค่อยให้รางวัล (คำชมหรือสิ่งที่ลูกพอใจ) เพราะกลัวลูกจะເຫິงคิคว่าตนเองเป็นคนพิเศษ

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

15. ฉันให้ความสนใจลูกเฉพาะเมื่อลูกทำผิด

_____   _____   _____   _____   _____   _____
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ชุด... การปฏิบัติต่อลูกด้านการเรียน

คำแนะนำในการตอบ

แบบวัดนี้มีจุดประสงค์จะทราบการปฏิบัติตนของท่านที่มีต่อเด็กในด้านการเรียน ขอให้ท่านพิจารณาข้อความเหล่านี้ว่าตรงกับกรปฏิบัติตนของท่านหรือไม่ แล้วเลือกตอบโดย ✓ ลงบนเส้นที่มีคำบรรยายจากจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เพียงข้อละ 1 แห่ง กรุณาตอบให้ครบทั้ง 10 ข้อ

1. ฉันไม่ค่อยได้ตกแต่งเดือนให้บุตรหลานท่องจำคำศัพท์ มาตรา กฎ และสูตรต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษา

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันไม่ค่อยตรวจสอบสมุดรายงานผลการสอบของบุตรหลาน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ฉันมักไปพบครูเพื่อปรึกษาถึงการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนหนังสือของบุตรหลาน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. ฉันไม่ค่อยมีเวลาที่จะพูดคุยซักถามถึงการเรียนในแต่ละวันของบุตรหลาน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันมักยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการตั้งใจเรียนให้บุตรหลานฟัง

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกับบุตรหลานเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. เมื่อบุตรหลานมีปัญหาในการเรียน ฉันไม่ค่อยได้ปลอบใจหรือให้กำลังใจ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันไม่ค่อยได้พูดให้บุตรหลานเกิดความมานะพยายามและขยันหมั่นเพียรในการเรียน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

9. เมื่อบุตรหลานบ่นว่าการบ้านทำยาก ฉันมักจะทำตัวเฉยๆ ไม่กล่าวอะไร

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

10. ฉันไม่ค่อยมีเวลาที่จะชวนบุตรหลานพูดคุยหรือทำกิจกรรมเพื่อคลายเครียดจากการเรียน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

*** ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงในการให้ความร่วมมือ ***

แบบวัดสำหรับบุตร 3 ฉบับ

ชื่อแบบวัดตัวแปร	ชื่อชุดคำถาม
1. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง 2. การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อเด็ก (25 ข้อ) 3. การรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดา (10 ข้อ)	1. เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน 2. การปฏิบัติของแม่ต่อลูก 3. ผู้ปกครองกับการเรียนของฉันทัน

เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน

คำชี้แจง

ให้นักเรียนเติมคำหรือทำเครื่องหมาย ลงใน ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับนักเรียน และครอบครัว กรุณาตอบให้ครบถ้วนด้วย

1. นักเรียนชื่อ.....นามสกุล.....
2. ขณะนี้เรียนอยู่ชั้น.....
3. ขณะนี้อายุ.....ปี.....เดือน
4. เพศ ชาย หญิง
5. ขณะนี้ฉัน อาศัยอยู่กับพ่อแม่แท้ ๆ ของฉัน
 อาศัยอยู่กับพ่อแม่เลี้ยง
 อาศัยอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง
 ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่
 กรณีที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ขณะนี้ฉันอาศัยอยู่กับ
 ญาติ คือ.....(เช่น ปู่ ย่า ตา หรือยาย)
 คนอื่นคือ.....(เช่น เพื่อนของพ่อหรือแม่)
 อยู่หอพัก
 อยู่ที่อื่น ๆ (ระบุ) .....
6. แม่ของฉัน (เลือกขีด ลงในช่องว่างทุกข้อที่เกี่ยวข้องกับแม่ของนักเรียน)
 ก. ทำงานอาชีพ ไม่ได้ทำงานอาชีพ
 ข. มีรายได้ ไม่มีรายได้
 ค. ส่งเสียฉัน ไม่ได้ส่งเสียฉัน
7. แม่ของฉัน
 อยู่กับครอบครัวของฉัน โดยตลอด
 ไม่ได้อยู่กับครอบครัวของฉัน แต่.....
 ไปทำงานที่อื่น ได้พบเฉพาะวันหยุดงาน
 ไปทำงานที่อื่น ได้พบเป็นครั้งคราว
 แยกทางกับพ่อ
 เสียชีวิต
 อื่น ๆ (ระบุ) .....
8. แม่ของฉัน มีการศึกษาระดับ (ระบุ).....

9. พ่อของฉัน (เลือกขีด ✓ ลงในช่องว่างทุกข้อที่เกี่ยวกับพ่อของนักเรียน)

- ก. ทำงานอาชีพ ไม่ได้ทำงานอาชีพ
 ข. มีรายได้ ไม่มีรายได้
 ค. ส่งเสียฉัน ไม่ได้ส่งเสียฉัน

10. พ่อของฉัน

- อยู่กับครอบครัวของฉัน โดยตลอด
 ไม่ได้อยู่กับครอบครัวของฉัน แต่.....
 ไปทำงานที่อื่น ได้พบเฉพาะวันหยุดงาน
 ไปทำงานที่อื่น ได้พบเป็นครั้งคราว
 แยกทางกับแม่
 เสียชีวิต
 อื่น ๆ (ระบุ) .....

11. พ่อของฉัน มีการศึกษาระดับ (ระบุ) .....

12. ผู้ใหญ่ในครอบครัวที่นักเรียนใกล้ชิดมากที่สุดคือ

- แม่
 พ่อ
 คนอื่นๆ (ระบุ) .....

ชุด.... การปฏิบัติของแม่ต่อลูก

คำแนะนำในการตอบ

ขอให้นักเรียนระลึกถึงการปฏิบัติของแม่ต่อนักเรียนในช่วง 1 เดือนหลังนี้ (ปัจจุบัน) เปรียบเทียบกับการปฏิบัติเมื่อประมาณ 6 เดือนก่อน (อดีต) ตามข้อความในประโยคข้างล่างนี้ แล้วพิจารณาว่าแม่ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ ลดลง หรือ เพิ่มขึ้น ให้ขีดเครื่องหมาย $\surd$ ลงบนเส้นที่กำหนดให้เหนือข้อความที่ตรงกับการปฏิบัติของแม่ต่อนักเรียนที่สังเกตพบ เพียงแห่งเดียว ในแต่ละประโยค

กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. แม่ทำอะไรๆ ไม่แสดงออกว่ารักฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

2. แม่แสดงว่าภาคภูมิใจในตัวฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

3. แม่ชอบชักชวนฉันให้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับท่าน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

4. แม่มักอารมณ์เสียเมื่อฉันเข้าไปใกล้

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

5. แม่ร่วมกินอาหารมือเย็นกับฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

6. แม่เอาใจใส่ถามทุกข์สุขของฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

7. แม่ให้กำลังใจ เมื่อฉันต้องทำบางสิ่งที่ยาก

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

8. แม่ให้เวลากับฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

9. แม่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

10. แม่บังคับให้ทำตามอย่างที่ท่านเห็นชอบ

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

11. แม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

12. แม่ตักเตือนเมื่อฉันทำผิดพลาดในครั้งแรกๆ โดยไม่ลงโทษ

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

13. แม่ทำเฉยๆ เมื่อเห็นฉันทำความดี

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

14. แม่ชมเมื่อฉันทำความดี

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

15. แม่พยายามระงับอารมณ์ให้เป็นปกติเมื่อพุดคอปรมนั้น

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

16. แม่ลงโทษฉับรุนแรงเพียงใดขึ้นกับอารมณ์ของท่าน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

17. แม่อารมณ์เสียใส่ฉับโดยไม่มีเหตุผล

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

18. แม่อธิบายถึงเหตุผลในการลงโทษฉับ

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

19. แม่บอกให้ฉับทราบ ว่า ท่านให้สิ่งของต่างๆ เพราะฉับทำความดีอะไร

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

20. แม่ด่วนลงโทษโดยไม่รับฟังคำอธิบายจากฉับก่อน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

21. แม่ลงโทษฉับรุนแรงเกินเหตุ

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

22. แม่เน้นให้รางวัลเมื่อฉับทำความดีมากกว่าลงโทษเมื่อทำผิด

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากยิ่งขึ้น	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากยิ่งขึ้น

23. แม่ปลอบโยนเมื่อฉันมีเรื่องไม่สบายใจ

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากอย่างยิ่ง

24. แม่ทำให้ฉันไม่อยากเข้าหน้า

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากอย่างยิ่ง

25. แม่พูดคุยหยอกล้อเล่นกับฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
ลดลง	ลดลง	ลดลง	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น
มากอย่างยิ่ง	มาก	ปานกลาง	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากอย่างยิ่ง

ชุด... ผู้ปกครองกับการเรียนของฉัน

คำชี้แจง : แบบสอบถามชุดนี้ ขอให้นักเรียนนึกถึง การปฏิบัติของผู้ปกครอง ว่าให้การสนับสนุนในการเรียนวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด แล้วขีดเครื่องหมาย ✓ เพียงแห่งเดียว (กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ)

1. แม่ช่วยแนะนำให้เห็นความสำคัญของการเรียนในวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย อังกฤษ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. เมื่อฉันบอกว่าการบ้านทำยาก แม่ส่งเสริมให้ฉันได้เรียนพิเศษ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. แม่ไม่เคยถามเรื่องผลการสอบของฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. เมื่อรู้ว่าฉันสอบได้คะแนนดีหรือได้คะแนนสูงกว่าเดิม แม่มักให้รางวัลบ่อย ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ภาคผนวก ก.

ตัวอย่างชุดฝึกอบรมผู้ปกครองที่นำไปทดลองใช้

ในโครงการพัฒนา

“เด็กดี เก่งและมีความสุขได้ด้วยฝีมือผู้ปกครอง”

หน้า

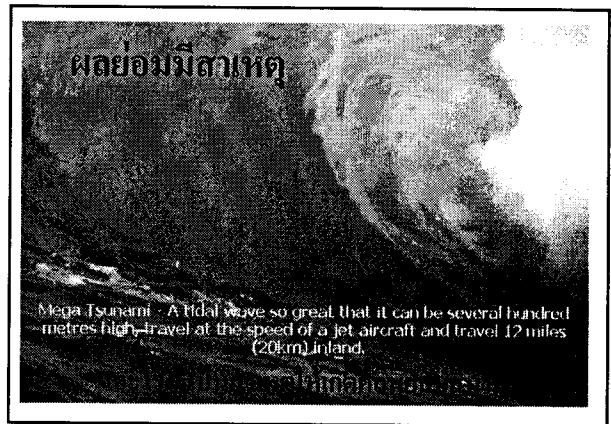
1. การสร้างความมั่นใจในตนเอง
(ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก)..... 164
2. การพัฒนาความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดู
เด็กอย่างเหมาะสม..... 172

การสร้างความมั่นใจในตนเอง

รองศาสตราจารย์ งามตา วนินทานนท์
และคณะ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
27 กันยายน 2551

หัวข้อ 1 ผลเกิดจากสาเหตุ

↓ รู้สาเหตุ แต่ไม่สามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้

เช่น

- ภูเขาไฟระเบิด
- สึนามิ
- พายุไต้ฝุ่น
- น้ำท่วม

รู้สาเหตุและผลที่ทำนายได้แม่นยำ ถ้าแม้จะควบคุม/ป้องกัน
ไม่ได้ แต่สามารถจัดเตรียมการเพื่อบรรเทาผลเสียได้

ผลย่อมมีสาเหตุ

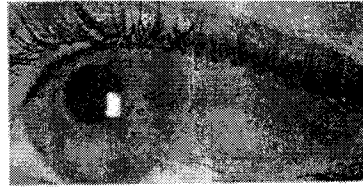
อะไร ? เป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ

ผลย้อมมีสาเหตุ

อะไร ? เป็นสาเหตุมีการติดเชื้อไข้วัดนก

โรคอื่น เช่น ตาแดง ของเด็ก

ลักษณะ อาการตาแดงของเด็ก

น้ำกัดเท้า

ท้องเสีย

diarrhoea

↓ รู้สาเหตุ และสามารถควบคุมผลที่เกิดขึ้นได้

เช่น

- การเกิดอุบัติเหตุ
- ไข้หวัดนก
- สุขภาพแข็งแรง

รู้สาเหตุและผลที่ท่านทำได้แม่นยำ และควบคุม/ป้องกันได้ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงผลเสีย และเพิ่มผลดียิ่งขึ้นได้มาก

กิจกรรม 1

ท่านคิดว่า

อะไร คือ สาเหตุ

ที่ทำให้ฟันของลูกสมบูรณ์แข็งแรง

ท่านมีส่วนช่วยให้ลูกมีฟันสมบูรณ์แข็งแรงได้อย่างไร

โปรดระดมความคิด ในกลุ่มของท่าน (15 นาที)

มีหลายสาเหตุในผลหนึ่ง **ใบงาน 1**

อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนมีสุขภาพฟันแข็งแรง ?

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....

หลักฐานจากงานวิจัย

<p>มารดาที่มีลักษณะ 5 ประการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะที่ดีต่อการดูแลทันตสุขภาพของบุตรยาก 2. มีประสบการณ์ดูแลฯ แต่เดิมมาก 3. มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรยาก 4. มีความใกล้ชิดกับบุตรยาก 5. มีความเชื่ออำนาจในตนเองในการเลี้ยงดูบุตรให้มีสุขภาพดีมาก 	<p>ทำนายได้ 42% ก.รวม และ ก.มารดาฐานะต่ำ</p> <p style="text-align: center;">➔</p> <p>ทำนายได้ 38% ก.มารดาการศึกษาน้อย</p>
---	---

พฤติกรรมรักษา
ความสะอาดช่อง
ปากบุตรยาก

↓

ถูกฟันผุน้อย
ฟันแข็งแรงมาก

ภาพ ผลการวิจัยพฤติกรรมมารดาและสุขภาพฟันบุตรก่อนวัยเรียนของมารดา
วรรรณ อัครกุล และคณะ (2546)

หัวข้อ 2 การควบคุมสาเหตุของผลต่างๆ

เหตุการณ์ต่างๆ
ปัญหาในชีวิต
ความสำเร็จที่ได้รับ

➔

เกิดจาก
อะไร ???

ท่านเคยถามตนเองหรือไม่ว่า
อะไร คือ สาเหตุของเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

การรู้สาเหตุ
ของผลต่างๆที่เกิดขึ้น

มีอำนาจในการควบคุม
ให้เกิดผลที่ต้องการได้

กิจกรรม 2

สิ่งที่ฉันควบคุมได้

ท่านคิดว่า บุคคลสามารถควบคุมสาเหตุของผลต่างๆ
ด้วยการกระทำเช่นใด

ลองคิดเอง (5 นาที)
ไประดมความคิด ในกลุ่มของท่าน (15 นาที)

กลุ่มที่ 1

1.1 การเอาชนะความแห้งแล้ง

1.2 การป้องกันไม่ให้ลูกติดยาเสพติด

กลุ่มที่ 2

2.1 ป้องกันไม่ให้ครอบครัวเป็นหนี้สินเกินตัว

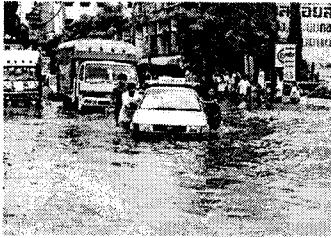

2.2 การรักษาสุขภาพร่างกายของลูกให้สมบูรณ์แข็งแรง

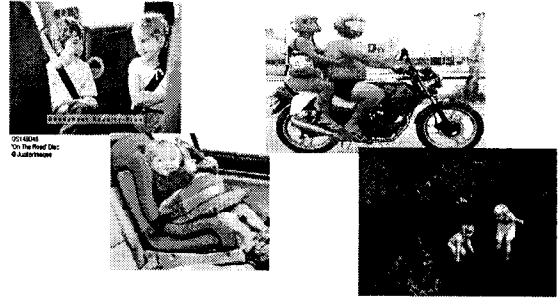

กลุ่มที่ 3

3.1 การป้องกันน้ำท่วมเมือง

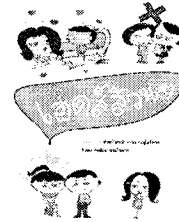

3.2 การป้องกันอุบัติเหตุภายนอกบ้าน ที่จะเกิดกับลูก

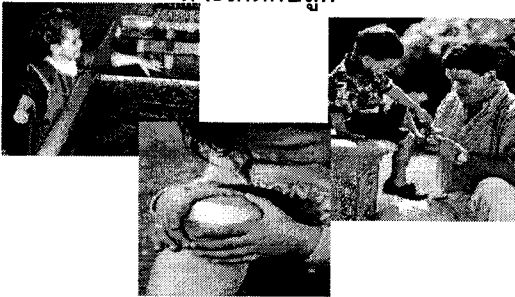

กลุ่มที่ 4

4.1 การป้องกันโรคเอดส์

4.2 การป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน ที่จะเกิดกับลูก

นำเสนอ

กิจกรรม 2
สิ่งที่ฉันควบคุมได้

ข้อสรุปจากกิจกรรม 2

สาเหตุ $\longrightarrow$ ผลที่เกิดขึ้น

เราสามารถ
ควบคุมให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ
หรือ เอาชนะอุปสรรคได้
เมื่อเรารู้สาเหตุที่ทำให้เกิดผลดี
และส่งเสริมสาเหตุนั้นมากๆ

หัวข้อ 3 รับรู้ผลของการกระทำ

กิจกรรม 3

Games

สร้างคำตามเงื่อนไข

กติกา

1. ขอให้เขียนคำที่มีความหมาย ที่ขึ้นต้นด้วยคำที่ให้มา
2. ให้ความคิดและเขียน คำละ 3 นาที มี 6 คำ เกมนี้ เป็นเกมที่แข่งขันกับตัวเอง ขอให้เขียนให้ได้มากที่สุด
3. เมื่อครบ 3 นาที จะมีสัญญาณเตือน ขอให้ท่านนับจำนวนคำที่คิดได้ แล้วเขียนไว้ข้างๆ ในกระดาษ ให้เวลาตรวจ นับคำละ 1 นาที
4. จะมีรางวัลแจกให้สำหรับผู้คิดคำรวมได้มาก
5. ผู้ที่คิดได้และเขียนได้มาก จะยังได้รับรางวัลมากขึ้นด้วย

ขอแสดงความยินดีกับผู้ที่ได้รับรางวัล

ข้อสรุปจากการเล่นเกม

ผู้ที่พยายามคิดคำให้ได้มากที่สุดเท่าใด

ผู้นั้น จะคิดคำได้มาก

ผู้นั้น ยังได้รับรางวัลมากขึ้นด้วย

พยายามมาก ได้ผลดีมากขึ้นด้วย

หัวข้อ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง

กิจกรรม 4 ภาพยนตร์ "เป่าบู้นจิ้น"

ตอน ราชบุตรเขยจอมโหด

จาก ภาพยนตร์ "เป่าบู้นจิ้น" ตอน ราชบุตรเขยจอมโหด
ท่านคิดว่า

1. ราชบุตรเขย ทำอะไร แก่ไครบ้าง จึงถูกประหารชีวิต

1. .... 3. ....
2. .... 4. ....

2. นางจิ้นเซียงเหลียง (ภรรยาเก่าของราชบุตรเขย)

ได้รับผลดีอะไรตอบแทน เป็นเพราะนางทำความดีอะไร
แก่ไครบ้าง จึงได้รับผลดีนั้นตอบแทน

- 2.1 ผลดีที่ได้รับ คือ 1) ..... 2) ..... 3) ..... 4) .....
2.2 ทำความดี ..... แก่ .....

1. ราชบุตรเขย ทำอะไร แก่ไครบ้าง จึงถูกประหารชีวิต

- 1) ทิ้งภรรยาที่ยากจน ไปแต่งงานใหม่กับภรรยาใหม่ที่มี
ยศศักดิ์ร่ำรวย
- 2) ออกตัญญูกับบิดามารดา ทอดทิ้งไม่ยอมรับ
- 3) หลวกลวงราชวงศ์
- 4) พยายามปกปิดความผิดของตน เช่น สร้างหลักฐานเท็จ
- 5) จ้างวานฆ่าลูกภรรยาตน ฆ่าพยาน
- 6) ไม่ใช้หนี้ที่ยืมเป็นเงินค่าเดินทาง

สรุป ทำชั่ว ได้ชั่ว

2. นางจิ้นเซียงเหลียง (ภรรยาเก่าของราชบุตรเขย)

ได้รับผลดีอะไรตอบแทนในที่สุด

ผลดีที่ได้รับ

- 1) เป็นที่รักของพ่อตาแม่ยาย
- 2) เป็นที่รักของลูก ลูกเชื่อฟัง
- 3) ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ - ไม่ถูกฆ่า
- 4) ท่านเป่า ให้ความเป็นธรรมอย่างเต็มที่
- 5) ท่านอำมาตย์เห็นความดี จึงรับเป็นลูกบุญธรรม

2. นางจิ้นเซียงเหลียง (ภรรยาเก่าของราชบุตรเขย)

ทำความดีอะไรแก่ไครบ้าง จึงได้รับผลดีนั้นตอบแทน

ทำความดี

แก่ไคร

1) ยอมแล่เนื้อของตนทำอาหาร	พ่อตาแม่ยาย
2) ให้ความรักความเอาใจใส่	ลูกทั้ง 2
3) ซื่อสัตย์	สามี
4) ต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม	ตนเอง และผู้หญิง
5) มีสัมมาคารวะ วางตนเหมาะสม	คนรอบข้าง

สรุป ทำดี ได้ดี

ภาพยนตร์

Mr. Bean ไป คลินิก

ภาพยนตร์ Mr. Bean ไป คลินิก

↓ แสดงให้เห็นว่า "ทำชั่ว จะได้ผลเสียตอบแทน"

↓ แสดงให้เห็นว่า "ยิ่งทำชั่วมาก ยิ่งได้ผลเสียมากยิ่งขึ้น"

สรุปสาระสำคัญ

1. ต้องรู้สาเหตุ ของผลต่างๆ จึงจะควบคุมให้ เกิดผลดีได้ ดังนั้น ผล → ย่อมเกิดจากสาเหตุ
2. แม่พยายามมาก ลูกได้ผลดีมาก

ฝีมือแม่

ดูแลลูกอย่างถูกต้องเหมาะสม
ตามหลักวิชาการ
(สุขภาพ กาย-ใจ)

ลูก

มีความเจริญก้าวหน้า
ในอนาคต

กิจกรรม
การพัฒนาความรู้และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
อย่างเหมาะสม

รองศาสตราจารย์งามตา วนนันทานนท์
 และคณะ
 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
28 กันยายน 2551

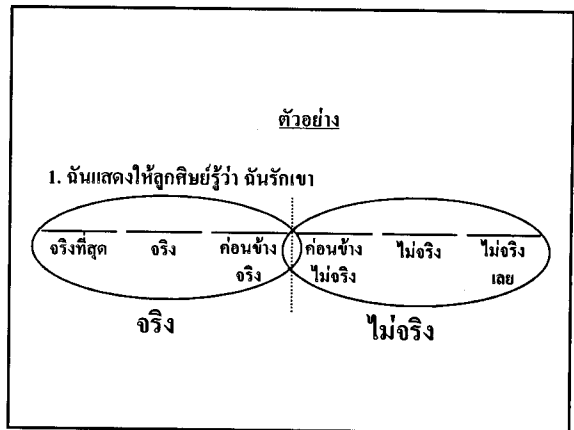
กิจกรรม 1
 บรรยายเรื่อง **เรียนรู้และเข้าใจพัฒนาการด้านกาย จิต และ**
สังคมของวัยรุ่น (ตอนต้น - ตอนกลาง)

โดย รองศาสตราจารย์ประนต เก้าฉิม
 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ใบงานกิจกรรม 1
ลักษณะของวัยรุ่น (อายุ 10 - 15 ปี)
 จากประสบการณ์และการสังเกตของท่าน ท่านเห็นวัยรุ่นมีลักษณะทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม
 (กรกระพ้ำ) เปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างจากเด็กที่อายุใกล้เคียงอย่างไรบ้าง

ความเจริญเติบโตทางกาย	ความเจริญเติบโตทางความคิดและจิตใจ	ด้านการกระทำหรือการแสดงออก

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสบการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน

คำแนะนำในการตอบ

กรุณานึกถึงบุตรหลานของท่านคนที่อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือ ประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนนี้ ในส่วนนี้เป็นข้อความที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของท่านต่อเด็กคนนี้โดยเฉพาะ ขอให้ท่านอ่านข้อความที่ละเอียดแล้วคิดว่าข้อความนั้นกล่าวถึงความจริงตรงกับที่ท่านปฏิบัติต่อเด็กคนนี้มีมากน้อยเพียงใด หรือไม่จริงเลย แล้วเลือกจุด ✓ ที่คำตอบเพียง 1 แห่ง จากที่ให้มี 6 คำตอบในแต่ละข้อ

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสบการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน (ต่อ)

1. ข้าพเจ้าแสดงให้ลูกศิษย์ว่ารักลูกมาก
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
2. ข้าพเจ้าชอบพูดคุยหยอกล้อตลกตมกับลูกเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
3. ข้าพเจ้าต้องการให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมแทบทุกอย่าง
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
4. ข้าพเจ้าเอาใจใส่ดูแลทุกขุขะของลูกอยู่เสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสพการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน (ต่อ)

5. ข้าพเจ้ามักแสดงให้ลูกเห็นว่า ข้าพเจ้าภูมิใจในตัวลูกมาก	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
6. ข้าพเจ้าชอบให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่ลูกเสมอ	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
7. ข้าพเจ้าชอบพูดคุยกับลูกด้วยเสียงอันไพเราะนุ่มนวลเสมอ	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
8. ข้าพเจ้าช่วยเหลือคลายความทุกข์ ความกังวลใจของลูกอยู่เสมอ	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสพการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน (ต่อ)

9. ข้าพเจ้าไม่เคยแสดงให้ลูกเห็นว่าข้าพเจ้ารักลูกมากเกินไป	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
10. ข้าพเจ้ามักเห็นลูกดีกว่าคนอื่นเสมอ	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
11. ข้าพเจ้าจะอธิบายถึงเหตุผลในการลงโทษลูกทุกครั้ง	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
12. ข้าพเจ้าจะลงโทษลูกจนร่ำไห้จนสิ้นใจกับอารมณ์ของข้าพเจ้า	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสพการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน (ต่อ)

13. ข้าพเจ้าสนับสนุนให้ลูกทำสิ่งต่างๆ โดยไม่อธิบายเหตุผล	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
14. เมื่อข้าพเจ้าอารมณ์เสีย ข้าพเจ้ามักจะหาตุ๊กตาหรือของโทษลูก	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
15. ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้ลูกอธิบายก่อนที่จะดูหรือลงโทษลูก	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
16. ข้าพเจ้าจะลงโทษลูกตามปริมาณความผิดของลูกเสมอ	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	

ชุด... : ท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด
ฉบับ ผู้ใหญ่ : ประสพการณ์อบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน (ต่อ)

17. ข้าพเจ้ามักจะเพิกเฉยไม่ชมเชยลูกเมื่อลูกทำความดี	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
18. ข้าพเจ้าไม่เคยยกย่องโทษลูก เมื่อข้าพเจ้าดูว่าลูกโดยเข้าใจผิด	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
19. ข้าพเจ้าทำให้ลูกไม่กล้าข้าพเจ้าเมื่อข้าพเจ้าอารมณ์เสีย	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	
20. ก่อนที่ข้าพเจ้าจะให้สิ่งต่างๆ แก่ลูก ข้าพเจ้ามักจะบอกลูกด้วยว่าข้าพเจ้าให้เพราะลูกทำความดีอะไรไว้	.....
จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย	

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง
การสื่อความกับเด็ก โดยใช้ :-
คำพูด (ชมเชย บอกกล่าว ออกคำสั่ง ตักเตือน ตีเตือน)
การกระทำต่อเด็ก (ให้รางวัล ลงโทษ เช่น เมียนตี)
ติดต่อสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็ก (เด็กได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ปกครอง และได้แบบอย่างจากผู้ปกครอง)

การอบรมเลี้ยงดู = ยุทธศาสตร์ในการสร้างชาติ
 Trinandis, H. and Triandis, P.(1968) The Building of nations.
 Psychology Today, 1968,2,31-35

อบรมเลี้ยงดูเด็ก แบบรักสันทนุสนมาก

หลักการ	วิธีปฏิบัติ
1. ให้เด็กทราบว่าเรารักและหวังดีต่อเด็ก	• อบรมให้เด็กดี เพื่อตัวของตัวเอง มิใช่เพื่อผู้ใหญ่ หรือครอบครัว
2. ทำหน้าที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก	• ให้เวลาอยู่กับเด็ก ชมรายการ TV ที่มีประโยชน์ด้วยกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน
3. ให้ความเอาใจใส่เด็ก เข้าใจจิตใจเด็ก	• สอบถามทุกข์สุข อารมณ์ความรู้สึกประจำวัน ที่เด็กกับเด็ก รู้ตัวกับเพื่อนของเด็ก กิจกรรมของเด็ก
4. เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเด็ก ไม่เผด็จการ	• ให้คำแนะนำปรึกษา ปล่อยให้เมื่อเด็กมีทุกข์ ให้เด็กได้คิดตัดสินใจเองอย่างมีเหตุผล ไม่บังคับบีบบังคับ

ผู้ใหญ่จะปฏิบัติต่อเด็กได้ ก็เพราะตนเองรักเด็ก มีสุขภาพจิตดี และเป็นประชาธิปไตย

อบรมเลี้ยงดูเด็ก แบบใช้เหตุผลมากกว่า อารมณ์

หลักการ	วิธีปฏิบัติ
1. ใช้เหตุผลมากกว่าใช้พระเดช กับศักดิ์	• เน้นการให้รางวัล สนับสนุน แสดงความพอใจ เมื่อเด็กทำดี (เจตนาดี) มากกว่าการลงโทษ เมื่อเด็กทำผิด โดยอธิบายเหตุที่ถึงเป็น และทำให้ด้วย
2. ให้รางวัลอย่างเหมาะสม	• เมื่อเด็กทำดี มีเจตนาดี ก็ให้รางวัล ชมเชย อย่างเหมาะสมกับปริมาณความดี เหมาะสมกับเวลา และเป็นรางวัลที่ตรงกับระดับพัฒนาการของเด็ก
3. ไม่ลงโทษเด็กตามอารมณ์เสียของตน	• ปรับอารมณ์ให้สงบปรกติ เมื่อเข้าใกล้เด็ก ไม่ใช้เด็กเป็นที่รองรับอารมณ์เสียของตน
4. ปฏิบัติอย่างนี้อย่างเป็นระบบ สม่ำเสมอ	• มีการกระทำ และเจตนาของเด็กเป็นหลัก ในการให้รางวัล(หรือลงโทษ) เมื่อให้รางวัล กับขอด้วยว่า ให้เพราะเด็กได้ทำดี (มีเจตนาดี) อะไรมาก่อน

วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ → จิตใจ และพฤติกรรมของเยาวชน

แบบรักสนับสนุน

- เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง (เด็กปฐมวัย-นิสิต ม.)
- มุ่งอนาคตสูง (เยาวชน 11-25 ปี)
- สุขภาพจิตดี (เยาวชน 13-17 ปี)
- พื้นฐานสำคัญในการพัฒนา ทัศนคติ
- สวมบทบาททางสังคม (นร. ป.5-6)
- ภูมิด้ำนทานการเสพติด (ม.1-3)
- หลีกเลี่ยงเสพติดเร่ร่อน (ม.2-3)
- คบเพื่อนเหมาะสม
- ก้าวร้าวน้อย (ป.6, ม.1-3)
- การรับสื่อที่มีประโยชน์ (ป.5-6, ม.1-2)
- บรรดูลอกเลียนแห่งตน
- เห็นคุณค่าการทำงาน (เยาวชน 15-21 ปี)

ความเชื่อ+การปฏิบัติ ทางพุทธศาสนา (นร. ป.6, ม.3)

วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ → จิตใจ และพฤติกรรมของเยาวชน

แบบใช้เหตุผล>อารมณ์

- เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง (เยาวชน 11-25 ปี)
- สุขภาพจิตดี
- มุ่งอนาคตสูง (ม.1-ม.6)
- ความเชื่ออำนาจในตนเองสูง (ป.5-6, ม.1)
- บรรดูลอกเลียนแห่งตน (วัยรุ่น 15-21 ปี)
- พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความยุติธรรม (ป.5-6)
- ภูมิด้ำนทานการเสพติด (ม.1-3)
- คบเพื่อนเหมาะสม
- ก้าวร้าวน้อย (นิสิต ปี1-2)
- คบเพื่อนเสี่ยงอดสั้น้อย (นิสิต ปี1-2)
- ซื่อสัตย์ (วัยรุ่น)

หาหมายได้

1. มีแบบอย่างที่เหมาะสมมาก	48% ก.รวม 61.4% ก.ศ.มารดา น้อย	ความตั้งใจที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่
2. ได้รับการฝึกฝนให้ทำหน้าที่มาก	27.6% ก.รวม 40.1% ก.ไม่ใช้ตรศคนแรก	พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ในครอบครัว
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และใช้เหตุผลมาก	38.4% ก.รวม 52.3% ก.ไม่ใช้ตรศคนแรก	พฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่โรงเรียน

สภาสังคิ นุ่มเนียม (2546) ศึกษา นร. ม.2 จำนวน 576 คน

วิตีทัศน์

เรื่อง “พัฒนาเด็กให้คิดและแก่ง ด้วยวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก และแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์”

โดย
ศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน
จาก
รายการ “ใกล้ตัว” ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

กิจกรรม 2

แบบวัด : ชุดท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด

แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก (ข้อ 1-10)

ช่วงคะแนนสำหรับผู้ใหญ่

ช่วงคะแนน	คุณ	หมายเหตุ
10-44	ต่ำ	ควรปรับปรุงแก้ไข
45-49	ปานกลาง	ควรสร้างเสริม
50-60	สูง	ควรอนุรักษ์

*เกณฑ์ในการแปลคะแนนใช้หนังสือ ๓1/2 ของคำชี้แจงบนหน้าพจนานุกรม

กิจกรรม 2

แบบวัด : ชุดท่านเป็นพ่อแม่ที่ดีเพียงใด

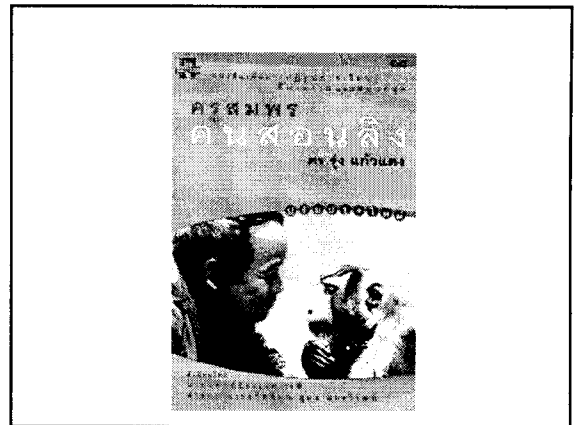

แบบวัด การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

(ข้อ 11-20)

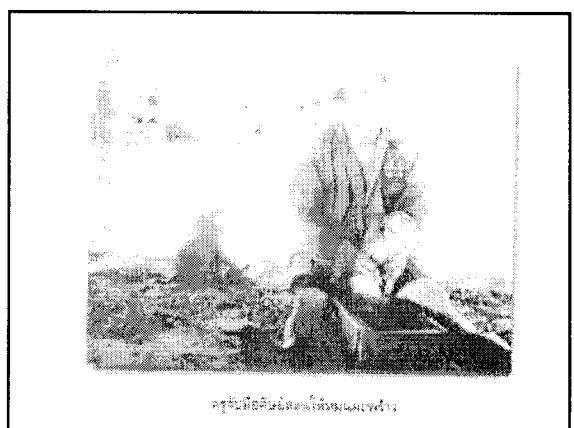
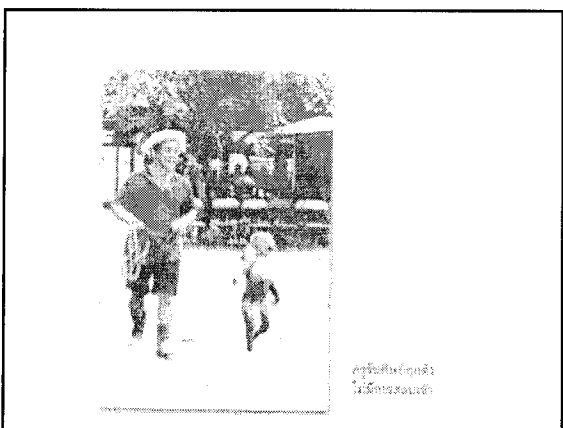
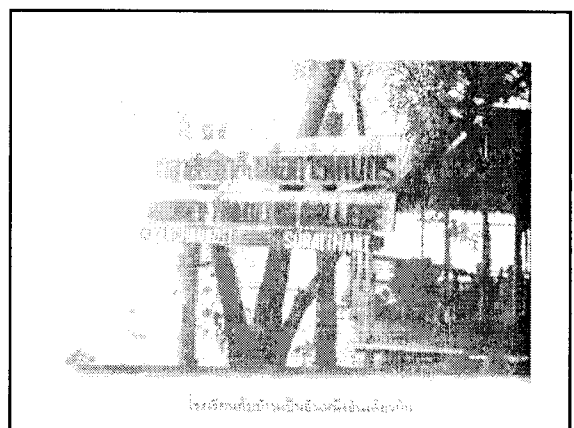
ช่วงคะแนนสำหรับผู้ใหญ่

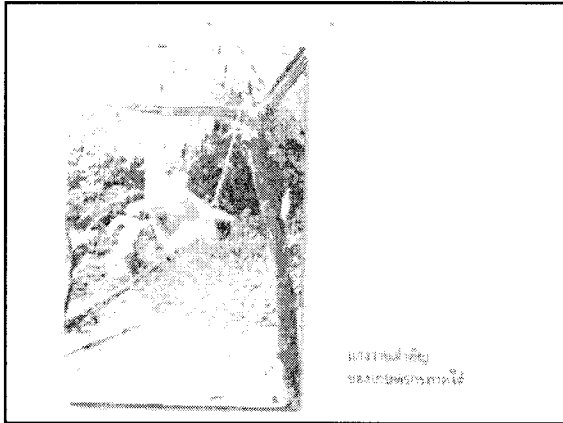
ช่วงคะแนน	กลุ่ม	ภาคการ
10-37	ต่ำ	ควรปรับปรุงแก้ไข
38-43	ปานกลาง	ควรร่วมเสริม
44-60	สูง	ควรอนุรักษ์

*เกณฑ์การแปลคะแนนให้คงเหลือ 2/2 ของนักเรียนมาตรฐาน

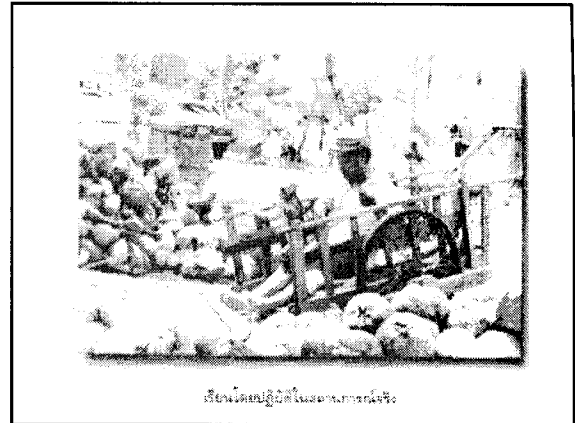

ตราสถาบันของวิทยาลัยมหิดลทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

เกษตรกรที่เลี้ยง
ขอลงในสหกรณ์การเกษตร

เขียนโดยปฏิบัติในสหกรณ์การเกษตร

เพื่อนพ้องการให้พร้อมใจ

กิจกรรม 3
ตัวอย่างจากชีวิตจริง
"นาวินดาร์"

ใบงานกิจกรรม 3

ดูอะ ดี เก่ง และมีความสุขได้ช่วยที่มีของปีละมรดก

ใบบทของพ่อแม่มือดี ทำเป็นแนวทอนในกระจัดการศึกษาบุตรของท่าน ด้านร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม และ/หรือสภาพแวดล้อมอย่างไรบ้าง

ร่างกาย	จิตใจ	พฤติกรรม	สภาพแวดล้อม

ข้อคิดและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อบุตรวัยรุ่น

1. **ให้ความรักความเอาใจใส่ (การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก)**
  - 1.1 แสดงความรักความเอาใจใส่ให้ลูกทราบ
  - 1.2 ให้ความใกล้ชิด ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน
  - 1.3 ให้ความช่วยเหลือ เมื่อลูกต้องการ อยู่ข้างลูกเมื่อมีปัญหา ไม่ทอดทิ้ง ช้าเต็ม
  - 1.4 ให้ความสำคัญแก่ลูก

2. ใช้เหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ในการอบรมสั่งสอน

2.1 ควรระงับอารมณ์โกรธ ทำใจให้สบายๆ ก่อนเข้าใกล้ลูก

2.2 หมั่นสังเกตพฤติกรรมของบุตรอย่างใกล้ชิด ถ้าทำความดี (เช่น ปฏิบัติตามที่บอก ทำตัวดีขึ้นกว่าเดิม) ต้องให้รางวัล (เช่น คำชม) เพื่อเสริมสร้างและอนุรักษ์การทำดีให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2.3 เมื่อบุตรทำผิดพลาด

- ครั้งแรก เตือนและเปิดโอกาสให้แก้ตัวใหม่
- ใช้วิธีลงโทษแต่น้อย เท่าที่จำเป็น ลงโทษแบบมีเหตุมีผล ด้วยความรัก
- การลงโทษ = ชัยยังพฤติกรรมชั่วคราว ไม่ใช่วิธีแก้ไข ปัญหา

3. การให้รางวัลและลงโทษ ต้องกระทำอย่างเป็นระบบ : เหมาะสม ตามกาลเทศะ ปริมาณความคิดที่ลูกกระทำ มีความสม่ำเสมอ ไม่ควรใช้อารมณ์ของพ่อแม่ในการตัดสินลงโทษเด็ดขาด !

เพื่อลูกจะสามารถคาดเดาได้ว่า “ถ้าทำดี จะได้ดี”
“ถ้าทำผิด/ไม่ดี จะโดนลงโทษ”

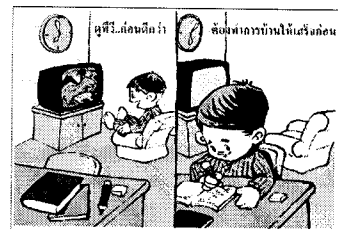
การคิดแบบนี้ ช่วยป้องกันมิให้ลูกมีพฤติกรรมไม่ดีได้มากทีเดียว

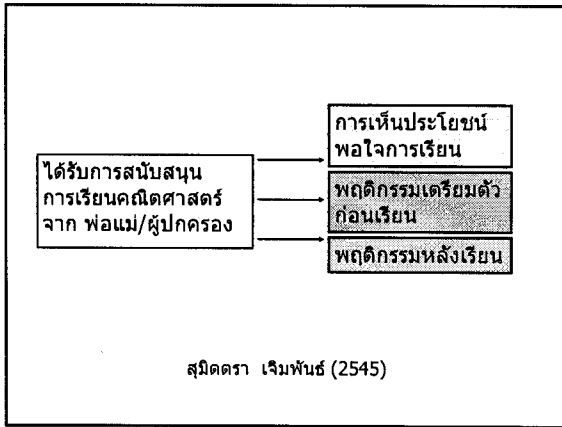
4. พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร อยากให้ลูกเป็นคนอย่างไร พ่อแม่ต้องเป็นคนเช่นนั้นก่อน

กิจกรรม 4

มาช่วยปรับพฤติกรรมบุตรกันเถอะ

- ท่านจะทำได้ให้ประสบความสำเร็จ
1. มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะทำให้สำเร็จ
  2. ต้องตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดในอนาคต และกำหนดเวลาที่จะทำเสร็จ
  3. ต้องมีความอดทน อดได้รอได้ ไม่บ่นบ่นบ่น มีการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อใช้ในการเตรียมตัวล่วงหน้า
  4. มีการวางแผนเป็นขั้นตอน จะทำอะไรเป็นลำดับ 1, 2, 3 → เป้าหมายที่ต้องการ
  5. บอกความตั้งใจของเราให้ผู้อื่นทราบ - เป็นแรงกระตุ้น/สนับสนุน
  6. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมให้ทำงานสำเร็จ
  7. ให้อาหารรางวัลตนเอง เมื่อทำงานสำเร็จในแต่ละขั้น/ลำดับ

กิจกรรม 4

การฝึกคิดวางแผนเกี่ยวกับชีวิตและครอบครัว

จงใช้ขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้น วางแผนในหัวต่อไปนี้

วางแผนและขั้นตอน เพื่อให้ลูก

- ↓ รับประทานผักมากขึ้น
- ↓ ช่วยเหลืองานบ้าน
- ↓ ทำการบ้านด้วยตนเอง
- ↓ มีนิสัยรักการอ่าน ฯลฯ

วางแผนและขั้นตอน เพื่อให้ฝึกให้ลูก.....

1. เป้าหมายหลัก คือ ..... ภายในเวลา .....
2. แบ่งเป็นเป้าหมายย่อย ดังนี้
 เป้าหมายย่อย 1 ..... ภายในเวลา.....
 เป้าหมายย่อย 2 ..... ภายในเวลา.....
 เป้าหมายย่อย 3 ..... ภายในเวลา.....
3. อุปสรรคที่คาดว่าจะพบ
 อุปสรรค 1 ..... 2 ..... 3 .....
4. สิ่งที่จะเอื้ออำนวยให้ทำสำเร็จ
 เอื้อ 1 ..... เอื้อ 2 ..... เอื้อ 3 .....
5. เมื่อทำสำเร็จในแต่ละเป้าหมายย่อย รางวัลที่จะให้
 รางวัลแก่ตนเอง ..... รางวัลแก่ลูก.....

นำเสนอแผนและขั้นตอนที่ตั้งใจ

ข้อสรุปการเรียนรู้

เมื่อต้องการทำสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จ - การดูแลลูกให้ดีที่สุด

1. ต้องวางแผนเป้าหมายในการปรับพฤติกรรมลูก - ปรับทีละพฤติกรรม
2. แยก "เป้าหมายหลัก" เป็น "เป้าหมายย่อย" และกำหนดระยะเวลา
3. สร้างสภาพเอื้ออำนวย ลดสภาพขัดขวางหรืออุปสรรค
4. ให้อาหารรางวัลตนเอง และลูก เมื่อประสบความสำเร็จในแต่ละเป้าหมายย่อย

ภาคผนวก ง.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียด

ตาราง 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	SD	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. สุขภาพจิต	55.24	.25	.21	.49**	.46**	.42**	.22	.27	.32	.34	.38*
2. เจตคติที่ดีต่อเด็ก	50.14	5.47	.30	.04	.14	-.04	.25	.40*	.22	.29	.22
3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมรส	46.15	8.78		.10	.34*	.23	.24	.49**	.38*	.27	.17
4. ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลวัยรุ่น	34.30	9.83			.40*	.54**	.14	.33	.32	.43*	.32
5. ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	39.00	4.13			.30	.30	-.13	.13	.24	.33	.28
6. ความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม	89.19	8.77				.54**	.54**	.53**	.47**	.35*	.27
7. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน	74.25	10.41						.72**	.58**	.32	.33
8. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์	75.84	7.96							.60**	.29	.27
9. การส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็ก	48.63	7.30								.07	.21
10. การรับรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมารดาในการปฏิบัติต่อเด็ก	130.97	16.89									
11. การรับรู้การส่งเสริมด้านการเรียนจากมารดา	35.16	6.22									.36*

* มีนัยสำคัญที่ .05   ** มีนัยสำคัญที่ .01

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ของมารดา พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (เข้าและไม่เข้ารับการอบรม) วัตรระยะที่ 2 เมื่อตัวแปรเจตคติที่ดีต่อเด็กและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสมีค่าคงที่

ส่วนที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
เจตคติที่ดีต่อเด็ก	203.17	1	203.17	4.22
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	238.16	1	238.16	4.95*
กลุ่มผู้ปกครอง	35.60	1	35.60	0.74
ความคลาดเคลื่อน	1203.64	25	48.15	
รวม	169682	29		

* มีนัยสำคัญที่ .05

ส่วนที่ 2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยเดิม			คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว		
	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน
ทดลอง	77.11	7.81	18	76.95	1.65	18
ควบคุม	74.37	8.86	11	74.62	2.12	11
รวม	76.07	8.18	29			29

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมของคะแนนการส่งเสริมด้านการเรียนแก่เด็กของผู้ปกครอง พิจารณาตามกลุ่มผู้ปกครอง (เข้าและไม่เข้ารับการอบรม) วัตรระยะที่ 2 เมื่อตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสมีค่าคงที่

ส่วนที่ 1

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส	146.28	1	146.28	3.69
กลุ่มผู้ปกครอง	122.38	1	122.38	3.09
ความคลาดเคลื่อน	1031.51	26	39.67	
รวม	70488	29		

ส่วนที่ 2

กลุ่ม	คะแนนเฉลี่ยเดิม			คะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้ว		
	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนคน
ทดลอง	50.72	6.39	18	50.45	1.49	18
ควบคุม	45.73	6.96	11	46.17	1.91	11
รวม	48.83	6.94	29			29

ตาราง 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก ระหว่างผู้ปกครองกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่วัดติดตามผล 1 เดือน หลังจากการอบรม

กลุ่ม	จำนวนคน	คะแนนเฉลี่ย	SD	ค่าที	p (2-tailed)
ทดลอง	18	75.50	11.43	0.82	0.42
ควบคุม	15	72.53	8.77		